

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia, terveydenhuoltolakia, korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia, sosiaalihuoltolakia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia. Esitys liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, jossa sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä vastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Esityksen mukaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä terveydenhuoltolain eräitä säännöksiä täsmennettäisiin vastaamaan uudistusta. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään varmistamaan kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö opiskeluhuollossa. Hyvinvointialueen olisi muodostettava alueellinen yhteistyöryhmä alueensa koulutuksen järjestäjien kanssa. Lisäksi sekä koulutuksen järjestäjillä, että hyvinvointialueella tulisi olla opiskeluhuoltosuunnitelmat.

Oppilaiden ja opiskelijoiden palvelujen saantia parannettaisiin laajentamalla oppilaitoksen henkilöstön yhteydenottomahdollisuus kaikkiin opiskeluhuoltopalveluihin. Terveystalvelolakiin lisättäisiin säännökset opiskeluhuoltopalveluista, joissa muun ohella turvattaisiin opiskeluhuoltopalvelujen lähipalveluperiaate. Oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietojen suojaa parannettaisiin täsmentämällä säännöksiä, jotka koskevat opiskeluhuollon rekistereitä, henkilötietojen käsittelyä sekä opiskeluhuoltopalveluissa muodostuneiden tietojen salassapitoa. Lisäksi kuraattorien ja psykologien asiakasasiakirjojen tallentamiselle valtakunnalliseen arkistointipalveluun säädettäisiin siirtymäaika. Opiskeluhuoltopalvelujen sisältöihin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Opiskeluhoitopalvelut lainsäädännössä	4
2.2 Opiskeluhoitopalvelujen nykytila	7
2.3 Kunnan opetustoimen, muiden koulutuksen järjestäjien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö opiskeluhoollissa.....	9
2.4 Opiskelijoiden yksityiselämän sekä henkilötietojen suoja.....	12
2.5 Opiskeluhoitopalvelujen ohjaus, kehittäminen ja valvonta.....	14
2.6 Opiskeluhoitopalvelujen lähipalveluperiaate vakiintuneena käytäntönä	15
3 Tavoitteet.....	16
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	17
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	17
4.1.1 Johdanto	17
4.1.2 Kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen yhteistyö	17
4.1.3 Opiskelijoiden henkilötietojen suoja.....	18
4.1.4 Opiskelijoiden palvelujen saannin varmistaminen.....	18
4.1.5 Muut muutokset	19
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	19
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	19
4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan.....	21
4.2.3 Kielelliset vaikutukset.....	25
4.2.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä lapsivaikutukset	26
4.2.5 Henkilöstövaikutukset.....	31
4.2.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	33
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	33
5.1 Johdanto	33
5.2 Yhteistyö hyvinvointialueiden ja koulutuksen järjestäjien välillä	33
5.3 Opiskeluhoollon ohjaus ja kehittäminen	34
5.4 Yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin sekä lähipalveluperiaate.....	35
6 Lausuntopalaute.....	36
6.1 Lausuntokierros ja sen perusteella tehdyt muutokset.....	36
6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	37
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	38
7.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	38
7.2 Terveystieteidenhuoltolaki	49
7.3 Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta	53
7.4 Sosiaalihuoltolaki.....	54
7.5 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä.....	55
8 Voimaantulo	55
9 Toimeenpano ja seuranta	55
10 Suhde muihin esityksiin sekä talousarvioesitykseen	56
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	56
11.1 Suomea koskevat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet – lapsen oikeuksien sopimus	56

HE 19/2022 vp

11.2 Perustuslaki ja keskeiset perusoikeussäännökset	57
11.2.1 Yhdenvertaisuus	57
11.2.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja	58
11.2.3 Lähipalveluperiaate sekä opiskeluhuoltopalvelujen saatavuus ja saavutettavuus	60
11.2.4 Oikeusturva	60
11.2.5 Kuntien itsehallinto	61
LAKIEHDOTUKSET	63
1. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta	63
2. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta	68
3. Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta	71
4. Laki sosiaalihuoltolain 27 c §:n muuttamisesta	72
5. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 52 §:n muuttamisesta	73
RINNAKKAISTEKSTIT	74
1. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta	74
2. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta	83
3. Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta	88
4. Laki sosiaalihuoltolain 27 c §:n muuttamisesta	89
5. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 52 §:n muuttamisesta	91

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Eduskunta hyväksyi lait hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp) kesäkuussa 2021. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa (jäljempänä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus) perustetaan uusi hallintotaso, hyvinvointialueet. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuu siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Poikkeuksena tästä on Uusimaa. Uusimaa jakautuu neljään hyvinvointialueeseen ja Helsingin kaupunkiin. Eduskunnan hyväksymää esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta täydentää hallituksen esitys HE 56/2021 vp. Siinä ehdotetaan muutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lainsäädäntöä sekä eräitä muita lakeja, jotta kansallinen lainsäädäntö olisi uudistuksen kanssa yhteensopivaa.

Opiskeluhoitopalvelut, eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kootaan muiden sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien tavoin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Kuntien opetustoimi ja muut koulutuksen järjestäjät vastaavat edelleen perusopetuksesta sekä toisen asteen koulutuksen järjestämisestä. Opiskeluhoitopalvelujen toimintaympäristössä yhdistyvät opetus- sekä sosiaali- ja terveystoimi. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen hyvinvointialueiden ja kuntien toimivan yhteistyön varmistaminen on tärkeää, jotta oppilaat ja opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen opiskeluhoollosta. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi eräitä täsmennyksiä, joita opiskeluhoitopalvelujen kokoaminen hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle edellyttää.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kohdan 3.6 *Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi* mukaan palvelujärjestelmän oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden sekä kustannusten hillinnän näkökulmasta suurimmat haasteet liittyvät perustason palveluiden vahvistamiseen, ennaltaehkäisevään työhön ja kuntoutukseen. Palvelujärjestelmän tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia, terveyttä, toiminta- ja työkykyä ja sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Tämän esityksen tavoitteena on vahvistaa opiskeluhoitopalveluja hallitusohjelman kohdan 3.7 *Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi* mukaan.

Esityksen valmistelu on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Esitys lähetettiin lainsäädännön arviointineuvostolle. Lainsäädännön arviointineuvoston 19.1.2022 antama lausunto on luettavissa osoitteessa: <https://vnk.fi/arviointineuvosto/lausunnot>. Arviointineuvoston lausunto on otettu huomioon hallituksen esitystä viimeistellessä.

Esitys on käsitelty Kuntatalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa 18.1.2022.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Opiskeluhoitopalvelut lainsäädännössä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä säädetään opiskeluhoollosta, johon sisältyy perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu oppilashuolto sekä lukiolaissa (714/2018) ja ammatil-

HE 19/2022 vp

lisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu opiskelijahuolto. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain viittaukset opiskelijaan, koulutuksen järjestäjään ja oppilaitokseen koskevat myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua (HE 67/2013 vp, s. 45). Tässä esityksessä käytetään selvyuden ja luettavuuden vuoksi pääsääntöisesti oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia termejä. Poikkeuksena tästä, kouluterveydenhuollon palvelujen yhteydessä perusopetuslaissa tarkoitettua oppilaasta käytetään termiä oppilas, sillä kouluterveydenhuolto on ainoa opiskeluhuoltopalvelu, joka kohdistuu vain perusopetuksen oppilaisiin.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on, lain 2 §:n mukaan, edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi tarkoituksena on edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä ja yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Tarkoituksena on myös turvata varhainen tuki sitä tarvitseville sekä opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n mukaan opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon.

Opiskeluhuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän opiskeluhuolto sekä opiskeluhuoltopalvelut. Näitä palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §). Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ja koulu- sekä opiskeluterveydenhuollosta terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto ei sisälly opiskeluhuoltoon, sillä oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ei sovelleta korkeakouluopiskelijoihin. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta säädetään laissa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta (695/2019).

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (4 §) toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään toteutettava yhteisöllistä opiskeluhuoltoa edistäen opiskelijoiden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä lisäksi kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilöstöllä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto toimii tervey-

den edistämisen asiantuntijana koulujen ja oppilaitosten opiskeluhooltoryhmissä, opiskeluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistämisessä ja tarkastustoiminnassa, sidosryhmäyhteistyössä sekä oman alansa terveyttä edistävässä viestinnässä^{1,2,3}.

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhoollon palvelua sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveysterveystoimintapalveluja. Opiskelijat voivat hakeutua näihin palveluihin oma-aloitteisesti. Tämän lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n nojalla oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijällä on velvollisuus ottaa yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin, mikäli hän arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoollon palveluja opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä opiskelijan kanssa yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä.

Opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7 §:ssä. Niillä tarkoitetaan opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa ja tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava opiskeluhoollon vastaavan kuraattorin palveluja sekä psykologin palveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä 241/2020 vp terveydenhuoltolakiin lisättiin uusi 17 a §, joka koskee opiskeluhoollon psykologipalveluja. Vastaavasti sosiaalihuoltolakiin lisättiin uusi opiskeluhoollon kuraattoripalveluja koskeva 27 c §. Edellä mainitut muutokset liittyvät palvelujen järjestämisvastuun siirtymiseen hyvinvointialueelle. Työntekijöiden tehtäviin ei sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tule muutoksia. Lisäksi valtioneuvosto on 7.10.2021 antanut hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (HE 165/2021 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisessä noudatettavasta henkilöstömitoituksesta ja täsmennetään kuraattorin kelpoisuusehtoa koskevaa säännöstä.

Perusopetuksen oppilaille ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille suunnatut koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 5 §:n mukaisia yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluja. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista säädetään terveydenhuoltolain 16 ja 17 §:ssä. Terveydenhuoltolakia täydentää neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (338/2011) säännökset. Kouluterveydenhuolto sisältää muun muassa oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraamisen ja edistämisen, oppilaan suun terveydenhuollon sekä oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeiden varhaisen tunnistamisen ja tukemisen sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaamisen. Lisäksi kouluterveydenhuollossa tuetaan vanhempien ja huoltajien hyvinvointia ja kasvatustyötä. Opiskeluterveydenhuolto sisältää opiskelijoiden terveyttä edistävän ja sairauksia ehkäisevän toiminnan sekä terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, joiden on muodostettava yhtenäinen

¹ Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Autio, E. & Palmqvist, R. (2018) Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhooltoryhmä perusopetuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus 9/2018.

² Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Järvinen, J. & Fagerlund-Jalokinos, S. (2019) Toisella asteella toimien – opas oppilaitoksen opiskeluhooltoryhmälle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus 10/2019.

³ Opiskeluterveydenhuollon opas 2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:14. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9695-3>.

kokonaisuus. Esiopetuksessa olevien alle kouluikäisten lasten ehkäisevät terveydenhuollon palvelut järjestetään lastenneuvolassa terveydenhuoltolain 15 §:n mukaisesti.

Monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot kirjataan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20 §:n mukaisesti opiskeluhoitokertomukseen, joka tallennetaan koulutuksen järjestäjän rekisterinpitäjänä ylläpitämään monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoitoon rekisteriin (opiskeluhoitorekisteri).

2.2 Opiskeluhoitopalvelujen nykytila

Lähtökohtaisesti kaikki lapset ja nuoret ovat opiskeluhoitopalvelujen piirissä. Opetushallinnon tilastopalvelun⁴ mukaan vuonna 2020 opiskeluhoitopalvelujen piirissä oli yhteensä yli 800 000 alle 18-vuotiasta lasta ja nuorta. Tämän lisäksi lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeli yli 290 000 18 vuotta täyttäneitä opiskelijaa. Näin ollen opiskeluhoitopalvelujen piirissä oli yli miljoona oppilasta ja opiskelijaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyn tulosten mukaan⁵ suuri osa lapsista ja nuorista käyttää opiskeluhoitopalveluja. Vastaanotolle pääsy koetaan helpoksi ja lapset ja nuoret saavat opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta tukea ja apua hyvinvointiinsa sitä tarvittaessaan. Koulussa yleisimmin tukea saadaan terveydenhoitajalta^{5,6}. Toisella asteella parhaiten opiskelijoiden saatavilla ovat terveydenhoitaja- ja kuraattoripalvelut, joita tarjotaan lähes kaikissa lukioissa ja ammatillisten oppilaitosten opetuspisteissä. Opiskelijat käyvät lukuvuoden aikana useimmiten terveydenhoitajalla, jolta he kokevat myös saaneensa yleisimmin tukea. Vaikeimmaksi pääsy koetaan psykologille ja lääkärille^{6,7}.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveyttä edistävän ja varhaista tukea tarjoavan työn runkona ovat määräaikaiset terveydenhoitajan tekemät terveystarkastukset, jotka antavat hyvän mahdollisuuden tunnistaa oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden tuen tarpeet varhain. Koulu-terveydenhuolto tarjoaa myös erityistä tukea suurelle joukolle oppilaita. Määräaikaiset terveystarkastukset toteutetaan pääsääntöisesti yli 90 %:lle lapsista ja nuorista^{8,9}. Terveystarkastukset toteutetaan laajoina tarkastuksina perusopetuksen luokilla 1, 5 ja 8, mikä tarkoittaa lääkärin ja huoltajien osallistumista tarkastuksiin. Laajaan terveystarkastukseen sisältyvät terveydenhoita-

⁴ Opetushallinnon tilastopalvelu. Vipunen. (<https://vipunen.fi>)

⁵ Kivimäki, Hannele; Hietanen-Peltola, Marke & Ikonen, Riikka. (2020) Opiskeluhoitopalveluiden käyttö ja saatavuus perusopetuksen oppilaiden kokemana – Kouluterveyskysely 2019. Tutkimuksesta tiiviisti 39/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

⁶ Kivimäki, Hannele; Hietanen-Peltola, Marke & Ikonen, Riikka. (2020) Opiskeluhoitopalveluiden käyttö ja saatavuus lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kokemana – Kouluterveyskysely 2019. Tutkimuksesta tiiviisti 38/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

⁷ Jahnukainen, Johanna; Hietanen-Peltola, Marke; Vaara, Sarianna; Kivimäki, Hanne, Ervasti, Eetu (2021) Asiointi ja avunsaanti toisen asteen opiskeluhoitopalveluissa – Kouluterveyskysely 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

⁸ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Hakulinen, T. & Merikukka, M. (2019) Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset: sisällöt yksilöllisiä, järjestämistavat vaihtelevat. Tutkimuksesta tiiviisti 26/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

⁹ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Hakulinen, T. & Merikukka, M. (2019) Tuen järjestäminen ja yhteistyö kouluterveydenhuollossa: työn edellytyksissä kehitettävää. Tutkimuksesta tiiviisti 27/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

jan ja lääkärin tapaamiset voidaan toteuttaa monella eri tavalla, mutta samalla vaihtelu tarkastuksiin käytetyssä ajassa ja toteuttamistavoissa aiheuttaa myös laatueroja tarkastuksiin^{8,10}. Opiskeluterveydenhuollossa terveystarkastus toteutuu laadukkaasti noin kolmella neljästä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten pojista sekä kahdella kolmesta tytöistä⁷.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitysten^{7,9,11,12,13} sekä opetus- ja kulttuuriministeriön eduskunnalle 18.6.2018 antaman oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanoa koskevan selvityksen¹⁴ mukaan sekä psykologien että kuraattorien työn sisällöissä, työkäytännössä ja -ta-voissa, opiskelijamäärissä sekä työn edellytyksissä, kuten työnjohdossa on suurta vaihtelua alueellisesti ja oppilaitoskohtaisesti. Opiskeluhoitopalvelujen seurantakyselyn¹⁵ mukaan työn toteuttamisen edellytyksissä on vaihtelua myös ammattiryhmien välillä ja sisällä. Sisäinen vaihtelu työn toteuttamisen edellytyksissä on kuraattoreilla ja psykologeilla suurempaa kuin koulu-terveydenhuollossa. Vaihtelu on johtanut siihen, ettei opiskeluhoitopalvelujen työ toteudu tasalaatuisena, mikä heijastuu vääjäämättä myös oppilaiden saamaan palveluun. Oppilaat ja opiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa palvelujen saannin lisäksi myös niiden laadun ja sisällön suhteen. (HE 241/2020 vp, s. 154). Haasteita opiskeluhoitokuraattori- ja psykologipalveluihin ovat aiheuttaneet lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön puutteellinen tuntemus, epäselvät tehtäväkuvat sekä työntekijöiden ammatillisen osaamisen varmistamisen ja tuen puute. Lisäksi opiskeluhoitokuraattorien ja psykologien tietojärjestelmissä ja henkilöstön saatavuudessa on ollut puutteita. Joistain kunnista palvelut ovat puuttuneet kokonaan. (HE 241/2020 vp, s. 154).

Vaikka opiskeluhoitoon sisältyvät myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut, oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:ään ei ole sisällytetty oppilaitoksen työntekijän yhteydenottomahdollisuutta niihin. Yhteydenottomahdollisuuden ulkopuolelle on siten rajattu puolet opiskeluhoitopalvelujen henkilöstöstä. Tämä on johtanut siihen, että terveyden- tai sairaanhoitoa tai jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaamista tarvitseva opiskelija on saatettu lähettää kuraattorille tai psykologille, eikä hän ole saanut oikea-aikaisesti tarvitsemaansa tukea tai apua. Myös yhteistyö erikoissairaanhoidon ja muun palvelujärjestelmän kanssa on ollut haasteellista, kun lähetekäytäntöjä ei ole edellä mainitun vuoksi voitu noudattaa. Tämä on toisinaan johtanut siihen, ettei opiskelija ole saanut riittävän ajoissa tarvitsemiaan palveluja.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain esitöiden (HE 67/2013 vp, s. 31) mukaan lailla pyrittiin vastaamaan opiskeluhoitopalvelujen riittämättömyyteen, epäyhtenäisiin käytäntöihin ja oppilas- ja

¹⁰ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita: Tuloksia perusopetuksen opiskeluhoitokuraattoripalvelujen seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹¹ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) Koulupsykologipalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita: Tuloksia perusopetuksen opiskeluhoitokuraattoripalvelujen seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 5/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹² Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) "Yksi psykologi ei voi tehdä kolmen psykologin työtä": Opiskeluhoitokuraattoripalvelujen seurannan tuloksia psykologityöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹³ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) "Meillä ei toistaiseksi ole järjestetty tätä lain vaatimalla tavalla." – opiskeluhoitokuraattoripalvelujen seurannan tuloksia kuraattorityöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹⁴ Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Selvitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-201098.pdf>

¹⁵ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Jahnukainen, J. & Laitinen, K. (2021) Voimavarana yhteistyö: Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus. Raportti 4/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

opiskelijahuoltolainsäädännön pirstaleisuuteen sekä palvelujen alueellisiin ja kuntakohtaisiin eroihin, joiden vuoksi oppilaat ja opiskelijat eivät saaneet opiskeluhuoltopalveluja yhdenvertaisesti. Lain tavoitteena on ollut edistää koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä siirtämällä toiminnan painopistettä ongelmakeskeisestä toiminnasta ennaltaehkäisevään suuntaan turvaamalla varhainen tuki sekä opiskeluhuoltopalvelujen saatavuus ja laatu. Lisäksi tavoitteena on ollut vahvistaa opiskeluhuollon suunnitelmallisuutta ja toteuttamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä, selkiyttää opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon järjestämisen- ja toteuttamisvastuut sekä monialaiseen yhteistyöhön liittyvät tietosuojakysymykset.

Lain tarkoituksesta ja tavoitteista huolimatta ongelmia esiintyy edelleen ja opiskeluhuoltopalvelujen tilanne on edellä mainittujen selvitysten pohjalta arvioituna samankaltainen kuin ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantuloa. Opiskeluhuoltopalvelujen hajaantuminen eri hallintokuntien ja palveluntarjoajien alaisuuteen on vaikeuttanut palvelujen ohjausta, pirstaloitunut palvelujärjestelmää ja aiheuttanut merkittävää vaihtelua palveluihin. Pahimmillaan opiskelijoita on lähetetty työntekijältä toiselle, eikä tieto ole aina siirtynyt työntekijöiden välillä. Nykyisten opiskeluhuoltopalvelujen epäkohtina nuoret ovat nähneet esimerkiksi tiedon puutteen eri palvelujen sisällöistä, työntekijältä toiselle siirtämisen ja palvelujen saavutettavuuden. (HE 241/2020 vp, s. 154). Koska opiskeluhuollon palvelut eivät ole tasapuolisesti saatavilla kaikille lapsille ja nuorille, eivät ne todennäköisesti myöskään vähennä tarkoitettulla tavalla sosioekonomisten erojen vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin selviytyä koulunkäynnistä ja opiskelusta. Tuen saamisessa on edelleen epätasa-arvoisuutta, joka saattaa johtaa koulutukselliseen epätasa-arvoisuuteen, mikä puolestaan voi lisätä eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

2.3 Kunnan opetustoimen, muiden koulutuksen järjestäjien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö opiskeluhuollossa

Kunnan opetustoimen, muiden koulutuksen järjestäjien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyövelvoitteista säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), terveydenhuoltolaissa, lastensuojelulaissa (417/2007), opetustoimen laeissa sekä eräissä muissa laeissa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n 4 momentin mukaan opiskeluhuolto toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Kunnan perusterveydenhuollosta vastaava viranomainen on terveydenhuoltolain 16 §:n 4 momentin perusteella velvollinen osallistumaan perusopetuslain 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Vastaava velvoite on asetettu toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon osalta terveydenhuoltolain 17 §:n 5 momenttiin. Sen mukaan kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen tulee osallistua lukiolain 12 §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

Terveydenhuoltolain 16 ja 17 §:n perusteella kunnan on koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa sekä muun opiskeluhuolto- ja opetushenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Eri hallinnonalojen toimijoilla on siten jo nykyään velvoite tehdä yhteistyötä opiskeluhuollossa. Yhteistyö on ollut vaikiintunutta, vaikka kunnan opetustoimen, muiden koulutuksen järjestäjien sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyörakenteet ja -käytännöt ovat muotoutuneet erilaisiksi. Käytännössä toimialojen välistä yhteistyötä tehdään kaikilla tasoilla, yksittäisen tukea tarvitsevan opiskelijan palvelujen suunnittelemisesta ja toteuttamisesta aina lastensuojelulain mukaisen valtuustokausittaisen strategisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimiseen.

Opiskeluhoitoa toteutetaan monialaisesti. Toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoito-ohjausryhmä, joka voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Opiskeluhoito-ohjausryhmä vahvistaa järjestäjätasoisista suunnittelua, kehittämistä ja opiskeluhoitoon kytkeä osaksi koulutuksen järjestäjän muuta strategista suunnittelua. (HE 67/2013 vp, s. 58). Ohjausryhmä suunnittelee, miten oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ja muissa määräyksissä mainitut sekä koulutuksen järjestäjän osoittamat tehtävät toteutetaan. Ohjausryhmässä on hyvä olla edustettuina kaikki ne toimialat ja ammattiryhmät, joita opiskeluhoito koskee sekä edustus alueella toimivien muiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksista sekä opiskelijoiden ja huoltajien edustus. Mukana voi tarpeen mukaan olla myös opiskeluhoitolle asiantuntemusta antavien (erikoissairaanhoidon, lastensuojelun, kasvatusta ja perheneuvola ynnä muut erityispalvelut) ja mahdollisesti muiden tahojen (esimerkiksi seurakunta, poliisi, opiskelijoille vapaa-ajan palveluja tarjoavat järjestöt) edustajia¹⁶.

Oppilaitoksen opiskeluhoito-ohjausryhmän suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:n mukaan oppilaitoskohtainen monialainen opiskeluhoito-ohjausryhmä. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoito-ohjausryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoito-ohjausryhmän palveluista vastaavien tahojen kanssa opiskeluhoito-ohjausryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimuksen¹⁷ mukaan yleisimmin toimipisteiden opiskeluhoito-ohjausryhmissä käsiteltiin lukuvuonna 2017–2018 yksilökohtaisen opiskeluhoito-ohjausryhmän toimintaperiaatteita, tarkasteltiin ja arvioitiin opiskeluhoito-ohjausryhmän toimintaympäristöstä ja -yhteisöstä saatavaa tietoa sekä arvioitiin yhteisöllistä opiskeluhoito-ohjaustyötä. Yli kolmasosa opiskeluhoito-ohjausryhmistä keskusteltiin yksittäisen opiskelijan opiskeluhoito-ohjausryhmän tuen tai oppimisen tuen järjestämisestä tavalla, joka ei ole säännösten mukaista. Ryhmät myös kokoontuivat liian harvoin toteuttaakseen tavoitteellista yhteisöllistä työtä ja hoitaakseen opiskeluhoito-ohjausryhmille asetetut tehtävät. Yleisimmin opiskeluhoito-ohjausryhmän vakituisina jäseninä olivat opinto-ohjaajat, kuraattorit, terveydenhoitajat, toimipisteestä vastaavat henkilöt ja erityisopettajat. Noin puolessa ryhmistä oli opiskelijoiden edustaja. Lääkärit ja vanhempien tai huoltajien edustajat kuuluivat kokoonpanoon vain harvoin.

Opiskeluhoito-ohjausryhmän tasalaatuisuuden ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja suunnitelmallisen valvonnan varmistamiseksi on tärkeää, että opiskeluhoito-ohjausryhmän kokonaisuuden sekä opiskeluhoito-ohjausryhmän seuranta on tiivistä ja ulottuu myös alueelliseen tarkasteluun. Suunnitelmallisella valvonnalla voidaan vahvistaa sekä opiskelijoiden oikeusturvaa että tasa-arvoista oikeutta opiskeluhoito-ohjausryhmän palveluihin. Jotta opiskeluhoito-ohjausryhmän toiminta on johdonmukaista ja suunnitelmallista, kunta tai muu koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoito-ohjausryhmän toimintaa, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoito-ohjausryhmän toimintasuunnitelma oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaisesti. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja se voi olla kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

Oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoito-ohjausryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan arvio opiskeluhoito-ohjausryhmän kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoito-

¹⁶ Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P-L. (2015) Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Opas 36/2015. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹⁷ Wiss, K., Hakamäki, P., Hietanen-Peltola, M., Ikonen, J., Järvinen, J., Saaristo, V., Saukko, N. & Ståhl, T. (2019) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 15/2019. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

palveluista. Siinä kuvataan oppilaitos- ja opiskeluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskelu- huollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi sekä yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ammattilasten ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Lisäksi siihen kirjataan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi¹⁵. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta. Koulutuksen järjestäjä seuraa oppilaitosten opiskeluhuoltosuunnitelmien toteutumista. Oman koulun tai koulujen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen oli vuosina 2016-2017 osallistunut 57 prosenttia terveydenhoitajista ja 4 prosenttia lääkäreistä¹⁸ ja vuonna 2018 86 prosenttia koulukuraattoreista¹⁹ ja 79 prosenttia koulupsykologeista²⁰. Toisella asteella opiskeluhuoltosuunnitelman laadintaan oli vuonna 2019 kaikissa toimipisteissään osallistunut 63 prosenttia kuraattoreista²¹ ja 48 prosenttia psykologeista joko ainoassa tai kaikissa toimipisteissään²².

Opiskeluhuollon suunnitelmallisuuden varmistamiseksi ja opiskeluhuollon sitomiseksi kunnan muuhun hyvinvointityöhön oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä säädetään, että lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun kunnan valtuustossa valtuustokausittain hyväksyttävään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjataan, miten opiskeluhuolto toteutuu kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksissa. Hallituksen esityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi (HE 67/2013 vp, s. 56) mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tulee kirjata muun muassa opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista sekä toimet, joilla vahvistetaan opiskeluympäristön ja -yhteisön hyvinvoinnin edistämistä ja opiskelijoiden varhaista tukea. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin kirjattavien asioiden sisältö on poistettu oppilas- ja opiskelijahuoltolaista vuoden 2017 alusta alkaen. Voimassa oleva säännös on nyt epäselvä suunnitelman sisällön osalta.

Lasten ja nuorten peruspalvelujen palvelurakenne muuttuu, kun opetustoimen palvelut jäävät kuntiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023. Hyvinvointialueella ja kunnilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä. Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 14 §:ssä säädetään kunnan ja hyvinvointialueen välisistä neuvotteluista. Hyvinvointialueen on neuvoteltava alueensa kuntien kanssa tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä

¹⁸ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Hakulinen, T. & Merikukka, M. (2019) Tuen järjestäminen ja yhteistyö kouluterveydenhuollossa: työn edellytyksissä kehitettävää. Tutkimuksesta tiiviisti 27/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

¹⁹ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita: Tuloksia perusopetuksen opiskeluhuollon seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

²⁰ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) Koulupsykologipalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita: Tuloksia perusopetuksen opiskeluhuollon seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 5/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

²¹ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) ”Meillä ei toistaiseksi ole järjestetty tätä lain vaatimalla tavalla.” – opiskeluhuollon seurannan tuloksia kuraattoriyöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

²² Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) ”Yksi psykologi ei voi tehdä kolmen psykologin työtä.”: Opiskeluhuollon seurannan tuloksia psykologiyöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta muun muassa liittyen asukkaiden tarpeen mukaisiin palveluihin ja palveluketjuihin. Lisäksi on sovittava yhteistyön edellyttämistä yhteistyörakenteista, -toimintamalleista sekä tiedonkulusta.

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 (jäljempänä järjestämislaki) 6 ja 7 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä kunnassa ja hyvinvointialueella. Sekä kunnan että hyvinvointialueen on seurattava alueensa asukkaiden hyvinvointia, valmistettava valtuustoilleen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma valtuustokausittain sekä raportoitava valtuustoilleen asukkaidensa hyvinvoinnista. Kuntien ja hyvinvointialueiden on toimittava tähän liittyen yhteistyössä. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden on neuvoteltava keskenään vähintään vuosittain hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevan hallituksen esityksen lausuntopalautteessa²³ tuotiin esiin, että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyövelvoitteet ja roolit hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulisi varmistaa. Samoin esiin nostettiin tarve varmistaa lainsäädännöllä opiskeluhuollon yhteistyörakenteiden ja käytäntöjen sekä palvelujen yhteensovittaminen ja toimivuus.

Hallituksen esityksessä 56/2021 vp täsmennetään edelleen kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Uudistuvassa palvelurakenteessa lastensuojelulain mukaisen lasten ja nuorten hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman ehdotetaan toimivan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 6 ja 7 §:n mukaisena keskeisenä välineenä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaamisessa ja johtamisessa kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi. Esityksen mukaan lastensuojelulain 12 §:n mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan jatkossa sekä kunta-kohtaisesti että alueellisesti. Kunnat laativat nykyäänkin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Jatkossa kunnan lasten hyvinvointisuunnitelma kattaa kuntaan jäävät toiminnot ja hyvinvointialueen alueellinen suunnitelma hyvinvointialueen palvelut. Hyvinvointialueen tulee yhteen sovittaa alueensa suunnitelmat toimivaksi kokonaisuudeksi yhdessä alueensa kuntien kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat hyväksytään sekä kunnan- että aluevaltuustossa ja ne tarkastetaan vähintään kerran valtuustokaudessa. Ne ovat osa kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa, joten ne on otettava huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa sekä kunta- ja aluestrategiaa laadittaessa.

2.4 Opiskelijoiden yksityiselämän sekä henkilötietojen suoja

Henkilötietojen yleisestä käsittelystä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018). Vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan palvelujen järjestäjä toimii henkilötietojen rekisterinpitäjänä. Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveystoimi toimii potilastietojen ja sosiaalihuollon asiakastietojen rekisterinpitäjänä järjestämiensä palvelujen osalta. Niissä kunnissa, joissa kuraattori- ja psykologipalvelut järjestetään opetustoimen alaisuudessa, rekisterinpitäjänä toimii opetustoimen viranomainen.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista keskeisistä periaatteista. Henkilötietojen käsittelyn on oltava lainmukaista, asiallista ja läpinäkyvää. Henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa

²³ Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020) Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistaminen sekä maakuntien perustaminen – Lausuntoyhteenvedo. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:32. s. 29, 115. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6877-6>

käsitellä myöhemmin alkuperäisten tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla (käyttötarkoitussidonnaisuus). Henkilötietojen käsittely on rajattava käsittelyyn, joka on tarpeellista suhteessa käsittelytarkoitukseen. Epätarkat ja virheelliset henkilötiedot on poistettava tai oikaisuttava viipymättä. Lisäksi tiedot on säilytettävä muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista tietojen käsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Henkilötietojen säilytyksessä on huomioitava riittävät turvallisuusnäkökohdat. Tietojen on säilyttävä eheinä, eivätkä ne saa tuhoutua tai vahingoittua. Rekisterinpitäjä on vastuussa käsittelyä koskevien periaatteiden noudattamisesta, ja sen on kyettävä osoittamaan, että periaatteita on noudatettu.

Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Käsittely on lainmukaista ainoastaan silloin, kun vähintään yksi seuraavista toteutuu: rekisteröidyn nimenomainen suostumus, sopimus, rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite, elintärkeiden etujen suojaaminen, yleistä etua koskeva tehtävä tai julkinen valta sekä rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä säädetään hallinnon-alan erityislainsäädännössä. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) sisältää potilaan oikeuksiin ja hoitoon liittyvät keskeiset periaatteet. Sitä sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä terveydenhuollossa. Potilasasiakirjoista säädetään myös potilaslain nojalla annetussa sosiaali- ja terveysministeriön antamassa asetuksessa potilasasiakirjoista (298/2009). Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sisältää vastaavasti sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset oikeudelliset periaatteet. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015) säädetään sosiaalihuollon työntekijän velvollisuudesta kirjata ja tallentaa sosiaalihuollon asiakastiedot määrämuotoisiin asiakasasiakirjoihin. Potilas- ja asiakastietojen sähköisestä käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (784/2021, jäljempänä asiakastietolaki). Asiakastietolaki sisältää säännökset muun muassa asiakastietojen tietorakenteista, käyttöoikeuksista asiakastietoon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista eli Kanta-palveluista ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien velvollisuudesta liittyä Kanta-palvelujen käyttäjäksi.

Yksilökohtaisessa opiskeluhollossa opiskelijoista kertyy arkaluonteista tietoa, kun käsitellään opiskelijan yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia tietoja. Oikeus yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan on turvattu perustuslain 10 §:n 1 momentissa. Lisäksi alaikäisillä on haavoittuvan asemansa vuoksi tarve erityiseen suojaan. Henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti. Erityisten henkilötietoryhmien kuten terveyttä koskevien tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Käsittely on kuitenkin mahdollista, jos asiasta on säädetty poikkeus joko yleisessä tietosuojasetuksessa tai kansallisessa lainsäädännössä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14, 19 ja 20-22 §:n mukaan yksittäisen opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluholllon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot tulee kirjata opiskeluholllotkertomukseen ja tallentaa opiskeluholllotrekisteriin. Opiskeluholllotrekisteriin tallennetut yksittäistä opiskelijaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhollltoon, ei saa antaa yksilökohtaisen opiskeluholllon asiakirjoihin sisältyviä tai muita opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain esitöissä (HE 67/2013 vp, s. 31) mainitusta tavoitteesta (monialaiseen yhteistyöhön liittyvien tietosuojakysymysten selkeyttäminen) huolimatta, opiskeluholll-

lon kirjaamista koskeva sääntely edellyttää yhä tarkastelua varsinkin tietosuojasääntelyn ja yksityiselämän suojan näkökulmasta. Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen yksilökohtaisten asiakas- ja potilastietojen kirjaamisessa on ollut epäselvyyttä ja vaihtelevia käytäntöjä. Kirjaamiskäytännöissä on ollut haasteita muun muassa rekisteröintiin ja tiedonkulkuaan liittyen²⁴. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen saamien tietojen mukaan tietoja on myös jätetty kirjaamatta. Koska osa opiskeluhoollon psykologeista ja kuraattoreista on ollut sivistystoimen alaisuudessa, kirjaamisessa ja muussa asiakastietojen käsittelyssä ei ole voitu toimia samojen vaatimusten mukaan kuin sosiaali- ja terveystoimen järjestämässä palveluissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella ei ole myöskään ollut mahdollisuutta antaa tietorakenteisiin liittyvää ohjausta, mikäli toiminta ei ole tapahtunut sosiaali- ja terveystoimessa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportin²⁵ mukaan myös oppilaiden monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamiskäytännöt ovat hyvin vaihtelevia. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhoollon toteutetaan kouluilla virheellisillä ja tietosuojan näkökulmasta pulmallisilla toimintatavoilla. Yksittäisten oppilaiden opiskeluhoollon osioita saatetaan käsitellä lainsäädännön vastaisesti²⁶ esimerkiksi erilaisissa koulun määrämuotoisissa ryhmissä, kuten opiskeluhoolloryhmissä. Oppilaan ja perheen yksityisyyttä ja osallisuutta kunnioittava toimintakulttuuri opiskeluhoollon osioiden käsittelyssä ei siten ole vielä itsestäänselvyys, vaan toiminta on vastoin lakia ja loukkaa oppilaan oikeuksia²³.

Asiakas- ja potilastietojen kirjaaminen voi vaikuttaa opiskelijan avunsaannin oikea-aikaisuuteen, hoidon jatkuvuuteen tai jatkotoimenpiteiden suunnitteluun. Tästä syystä opiskeluhoollon tehtävän tietojen kirjaamisen ja rekisteröinnin osalta sääntelyn on oltava riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista. Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen kokoaminen muiden opiskeluhoollon palvelujen tavoin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle selkeyttää kirjaamiseen ja rekisteröintiin liittyvää ohjausta, kun Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaus voidaan kohdentaa kaikkiin opiskeluhoollon palveluihin.

2.5 Opiskeluhoollon palvelujen ohjaus, kehittäminen ja valvonta

Opiskeluhoollon palvelujen ohjaus ja kehittäminen ovat voimassa olevien säännösten mukaisesti jakautuneet opiskeluhoollon palvelujen tavoin kahdelle eri hallinnonalalle. Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan viranomainen, jonka tehtäviin kuuluu muun ohella koulutuksen ja oppimisen kehittäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on asiantuntija- ja tutkimuslaitos, joka toimii väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen palvelujen kehittämiseksi.

Oppilas- ja opiskelijahuollonlain 24 §:n mukaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita tai muussa määräyksessä siten kuin perusopetuslain 14 §:ssä, lukiolain 10 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa

²⁴ Summanen, A-M., Rumpu, N. & Huhtanen, M. (2018) Oppilas- ja opiskelijahuollon toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 4:2018. s. 341.

²⁵ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Jahnukainen, J. & Laitinen, K. (2021) Voimavarana yhteistyö - Opiskeluhoollon palvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus. Raportti 4/2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

²⁶ Wiss, K., Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Palmqvist, R., Saaristo, V. & Saukko, N. (2020) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa: TEA 2019: Koulupäivään liikuntaa lisäävät toimenpiteet ovat yleistyneet. Tilastoraportti 15/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

säädetään. Edellä mainittujen säännösten mukaan määräyksen opiskeluhoillon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista antaa Opetushallitus. Opetushallitus valmistelee määräyksen yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. On perusteltua, että Opetushallitus toimii vastuullisena tahona ohjaten opetustoimeen kuuluvaa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa, johon sisältyy oppilaitoksen toimintakulttuuri ja toimet, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, vuorovaikutusta, osallisuutta, ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä esteettömyyttä. Oppilaitosten johtamisesta vastaa opetustoimi tai muu koulutuksen järjestäjä, ja yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien tehtävä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 4 §:n mukaan oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää opiskeluhoitopalveluja yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Opetushallituksen vahvaa ohjausroolia opiskeluhoitopalvelujen osalta voidaan pitää ongelmallisena, kun opiskeluhoitopalvelut kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle. Opiskeluhoitopalvelut ovat jatkossa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Kunkin hallinnonalan palvelujen ohjaus- ja kehittämistä vastuun olisi selkeintä kuulua asianomaiselle hallinnonalalle.

Opiskeluhoillon ohjaukseen ja kehittämiseen käytettävissä olleet resurssit ovat olleet niukat. Vaikka Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen välisessä yhteistyössä on ollut hyviä elementtejä, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalvelujen erilaistuminen sekä muun muassa työn kirjaamiseen liittyvät epäselvyydet viittaavat siihen, ettei opiskeluhoitopalvelujen valtakunnallinen ohjaus ole toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen viranomaisten välinen yhteistyö on välttämätöntä jatkossakin opiskeluhoillon kokonaisuuden kehittämisessä sekä ohjauksessa. Lainsäädännöstä olisi kuitenkin hyvä ilmetä yksiselitteisesti eri toimijoiden väliset vastuut ja toimivallat.

Opiskeluhoillon omavalvonnasta ovat vastuussa opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, kunnan opetustoimi sekä kunnan sosiaali- ja terveystoimi. Viranomaisvalvontaa toteuttavat aluehallintovirastot alueillaan sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä Valvira) valtakunnallisesti. Aluehallintovirastolla on oikeus ottaa tutkittavaksi oma-aloitteisesti, onko opetussuunnitelman mukainen sekä koulutuksen järjestäjän järjestämä opiskeluhoito järjestetty oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti.

2.6 Opiskeluhoitopalvelujen lähipalveluperiaate vakiintuneena käytäntönä

Eduskunnan hyväksymässä esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:ää täydennettiin velvoitteella järjestää opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelut jatkossakin ensisijaisesti oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tarjota tarkoitukseen sopivat tilat. Jos tämä ei ole mahdollista, palvelut tulee järjestää oppilaitosten välittömässä läheisyydessä. Välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan kohtuullista kävelymatkaa oppilaitoksesta, esimerkiksi samalla kiinteistöllä sijaitsevaa rakennusta. Psykologi- ja kuraattoripalvelujen sijoittuminen oppilaitoksiin on ollut vakiintunut käytäntö. Säätämällä siitä laintasoisesti, pyrittiin turvaamaan opiskeluhoitopalvelujen saavutettavuus, opiskeluhoillon yhteistyö oppilaitosyhteisön muiden toimijoiden kanssa sekä opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön koulu- ja oppilaitosyhteisön tuntemus. (HE 241/2020 vp, s. 1044–1045).

Vakiintuneen käytännön mukaan esiopetuksessa olevien alle kouluikäisten lasten terveydenhuoltolain 15 §:n mukaiset neuvolapalvelut on järjestetty lastenneuvolassa. Kouluterveydenhuollon palvelut on järjestetty koulujen tiloissa, lukuun ottamatta suun terveydenhuoltoa sekä kouluterveydenhuoltoon sisältyviä erikoistutkimuksia. Opiskeluterveydenhuollon palvelut on

järjestetty joko oppilaitosten tiloissa tai muussa keskitetyssä, erillisessä opiskeluterveydenhuollon yksikössä. Yksiköt ovat yleensä oppilaitosten läheisyydessä tai muutoin opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

3 Tavoitteet

Tämä esitys täydentää eduskunnan hyväksymää hallituksen esitystä 241/2020 vp sosiaali- ja terveystalouden uudistukseksi, jossa sosiaali- ja terveystaloudet, mukaan lukien opiskeluhuoltopalvelut, kootaan kunnilta uudelle hallintotasolle eli hyvinvointialueille. Esityksen tavoitteena on tehdä opiskeluhuoltoon koskevaan sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalojen lainsäädäntöön hyvinvointialueiden perustamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuvia muutoksia. Ehdotettujen muutosten jälkeen opiskeluhuoltoon koskeva lainsäädäntö vastaisi paremmin uutta palvelurakennetta ja palvelujen järjestämistä.

Tässä esitettävien muutosten tavoitteena on varmistaa kunnan sekä muiden koulutuksenjärjestäjien sekä hyvinvointialueen välinen suunnitelmallinen yhteistyö opiskeluhuollossa. Esityksessä ehdotetaan, että tulevat hyvinvointialueet muodostaisivat alueensa kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän. Opiskeluhuoltosuunnitelmat laadittaisiin koulutuksen järjestäjäkohtaisesti sekä alueellisesti. Opiskeluhuollon aseman vahvistamiseksi esitetään lisäksi opiskeluhuoltosuunnitelmien sitomista kunnan ja hyvinvointialueen strategia- sekä taloussuunnitteluprosesseihin.

Opiskelijoiden avun ja tuen saanti pyritään varmistamaan laajentamalla oppilaitosten henkilöstön oikeus ottaa tarvittaessa yhteyttä kaikkiin opiskeluhuollon palveluihin. Opiskeluhuoltopalvelujen olisi muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Opiskelijoiden palvelujen saantia varmistaisi myös uusi opiskeluhuoltopalveluja koskeva säännös, jolla turvattaisiin opiskeluhuoltopalvelujen lähipalveluperiaate laintasoisesti. Opiskeluhuoltopalvelut järjestettäisiin jatkossakin kouluissa tai oppilaitoksissa tai niiden välittömässä läheisyydessä. Opiskeluterveydenhuollon palvelut voitaisiin kuitenkin järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä, joka olisi opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Tavoitteena on myös edistää opiskelijan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa tarkentamalla yksilökohtaisen opiskeluhuollon kirjaamista, rekisterinpitoa sekä tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä. Esittämällä opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien laatimien potilas- ja asiakasasiakirjojen valtakunnalliseen arkistointipalveluun tallentamiselle siirtymäaika, pyritään mahdollistamaan riittävästi valmistelu-aikaa asiakasasiakirjojen tietorakenteiden ja tietojärjestelmien muutoksille sekä uusien kirjaamiskäytäntöjen koulutukselle sekä käyttöönnotolle.

Terveydenhuoltolakiin esitetään tehtäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämät muutokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämistä vastuun siirrosta hyvinvointialueelle. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää opiskeluhuoltopalvelujen säännöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä kokoamalla uuteen pykälään säännökset hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalveluista ja niiden järjestämisestä, kunnan ja hyvinvointialueen välisestä yhteistyöstä sekä opiskeluhuoltopalvelujen lähipalveluperiaatteesta.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain opiskeluterveydenhuoltoon koskevien muutosehdotusten tavoitteena on varmistaa riittävä yhteistyö Kansaneläkelaitoksen, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä korkeakoulujen ja opiskelijoiden välillä opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestäessä ja tuottaessa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Johdanto

Tällä esityksellä täydennetään ja täsmennetään eduskunnan hyväksymää hallituksen esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 241/2020 vp) opiskeluhuollon osalta.

Esityksen keskeiset ehdotukset liittyvät kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön varmistamiseen, opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisen laajentamiseen sekä opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyyn ja tietojen rekisteröintiin. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolain koulu- ja opiskeluterveydenhuollon pykälää niin, että ne ovat yhteensopivat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa. Lähipalveluperiaate ehdotetaan ulotettavaksi soveltuvin osin kaikkiin opiskeluhoitopalveluihin.

4.1.2 Kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen yhteistyö

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvän hyvinvointialueesta annetun lain 14 §:ssä säädetään hyvinvointialueen sekä kuntien välisestä yhteistyöstä. Hyvinvointialueen ja kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista sekä työnjaosta. Järjestämislain 6 ja 7 §:ssä säädetään kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hallituksen esityksessä 56/2021 vp lastensuojelulain 12 §:ään ehdotetaan täsmennyksiä kunnan ja hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien laatimiseen. Kunnan ja hyvinvointialueen on laadittava lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmansa yhteistyössä.

Tällä esityksellä täsmennetään edelleen kuntien, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä opiskeluhuollon osalta. Tässä ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialueelle perustettavasta alueellisesta opiskeluhuollon yhteistyöryhmästä. Hyvinvointialueella olisi velvollisuus muodostaa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, jossa olisi alueen koulutuksen järjestäjien, alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustus. Yhteistyöryhmän tehtävänä olisi valmistella alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma aluevaltuustolle ja seurata sen toteutumista sekä sitä, että opiskeluhoitopalvelut toimivat yhteistyössä opetus- ja terveydenhuollon toimijoiden ja muiden lasten ja nuorten palvelujen kanssa. Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän tehtävänä olisi myös käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä.

Ehdotuksena on, että koulutuksen järjestäjät laatisivat opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opiskeluhoitosuunnitelman, joka sisältäisi opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Koulutuksen järjestäjäkohtainen opiskeluhoitosuunnitelma olisi sisällöllisesti samankaltainen kuin voimassa olevan lain mukainen oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelma. Se sisältäisi oppilaitoskohtaiset tiedot koulutuksen järjestäjän oppilaitosten opiskeluhuollon tarpeesta, yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestämisestä, yhteistyöstä opiskelijoiden ja muiden tahojen kanssa sekä suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä lisäksi toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Se

valmisteltaisiin yhdessä hyvinvointialueen koulutuksen järjestäjien kanssa alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin valtuustokausittain aluevaltuustossa. Hyvinvointialueen alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma perustuisi alueen koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollon suunnitelmiin. Alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma liitettäisiin alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Opiskeluhoollon suunnitelmat tulisivat näin sidotuiksi kunnan sekä hyvinvointialueiden strategioihin ja taloussuunnitelmiin kuntalain (410/2015) 37 ja 110 §:n sekä hyvinvointialueesta annetun lain 41 ja 115 §:n mukaisesti.

Koulutuksenjärjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma ja alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma olisivat suunnitelmia tavoitteellisia, eikä niissä tehtäisi yksilöä koskevia asiaratkaisuja tai päätettäisi yksittäisen henkilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Näin ollen alueelliset tai koulutuksenjärjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmat eivät olisi muutoksenhakukelpoisia. Muutoksenhakukelpoisia ovat päätökset, joissa tehdään yksilökohtaisia ratkaisuja.

4.1.3 Opiskelijoiden henkilötietojen suoja

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain kirjaamista, rekisterinpitoa sekä tietojen salassapitoa esitetään muutettaviksi niin, että sääntely huomioisi paremmin EU:n yleisestä tietosuojaa-asetuksesta johdettavat vaatimukset. Samalla esitetään tarkennettavaksi eri ammattiryhmien kirjaamiskäytäntöjä koskevia säännöksiä. Säännöksiä täsmennettäisiin siltä osin, kun ne koskevat yksilökohtaisen opiskeluhoollon kirjaamiskäytäntöjä sekä tietojen luovuttamista. Ehdotetulla sääntelyllä selkiytettäisiin monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisterinpitäjän roolia sekä täsmennettäisiin salassapitosääntelyä. Ehdotetulla sääntelyllä parannettaisiin siten lasten ja nuorten yksityiselämän sekä henkilötietojen suoja. Tässä ei esitetä muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kirjaamista koskevia sosiaali- ja terveydenhuollon säännöksiä muutoin kuin esittämällä opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien laatimien potilas- ja asiakasasiakirjojen valtakunnalliseen arkistointipalveluun tallentamisen aloittamiselle kohtuulliseksi katsottua siirtymäaika.

4.1.4 Opiskelijoiden palvelujen saannin varmistaminen

Opiskeluhoollon palveluihin tehtävää yhteydenottoa opiskelijan ohjaamiseksi opiskeluhoollon palvelujen piiriin esitetään laajennettavaksi niin, että yhteydenottomahdollisuuden piiriin lukeutuisivat opiskeluhoollon kuraattorin tai psykologin lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöt. Tämä turvaisi aiempaa paremmin opiskelijoiden oikea-aikaisen avun saannin. Oppilailla ja opiskelijoilla on oikeus kaikkiin opiskeluhoollon yksilökohtaisiin palveluihin, joten perusteita rajata yhteydenotto vain osaan opiskeluhoollon palvelujen henkilöstöstä ei ole.

Opiskeluhoollon palvelujen olisi muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Tämä tarkoittaisi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin toiminnan yhteensovittamista saumattomaksi kokonaisuudeksi niin, että oppilaat ja opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea viiveettä opiskeluhoollon ammattilaisilta. Se edellyttäisi, että opiskeluhoollon palveluissa työnjaosta on sovittu, tiedonvaihto on toimivaa ja kunkin ammattiryhmän osaamista hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä turvataan laintasoisesti opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen lähipalveluperiaate. Opiskelijoiden palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamiseksi sama periaate on perusteltua turvata pääsääntöisesti myös muihin opiskeluhoollon palveluihin. Lähipalveluperiaatteesta saisi poiketa kouluterveydenhuollossa suun terveydenhuollon ja erikoistutkimusten osalta. Näitä ei ole useinkaan mahdollista eikä tarkoituksenmukaista järjestää koulujen tiloissa, joten lähipalveluperiaatetta ei voida edellyttää niiden järjestämisessä. Lisäksi lähipalveluperiaatteesta poiketen opis-

keluterveydenhuollossa sallittaisiin palvelujen järjestäminen myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, eikä kaikkia palveluja ole mahdollista järjestää opilaitoksissa. Opiskeluterveydenhuollossa järjestämistavan valinnassa opiskelijan edun tulisi aina olla ensisijainen.

4.1.5 Muut muutokset

Terveystalolakiin tehtäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämät muutokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirrosta hyvinvointialueelle. Lisäksi terveydenhuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä opiskeluhuoltopalveluista. Siihen koottaisiin sääntely hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalveluista ja niiden järjestämisestä, kunnan ja hyvinvointialueen välisestä yhteistyöstä sekä opiskeluhuoltopalvelujen lähipalveluperiaate. Sosiaalihuoltolain viittauksia terveydenhuoltolakiin ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan terveydenhuoltolakiin esitettyjä muutoksia kuraattoripalvelujen osalta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa huomioitaisiin, että jatkossa opiskeluhuollon omavalvontaan osallistuisi kunnan ja muun koulutuksenjärjestäjän lisäksi myös hyvinvointialue. Lisäksi lainsoveltamisalaan liittyen huomioitaisiin Helsingin asema hyvinvointialueeseen rinnastettavana toimijana opiskeluhuoltopalveluja järjestettäessä.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettuun lakiin esitetään Kansaneläkelaitokselle sekä Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiölle velvoitetta toimia yhteistyössä opiskelijoiden, korkeakoulujen sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa niiden järjestäessä tai tuottaessa opiskeluterveydenhuollon palveluja. Asiasta on säädetty tällä hetkellä terveydenhuoltolain 17 §:ssä palveluja järjestävän Kansaneläkelaitoksen velvoitteena.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset hyvinvointialueen talouteen

Ehdotetut muutokset liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen ja sen toimeenpanoon. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen voimaan tulosta alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, ja hyvinvointialueiden on tallennettava kuraattori ja -psykologipalveluissa kirjattavat asiakas- ja potilastiedot sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietorekistereihin. Kuraattorien palvelun sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain ja sekä psykologipalvelujen asiakastietolain mukainen asiakastietojen tallennusvelvoite valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin syntyy, kun palvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Tässä yhteydessä esitetään asiakastietolakiin lisättäväksi siirtymäaika tallennusvelvoitteen alkamiselle. Tämä mahdollistaisi tarvittavan toimeenpanoajan kirjaamiskäytäntöjen ja tietojärjestelmien muutoksille. Tietojen tallennusvelvoitteesta sekä siihen liittyvistä muutoksista aiheutuvat kustannukset aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta. Tässä ehdotetusta siirtymäajasta tallennusvelvoitteeseen ei aiheudu hyvinvointialueille kustannuksia.

Opiskeluhuoltopalveluihin tehtävää yhteydenottomahdollisuutta opiskelijan ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalvelujen piiriin esitetään laajennettavaksi opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin lisäksi koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Opiskelijoiden ohjaamisen tuen tarvetta ja opiskelijan toivetta vastaavalle opiskeluhuollon työntekijälle ei arvioida aiheuttavan resurssitarpeen lisäämistä. Päinvastoin opiskelijan ohjaaminen oikea-aikaisesti tarkoituksenmukaisimman ammattilaisen arvioon turvaisi aiempaa paremmin opiskelijoiden oikea-aikaisen avun saannin

ja saattaisi parhaimmassa tapauksessa säästää kustannuksia. Yhteydenottomahdollisuuden laajentamisella ei arvioida olevan kustannusvaikutuksia.

Opiskeluhoitopalvelut tultaisiin jatkossakin järjestämään ensisijaisesti koulujen ja oppilaitosten tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, kuten nykyään. Poikkeuksena tästä olisivat tietyt kouluterveydenhuollon palvelut sekä opiskeluterveydenhuolto, joka voitaisiin perustelusta syystä jatkossakin järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Hyvinvointialueet maksaisivat tiloista kohtuullisen korvauksen kunnille. Koulutuksen järjestäjien hyvinvointialueille vuokraamien tilojen vuokrien määräyksessä sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lain-säädännön voimaanpanosta annetun lain (616/2021) 22§:n 3 momentin nojalla annettua asetusta. Ehdotus ei toisi muutosta nykytilaan, joten uusia kustannuksia ei arvioida muodostuvan siitä, että lähipalveluperiaatteesta säädettäisiin laissa.

Vaikutukset kuntatalouteen

Koulutuksen järjestäjän olisi esityksen mukaan laadittava koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma kokoaisi yhteen nykysäännösten mukaiset oppilaitosten opiskeluhoitosuunnitelmat. Lisäksi siihen liitettäisiin tiedot muista suunnittelemissa ja toimenpiteissä opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi koulutuksen järjestäjän suunnitelmat poissaolojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi. Koulutuksen järjestäjäkohtainen opiskeluhoitosuunnitelma toimisi työvälineenä, jota kunta voisi koulutuksen järjestäjänä hyödyntää oppilaitosten ohjauksessa sekä yhteistyössään hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi esitetään, että koulutuksen järjestäjäkohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat liitettäisiin sellaisenaan lastensuojelulain mukaiseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, johon kunnan on nykysäädösten mukaan tehtävä erikseen kirjaukset opiskeluhoollon toteutumisesta alueellaan. Useimmat kunnat ovat koulutuksen järjestäjänä laatineet kunnalliset opiskeluhoitosuunnitelmat jo nykyisin.

Arvioitaessa koulutuksen järjestäjäkohtaisen suunnitelman aiheuttamia kustannuksia kunnille voidaan siten arvioida kustannuksia syntyvän nykysäädösten mukaisten oppilaitoskohtaisten suunnitelmien kokoamisesta yhteen. Tätä kompensoi se, että koulutuksen järjestäjäkohtainen suunnitelma voidaan sellaisenaan liittää valtuustokausittaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, eikä kirjauksia sinne tarvitse enää erikseen laatia. Koska useimmilla kunnilla kuntakohtainen opiskeluhoitosuunnitelma jo on, ja koska aikaa säästyy myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kirjauksista voidaan kuntakohtaisten kustannusten jäävän vähäisiksi. Laskennallisesti kustannusten voitaisiin arvioida riippuvan soveltamisalan piirissä olevien oppilaitosten määrästä, joita Tilastokeskuksen oppilaitosrekisterin mukaan oli Suomessa vuonna 2020 yhteensä 2665. Oppilaitoskohtainen työmäärän arvioidaan olevan keskimäärin 2 tuntia valtuustokausittain, joka tarkoittaisi koko kuntasektoria tarkastellen noin 0,8 henkilötyövuoden tehtävälisäystä. Koulutussuunnittelijan henkilöstönimikkeellä, olettaen henkilöstömenojen kattavan 80 prosenttia tehtävän kustannuksesta, tämä tarkoittaisi noin 60 000 euron kustannusta kuntasektorille. Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman arvioidaan aiheuttavan varsin yhdenmukaisesti kustannuksia eri kokoisille kunnille, sillä oppilaitosten määrän ja laajuuden voi olettaa olevan verrannollinen kunnan tai kuntayhtymän kokoon.

Kunnan olisi koulutuksen järjestäjänä osallistuttava myös alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän toimintaan, jonka kokoamisesta ja toiminnasta olisi vastuussa hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista vastaava taho. Opetustoimi ja sosiaali- ja terveystoimi tekevät nykytilanteessakin vakiintunutta yhteistyötä opiskeluhoollon järjestäessään. Velvoitteita yhteistyölle on useissa opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen laeissa, esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä terveydenhuoltolaissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä

HE 19/2022 vp

opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyövelvoite siirtyy kunnan ja hyvinvointialueen väliseksi. Voidaan arvioida, että alueelliseksi laajeneva yhteistyö saattaa tuoda kunnille jonkin verran lisäkustannuksia. Toisaalta tässäkin on huomioitava, että kuntien opetustoimi todennäköisesti saattaa myös hyötyä, mikäli käytäntöjä voidaan kehittää alueellisesti eikä jokaisen kunnan tarvitsisi itse tehdä kaikkea kehittämistyötä.

Kuntien edustajien osallistumisesta alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän työhön voitaisiin arvioida aiheuttavan noin 20 tuntia työtä vuodessa kuntaa kohden. Koulutussuunnittelijan henkilöstönimikkeellä, olettaen henkilöstömenojen kattavan 80 prosenttia tehtävän kustannuksesta, tämä tarkoittaisi yhteensä noin 270 000 euron kustannusta kuntasektorille. Tämä kustannus aiheutuu kunnalle koulutuksen järjestäjänä kunnan koosta riippumatta, joten kustannus on suhteessa merkittävämpi pienemmille kunnille. Toisaalta opiskeluhuollon yhteistyöryhmän työhön osallistuminen ja sen kautta syntyvä yhteistyö opiskeluhuollon järjestämisessä voi olla hyödyllisempää pienemmälle kunnalle.

Opiskeluhuollon monialaiseen opiskeluhoitokertomukseen ehdotettujen muutosten ei nähdä aiheuttavan kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista raskautta rekisterinpitäjille. Koulutuksen järjestäjät ylläpitävät opiskeluhoitokertomuksia manuaalisesti oppilaitoksen arkistoissa tai digitaalisissa tietojärjestelmissä, joiden rekisterinpitäjinä toimivat. Esityksen sisältämät muutokset opiskeluhoitoon liittyviin tietojärjestelmiin olisivat kertaluontoisia ja niiden vaikutusta rekisterinpitäjille voidaan pitää vähäisenä. Lakisääteisten ja kertaluontoisten muutostöiden kustannusvaikutukset rekisterinpitäjille voivat aiheuttaa kertaluontoisen lisätyön, josta aiheutuvien kustannusten tai muutostöiden voidaan olettaa sisältyvän rekisterinpitäjän ja palveluntarjoajan välisiin palvelusopimuksiin, jolloin niistä ei aiheudu lisäkustannuksia rekisterinpitäjille. On myös huomioitava, että osalla koulutuksenjärjestäjistä rekisterit ovat manuaalisia, jolloin tietojärjestelmäkustannuksia ei synny. Muutoksesta mahdollisesti aiheutunutta lisäkustannusta ei ehdoteta korvattavaksi rekisterinpitäjille.

Vaikutukset valtion talouteen

Peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) sekä 1.1.2023 voimaan tulevan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 618/2021 mukaan valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajenevien tehtävien laskennallisista kustannuksista. Esityksen on arvioitu laajentavan kuntien tehtäviä koskien koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaa sekä kunnan velvollisuutta osallistua alueelliseen opiskeluhuollon yhteistyöryhmään. Näiden velvoitteiden laskennallisten kustannusten on arvioitu olevan yhteensä 330 000 euroa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuu opiskeluhuollon valtakunnallisessa ohjauksessa ja kehittämisessä laajenee kuraattori- ja psykologipalvelujen siirtyessä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä. Palvelujen, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämien kirjaamiskäytäntöjen sekä tässä esitettyjen yhteistyörakenteiden kehittämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan edellyttävän Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjausresurssin vahvistamista. Arvion mukaan tämä edellyttäisi yhden henkilötyövuoden työpanosta, jonka kustannus olisi laitokselle noin 80 000 euroa vuodessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoja ehdotetaan lisättäväksi kattamaan esityksestä muodostuvien velvoitteiden kustannukset.

4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan

Tässä esitetyt muutokset perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen. Hallituksen esityksessä 241/2020 vp (s. 334–355) on arvioitu kattavasti uudistuksen keskeiset vaikutukset viranomaistoimintaan. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 ja 7 §:ssä säädetään

kunnan ja hyvinvointialueen veloitteesta toimia yhteistyössä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Tässä esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi hyvinvointialueen ja kuntien välisiä yhteistyön rakenteita ja käytäntöjä riittävän yhteistyön varmistamiseksi opiskeluhollossa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:n mukaan koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhollossa yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhollossa ohjausryhmä. Oppilaitoksen opiskeluhollossa suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista puolestaan vastaa monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhollostoryhmä tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä. Edellä mainittujen ryhmien toimintaan tai tehtäviin ei esitetä muutoksia, vaan toiminta jatkuisi niiden osalta ennallaan. Opiskeluhollostalvelujen siirtyessä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle, oppilaitosten, kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien toimintaa on tarpeen sovittaa yhteen myös alueellisesti. Palvelujen yhteensovittaminen, tiedonkulun varmistaminen ja opiskeluhollostalvelujen resursien kohdentaminen edellyttävät kunnilta, muilta koulutuksen järjestäjiltä sekä hyvinvointialueelta uudenlaista ja jatkuvaa yhteistyötä. Hyvinvointialueelle ehdotetaan tämän vuoksi perustettavaksi yhteistyöelimeksi alueellinen opiskeluhollossa yhteistyöryhmä, jonka hyvinvointialue muodostaisi yhdessä alueensa kuntien kanssa. Mikäli hyvinvointialueen alueella olisi kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, tulisi myös heidän olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmän aluekohtaisesta kokoonpanosta voitaisiin sopia hyvinvointialueen, alueen kuntien sekä muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä.

Alueellisen opiskeluhollossa yhteistyöryhmän toiminta loisi perustan kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen alueelliselle yhteistyölle opiskeluhollossa osalta. Hyvinvointialue vastaisi yhteistyöryhmän kokoamisesta ja toiminnasta. Yhteistyö alueen koulutuksen järjestäjien kanssa tulee olemaan keskeinen osa hyvinvointialueen opiskeluhollossa vastuuhenkilöiden virkatehtäviä. Koulutuksen järjestäjille yhteistyöryhmän toimintaan osallistuminen tarkoittaisi velvollisuutta uudenlaiseen yhteistyöhön opiskeluhollossa monialaisen toiminnan yhteensovittamiseksi. Koska yhteistyöryhmässä tulisi huomioida kaikki koulutuksen tasot varhaiskasvatuksesta ammatillisiin oppilaitoksiin, eri koulutusmuodot ja alueen koulutuksen järjestäjien edustuksen lisäksi myös vanhempien ja huoltajien sekä opiskelijoiden ja työntekijöiden edustus, saattaa yhteistyöryhmän toimivuuden kannalta olla tarpeellista organisoida yhteistyöryhmän toimintaa sopimalla tarkoituksenmukaisesta edustuksellisuudesta ryhmässä. Jo yhteistyöryhmän organisoituminen edellyttää alueen kaikilta koulutuksen järjestäjiltä yhteistyötä. Tämän lisäksi uudenlaista yhteistyötä edellyttää ryhmään edustuksellisesti osallistuvien sekä alueen muiden toimijoiden välinen riittävä tiedonvaihto, jotta kaikki koulutuksen järjestäjät ja myös muut toimijat saavat näkemyksiään ja tarpeitaan ryhmän käsittelyyn ja toisaalta myös tarvittavan tiedon ryhmän toiminnasta. Esimerkiksi yksityisiltä koulutuksen järjestäjiltä tämä edellyttänee verkostoitumista ja aiempaa tiiviimpää yhteistyötä keskenään.

Yhteistyöryhmä kokoaisi yhteen opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhollossa toimijoita aiempaa laajemmin. Yhteistyöryhmässä olisi mahdollisuus jakaa ja laajentaa toimivia yhteistyörakenteita, -toimintamalleja ja käytäntöjä koko hyvinvointialueen alueelle. Myös kunta- ja koulutuksenjärjestäjäkohtaisia haasteita voitaisiin ratkoa yhdessä alueellisella tasolla, jos se katsottaisiin tarpeelliseksi. Tämä voisi parhaimmillaan hyödyttää kaikkia osapuolia. Todennäköisesti yhteistyöryhmän toiminnasta voisivat hyötyä eniten pienet kunnat sekä muut pienet koulutuksen järjestäjät, joilla on rajalliset resurssit oman toimintansa kehittämiseen. Yhteistyökäytännöistä ja toimintamalleista sopiminen todennäköisesti selkeyttäisi kunnan ja muiden koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen välisiä yhteistyörakenteita ja vastuita. On myös mahdollista, että koulutuksen järjestäjien keskinäiset tai hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien väliset näkemyserot tai intressiristiriidat voisivat aiheuttaa haasteita yhteistyöryhmän

toimintaan. Yhteisen näkemyksen puute ja intressiristiriidat vähintään hidastaisivat kehittämistyötä. Pahimmillaan ne voisivat rajata yhteistyön aivan välttämättömimpään, mikä voisi estää yhteisten toimintamallien luomisen ja laajemman yhteistyön hyvinvointialueen alueella. Ristiriitatilanteista kärsisivät todennäköisesti eniten pienet kunnat ja koulutuksen järjestäjät.

Eri toimijoiden välisen laajan ja toimivan yhteistyön merkitys korostunee erityisesti toisen asteen oppilaitosten osalta oppivelvollisuuden laajenemisen myötä, koska opiskeluhoitopalvelujen piirissä olevien ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten määrä todennäköisesti kasvaa. Lisäksi myös esiopetuksen mahdollinen laajeneminen laajentaa opiskeluhoitopalvelujen piiriin tulevien ikäluokkien määrää.

Koulutuksen järjestäjä vastaa nykysäädösten mukaisesti siitä, että opiskeluhoiton toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaisesti. Tässä esitetyn mukaan koulutuksen järjestäjän olisi jatkossa laadittava koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma opiskeluhoiton kokonaisuuden toteuttamiseksi. Koulutuksen järjestäjän olisi seurattava opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista ja tarkistettava suunnitelma tarvittaessa. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma olisi sisällöltään samankaltainen kuin voimassa olevan lain mukaiset oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat. Lisäksi siihen koottaisiin koulutuksen järjestäjän yhdessä hyvinvointialueen kanssa suunnittelemat ja toteuttamat toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkoituksena olisi koota yhteen koulutuksen järjestäjän suunnitelmat esimerkiksi poissaolojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi tai päihitteettömyyden edistämiseksi, opiskeluhoiton kokonaisuuden toteuttamiseksi. Tämä selkeyttäisi nykytilannetta ja helpottaisi koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen yhteistä suunnittelua opiskeluhoiton toteuttamiseksi.

Useimmat kunnat ovat koulutuksen järjestäjinä laatineet kunnalliset opiskeluhoitosuunnitelmat jo nykyisin. Useimmiten käytäntönä on ollut laatia kuntakohtainen opiskeluhoitosuunnitelman runko, jota oppilaitokset voivat omaa suunnitelmaa laatiessaan hyödyntää. Ehdotettu uusi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ei siten olisi uusi käytäntö kaikille kunnille eikä muillekaan koulutuksen järjestäjille, vaan merkittävälle osalle koulutuksen järjestäjistä kyse olisi vakiintuneen käytännön muuttumisesta laintasoiseksi. Koulutuksen järjestäjät voisivat jatkossa hyödyntää suunnitelmia oppilaitostensa ohjauksessa sekä hyvinvointialueen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tämä selkeyttäisi nykyistä tilannetta ja myös vähentäisi päällekkäistä työtä. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta opiskeluhoitosuunnitelman merkittävyys todennäköisesti lisääntyisi, koska niihin tulisi kirjata oppilaitosten opiskeluhoitopalvelujen tarve sekä muut hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhteistyön kannalta merkitykselliset asiat. Opiskeluhoitopalvelujen tarpeen mahdollinen vaihtelu todennäköisesti myös lisäisi todennäköisyyttä sille, että suunnitelmien pitämistä ajantasaisina pidetään aiempaa tärkeämpänä.

Kunnilla on voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan velvollisuus kirjata lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, miten kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksilla opiskeluhoito toteutuu. Säännöksestä ei ilmene, mitä suunnitelmaan tulee tarkalleen ottaen kirjata. Tässä ehdotetaan, että hyvinvointialueen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien laatimat opiskeluhoitosuunnitelmat liitettäisiin sellaisenaan osaksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien liittäminen sellaisenaan osaksi valtuustossa hyväksyttävää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa vahvistaa myös opiskeluhoitoa osana lasten ja nuorten palvelujärjestelmää kunnan strategia- ja talousprosessissa.

Hyvinvointialueella tulee olla opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Se perustuu alueen koulutuksen järjestäjien opiskelu-

huoltosuunnitelmiin ja se hyväksytään aluevaltuustossa. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman tulisi sisältää opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet, suunnitelmat hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi sekä opiskeluhooltopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta, arviot alueellisesta opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet sekä toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen edellyttäisi kunnilta, muilta koulutuksen järjestäjiltä ja hyvinvointialueelta yhteistyötä ja neuvotteluja yhteisen näkemyksen löytämiseksi ja yhteisen tahtotilan sanoittamiseksi. Tämä edellyttäisi kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueiden viranomaisilta riittävää vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa hallinnonalarajat ylittävästi. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma valmisteltaisiin alueellisessa yhteistyöryhmässä, mikä korostaisi entisestään koulutuksen järjestäjien välisen hyvän yhteistyön ja tiedon vaihdon merkitystä.

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma voidaan nähdä yhteistyön välineenä, joka jäntevöittäisi ja kehittäisi opetustoimen ja opiskeluhooltopalvelujen työtä opiskeluhooltopalvelujen ja opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi oppilaitoksissa. Suunnitelmaa laadittaessa sekä koulutuksen järjestäjien että hyvinvointialueen edustajien tulisi löytää yhteinen sanoitus opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteista ja keskeisistä periaatteista niin, että osapuolet voivat ne hyväksyä ja myös niihin sitoutua. Yhdessä sovitut ja hyväksytyt periaatteet opiskeluhooltopalvelujen toteuttamisesta ja resursoinnista edellyttäisi alkuvaiheessa merkittävästi valmistelutyötä. Läpinäkyvät tavoitteet ja periaatteet kuitenkin helpottavat yhteistyötä ja tekevät näkyväksi ne perusoletukset, joiden mukaan palveluja kohdennetaan. Yhteinen kirjattu alueellinen suunnitelma mahdollistaa myös kaikille osapuolille suunnitelman toteutumisen seurannan ja arvioinnin.

Opiskeluhoollon alueellinen yhteistyöryhmä sekä alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma ovat vain osa kuntien ja hyvinvointialueen välistä yhteistyörakennetta. Olisi tärkeää, että tässä säädettyvät yhteistyörakenteet eivät muodostuisi päällekkäiseksi muun terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävän kuntien ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön kanssa. Parhaimmillaan kunnat ja hyvinvointialueet voivat kehittää opiskeluhoollon yhteistyötä hyödyntämällä jo aiemmin lasten ja nuorten palveluihin kehittämiään yhteistyörakenteita ja huomioimalla opiskeluhoollon osana järjestämislain 6 ja 7 §:n mukaisia yhteistyövelvoitteita. Opiskeluhoollon yhteistyörakenteita osana lasten ja nuorten palvelukokonaisuutta on kehitetty hyvin tuloksin esimerkiksi Etelä-Karjalan sairaanhoitopiirissä. Mikäli hyvinvointialueilla lähdetään kehittämään opiskeluhoollon yhteistyörakenteita muita kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen yhteistyörakenteita huomioimatta, yhteistyö ei todennäköisesti ole toimivaa eikä päällekkäisiltä työltä ja toiminnoilta vältytä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa palvelujen ohjauksen ja päätöksenteon yhteistyörakenteet muuttuvat merkittävästi ja vakiintuneet sosiaali- ja terveystoimen sekä kuntiin jäävien palvelujen yhteistyörakenteet ja -käytännöt joudutaan rakentamaan uudelleen. Tämä edellyttää riittävää resursointia muutosten valmisteluun sekä hyvinvointialueilla että kunnissa. Muutosten valmistelu vaatii sekä kuntien virka- että luottamushenkilöiden työpanosta. Esimerkiksi asiantuntijoista asetettujen valmisteluryhmien ohella tarvitaan runsaasti virkatyönä tehtävää taustavalmistelua ja -selvityksiä sekä kunnan että hyvinvointialueen toiminnan ja yhteistyön suunnitteleminen. Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnalla toimivan keskeisen palvelun yhteistyörakenteesta ehdotettujen säännösten voidaan arvioida helpottavan ja nopeuttavan valmistelutyötä, kun jokaisella hyvinvointialueella ei tarvitsisi erikseen päättää yhteistyön perusrakenteista vaan yhteistyötä voitaisiin rakentaa säännösten mukaisesti kullekin alueelle soveltaen. Säädosperusteisen vaikkakin väljän yhteistyö- ja suunnitelmarakenteen, jossa hyödynnetään

olemassa olevia tuttuja elementtejä, voidaan arvioida auttavan jäsentämään ja omaksumaan uuden palvelurakenteen edellyttämiä vaateita. Tämän voidaan arvioida säästävän resursseja kaikilla tasoilla, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen siirtymävaiheessa.

Tämän esityksen lausunnolla olleessa luonnoksessa ehdotettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetushallituksen roolin selkeyttämistä opiskeluhuollon valtakunnallisessa ohjauksessa. Esityksen jatkovalmistelussa päädyttiin siihen, että Opetushallitus sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos jakavat edelleen ohjauks vastuun myös hyvinvointialueelle siirtyvien opiskeluhoitopalvelujen osalta. Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyö opiskeluhoitoa ohjaavina viranomaisina on välttämätöntä jatkossakin. Kun lainsäädännöstä ei kuitenkaan ilmene yksiselitteisesti eri toimijoiden välisiä vastuita ja toimivaltaa, saattaa ohjauksessa jatkossa olla epäselvyyttä, erityisesti kun osa opetustoimen alaisuudessa vakiintuneesti toimineista palveluista siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä opetustoimesta sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjausta esitetään tämän esityksen yhteydessä vahvistettavaksi yhdellä henkilötyövuodella palvelujen kehittämisen varmistamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 § muutettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjien tulisi jatkossa laatia koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Tämä edellyttää sitä, että Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset opetussuunnitelman laatimisesta. Opetushallituksen on uudistettava perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet, lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä määräys ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskelijahuollon tavoitteista niin, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa uudet opiskeluhoitosuunnitelmat käyttöön 1.8.2023. Laki- ja perustemuutos edellyttävät Opetushallituksen informaatio- ja ajantasaistamista sekä koulutuksen järjestäjien informaatio-ohjausta. Vastaava opetushenkilöstön täydennyskoulutustehtävä koskee myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta uusien toimintatapojen implementoimiseksi. Edellä kuvatut tehtävät kuuluvat Opetushallituksen lakisääteisiin tehtäviin eikä niiden arvioida aiheuttavan kustannusvaikutuksia Opetushallitukselle.

Valvontaviranomaisiin ei kohdistu esityksessä vaikutuksia. Esitetyt muutokset eivät myöskään vaikuta opiskeluhoitopalveluiden ja niissä toimivien ammattihenkilöiden valvontasääntelyyn.

4.2.3 Kielelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kielellisiä vaikutuksia on arvioitu eduskunnan hyväksymässä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä 241/2020 vp (s. 410–417). Kielilakia (423/2003) sekä saamen kielilakia (1086/2003) muuttamalla huomiointiin ne hyvinvointialueet, joissa on joko ruotsia tai saamen kieliä äidinkielenään puhuvia. Hyvinvointialueen tulee turvata alueensa ruotsin- ja saamenkielisten oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumista on arvioitu hallituksen esityksessä 241/2020 vp (s. 410–414).

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa järjestämisvastuu siirtyy saamelaisten kotiseutualueen kunnilta Lapin hyvinvointialueelle. Kotiseutualueen kuntia ovat Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä osa Sodankylän kunnan alueesta. Lisäksi Lapin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyivät kotiseutualueella toimivan Lapin sairaanhoitopiirin ja Lapin erityishuoltopiirin tehtävät. Saamen kielilakia muutettiin siten, että Lapin hyvinvointialue lisättiin lain soveltamisalaan kuuluviin viranomaisiin. Näin varmistettiin, että saamelaisten kielelliset oikeudet säilyisivät sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille (HE 241/2020 vp, s. 414–416).

Viittomakielilaissa (359/2015) säädetään suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä käytävien kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämisestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että viranomaisten ja muuta julkista hallinto-tehtävää hoitavien tulee edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Hyvinvointialueen vastuulla on tiedottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä suomalaisella että suomenruotsalaisella viittomakielellä (HE 241/2020, s. 417). Viittomakielisten lasten oikeus erityiseen tukeen sekä opiskeluhoitopalveluihin tulee säilyä ennallaan.

Hyvinvointialue järjestää kaikki opiskeluhoitopalvelut osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää. Palvelujen kielestä säädetään järjestämislain 5 §:ssä. Opiskeluhoitopalvelut kuuluvat sosiaali- ja terveydenhoitopalveluna hyvinvointialueesta annetun lain 33 §:ssä tarkoitettujen kielilautakuntien seurannan ja arvioinnin piiriin. Sen lisäksi, mitä järjestämislaissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään, ehdotetuilla oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n sekä 14 a §:n 3 momentin säännöksillä varmistettaisiin, että hyvinvointialue toteuttaisi ja varmistaisi alueensa opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutumisen yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa palveluja järjestäessään sekä opiskeluhoitopalvelujen voimavaroja kohdentaessaan. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman perustuessa koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin, pystyttäisiin alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa huomioimaan koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitopalveluihin liittyvät kielivähemmistöjen erityistarpeet. Tämän voidaan arvioida edesauttavan ja varmistavan opiskeluhoollon kokonaisuuden toimivuutta molemmilla kansalliskielillä sekä tarvittaessa saamenkielellä. Kielivähemmistöjen edustajien osallistuminen alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmään varmistaisi ja turvaisi omalta osaltaan alueen opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutumista myös hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisessä yhteistyössä.

4.2.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä lapsivaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevan hallituksen esityksen 241/2020 vp esitöiden mukaan hyvinvointialueilla voidaan arvioida olevan nykyisiä kuntia paremmat mahdollisuudet yhtenäistää hoito- ja palvelukäytäntöjä ja palvelujen laatua järjestämisvastuullaan olevissa palveluissa. Tämän arvioidaan osaltaan edistävän yhdenvertaisuutta. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännös sisältää vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta ja myös tosiasiallisesta tasa-arvosta.

Koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen suunnitelmallinen yhteistyö

Nykyisin opiskeluhoitopalvelujen toteutumisessa on merkittäviä kunta- ja oppilaitoskohtaisia eroja, mitä on pidettävä ongelmallisena muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen hyvinvointialueiden on yhdenmukaistettava palveluja alueellaan. Ehdotetut koulutuksen järjestäjäkohtainen sekä alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma tarjoaisivat välineitä tähän työhön. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma kokoaisi koulutuksen järjestäjän kaikkien oppilaitosten nyt erillään olevat suunnitelmat yhteen edistäen opiskeluhoollon kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista toteutumista. Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman voidaan arvioida vähentävän oppilaitoskohtaisia eroja opiskeluhoitopalvelujen sisällöissä ja saannissa, kun opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi olisivat yhtenäiset kaikissa saman koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa. Muutoksen myötä lapset ja nuoret saisivat oppilaitoksesta riippumatta saman sisältöisiä palveluja samoin edellytyksin. Tämän voidaan arvioida

edistävän lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta ja tasavertaista palvelujen saantia kuntien oppilaitoksissa ja erityisesti toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa oppilaitoskohtaiset suunnitelmat nyt koottaisiin koulutuksen järjestäjäkohtaiseksi aiempaa kattavammin.

Ehdotettuun alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan kirjattaisiin hyvinvointialueen ja alueen koulutuksen järjestäjien sopimat opiskeluhoitopalvelujen tavoitteet ja periaatteet sekä käytännöt opiskeluhoitopalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelmasta ilmenisi muun muassa alueen opiskeluhoitopalvelujen toteuttamiseksi, toteuttamiseksi ja arvioimiseksi sekä riittävän tietojenvaihdon varmistamiseksi kuntien ja hyvinvointialueen välillä. Tämä yhtenäistäisi alueen opiskeluhoitopalveluja ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten työn sisältöä, työkäytäntöjä ja –tapoja sekä työn edellytyksiä, mikä edistäisi opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasavertaisen, laadukkaiden palvelujen saantia.

Ehdotettu alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma laadittaisiin koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien perusteella niin, että siinä huomioitaisiin koulutuksen järjestäjäkohtaiset ja oppilaitosten erityistarpeet. Näitä olisivat oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarpeen vaihtelu sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöön liittyvät opiskeluhoitopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tiedot. Tietojen avulla opiskeluhoitopalveluja pystyttäisiin kohdentamaan alueella opiskelijoiden palvelutarvetta vastaavasti aiempaa suunnitelmallisemmin. Mikäli esimerkiksi Kouluterveyskyselystä tai laajoista terveystarkastuksista saatujen tietojen mukaan joissain oppilaitoksissa opiskelijoilla olisi poikkeuksellisen paljon tuen tarvetta, voitaisiin opiskeluhoitopalvelujen resursseja siellä vahvistaa. Palvelujen kohdentaminen aiempaa läpinäkyvämmiin erityisen tuen tarpeen mukaisesti todennäköisesti turvaisi aiempaa paremmin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien tai erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palvelujen saannin. Tämän voidaan arvioida tukevan lasten ja nuorten oikeutta terveeseen kasvuun ja kehitykseen sekä edistävän heidän osallisuuttaan kasvuympäristössään ja yhteisöissään.

Kun koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyisivät nykyisten oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien tiedot, ja se muodostaisi yhdessä alueen muiden koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmien kanssa alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman perustan, pystyttäisiin varmistamaan, että lasten ja nuorten opiskeluhoitopalveluja koskeva päätöksenteko perustuisi paitsi oppilaitoskohtaiseen, myös koulutuksen järjestäjäkohtaiseen ja alueelliseen tietoon sekä asianmukaiseen harkintaan. Tämä mahdollistaisi tiedolla johtamisen lasten hyvinvoinnin parantamiseksi. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman perusteella koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin, joiden laatimiseen myös opiskelijat osallistuvat, tulisivat lasten ja nuorten opiskeluhoitoa koskevat toiveet, tarpeet ja kehittämisideat nykyistä laajemmin näkyväksi. Lasten ja nuorten ääni pystyttäisiin näin huomioimaan aiempaa paremmin alueellisen opiskeluhoitopalvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä. Tämä vahvistaisi lasten ja nuorten oikeutta osuuteen yhteiskunnan voimavaroista Kansallisen lapsistrategian²⁷ mukaisesti. Ulottamalla opiskeluhoitopalvelujen seuranta ja valvonta oppilaitoksista aina koulutuksen järjestäjäkohtaiseen ja alueelliseen tarkasteluun, voitaisiin vahvistaa sekä opiskelijoiden oikeusturvaa että tasa-arvoista oikeutta opiskeluhoitopalveluihin.

²⁷ Valtioneuvosto (2021) Kansallinen lapsistrategia – Komiteamietintö. Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. s. 15.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen palvelujen yhteistyörakenteen toimivuudella sekä yhteistyökäytäntöjen sujuvuudella olisi jatkossakin suuri merkitys, koska palvelut kohdistuvat oppilaisiin ja opiskelijoihin kattavasti. Kun opiskeluhuollon kokonaisuus jakautuu koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen vastuulle, kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen turvaisi opiskeluhuoltopalvelujen toiminnan tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden. Koulutuksen järjestäjä- ja aluekohtaisilla suunnitelmilla voitaisiin varmistaa opiskeluhuoltopalvelujen ohjaus, palvelujen läpinäkyvyys sekä seurata toiminnan tavoitteita, periaatteita ja toteutumista myös jatkossa, kun opiskeluhuoltopalvelut kootaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Tämän voidaan arvioida osaltaan edistävän lasten ja nuorten hyvinvointia.

Alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä olisi mahdollisuus jakaa ja laajentaa hyviä kunta- tai koulutuksen järjestäjäkohtaisia opiskeluhuoltopalvelujen käytäntöjä koko hyvinvointialueelle, mikä todennäköisesti yhtenäistäisi eri kuntien lasten ja nuorten opiskeluhuoltopalveluja edelleen. Tämä hyödyttäisi erityisesti esimerkiksi pienten kuntien erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita, joiden kotipaikkakunnalla ei välttämättä ole aiemmin ollut näihin riittävän laajaa osaamista. Ehdotetun muutoksen arvioidaan näin ehkäisevän ja vähentävän lasten ja nuorten hyvinvoinnin polarisoitumista sekä torjuvan syrjintää ja eriarvoisuutta, mikä on yksi Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen kantavista periaatteista.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Lasten ja nuorten yksityiselämän ja henkilötietojen suojan arvioidaan esityksen myötä paranevan, koska esityksessä täsmennettäisiin lasten ja nuorten henkilötietojen käsittelyä, lasta tai nuorta koskevien tietojen luovutusta sekä salassapitovelvoitetta. Ehdotettu sääntely edistäisi osaltaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa sekä lasten ja nuorten toimijuutta.

Ehdotettujen muutosten myötä oppilaitoksen opiskeluhuoltokertomukseen kirjattaisiin vain yksilökohtaisen monialaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Muut lasten ja nuorten terveydentilaan ja sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät asiat ja yksilötapaamisten tiedot opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö kirjaisi sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiin. Näin lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot pysyisivät asianmukaisesti erillään koulun tietojärjestelmistä. Tämä voisi lisätä joidenkin lasten ja nuorten luottamusta opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön salassapitovelvoitteeseen ja siten rohkaista kertomaan mieltä painavista asioista opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstölle. Tämä voisi myös lisätä halua hakeutua kyseisten palvelujen piiriin.

Yksilötapaamisten kirjaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiin varmistaisi osaltaan lasten ja nuorten avunsaantia. Se myös edistäisi hoidon jatkuvuutta tilanteissa, joissa opiskeluhuoltopalvelujen ammattihenkilöt vaihtuvat tai kun lapsi tai nuori lähetettäisiin jatkohoitoon. Lisäksi kirjaamista koskeva sääntely parantaisi lasten ja nuorten oikeusturvaa ja vahvistaisi lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi, kun oppilas- ja opiskelijahuoltolain sanamuoto vastaisi paremmin potilas- ja asiakaslain säännöksiä palvelujen käyttäjän asemasta. Potilaslain 7 §:n 1 momentin mukaan alaikäisen potilaan mielipide on selvítettävä silloin, kun se on hänen ikänsä ja kehitystasoonsa nähden mahdollista. Jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Vastaavasti sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000) 10 §:n 1 momentissa edellytetään, että alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvítettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

Opiskelijoiden palvelujen saannin varmistaminen

Opiskeluhoitopalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta koskevien esitysten, eli yhteydenottomahdollisuuden laajentamisen kaikkiin opiskeluhoitopalveluihin, yhteydenoton mahdollistamisen aiempaa matalammalla kynnyksellä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon turvaamisen lähipalveluina, arvioidaan turvaavan lasten ja nuorten oikeuden ja mahdollisuuden saada tukea sekä tarvitsemiaan opiskeluhoitopalveluja oikea-aikaisesti. Oppilaitoksen henkilöstö voisi jatkossa harkintansa mukaan ottaa yhteyttä kuraattori- tai psykologipalvelujen lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.

Jatkossa opiskeluhoitopalveluihin yhteydenoton syytä ei enää rajattaisi, vaan syyksi riittäisi huoli opiskelijan terveydestä, hyvinvoinnista tai muusta oppilaitoksen työntekijän havaitsemasta tai hänen tietoonsa tulleesta ongelmasta, johon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoitopalvelujen arvioita tai tukea. Ehdotettu muutos todennäköisesti madaltaisi oppilaitoksen henkilöstön kynnystä ohjata opiskelija opiskeluhoitopalvelujen piiriin, kun yhteydenoton syyksi riittäisi huoli opiskelijasta ja arvio opiskeluhoitopalvelujen arvion tai tuen tarpeesta. Yhdessä yhteydenottomahdollisuuden laajentamisen kanssa tämän voidaan arvioida edistävän lasten ja nuorten palveluihin ohjautumista ja mahdollistavan tuen ja avun tarjoamisen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Ehdotetut muutokset sujuvoittaisivat palveluihin ohjaamista ja vähentäisivät joustamattomia käytäntöjä, kuten opiskelijan tarpeetonta siirtelyä ammattihenkilöltä toiselle tilanteissa, joissa lapsi ja nuori tarvitsee tukea. Muutosten myötä tuen tarpeessa oleva lapsi tai nuori ohjattaisiin aiempaa todennäköimmin suoraan oikean ammattilaisen ja palvelun piiriin, mikä omalta osaltaan mahdollistaisi tuen ja avun järjestämisen opiskelijalle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja viiveettä. Oikea-aikaisen tuen saanti on lapsen ja nuoren kannalta tärkeää, jotta hänen kasvunsa ja kehityksensä eivät tarpeettomasti vaarannu. Varhaisella tuella ja avulla voidaan edistää lapsen ja nuoren tervettä kasvua ja kehitystä, vahvistaa hyviä terveystottumuksia ja mahdollisuuksia selvittää arjesta, koulunkäynnistä ja opiskelusta, ehkäistä terveystilanteiden ja ongelmien syntymistä ja vaikeutumista sekä lisätä lapsen ja nuoren luottamusta avun saantiin. Oikea-aikaisilla opiskeluhoitopalveluilla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä vähentää inhimillistä kärsimystä, hyvinvointi- ja terveyseroja ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa säädettiin opiskeluhoitopalvelujen psykologi- ja kuraattoripalvelujen lähipalveluperiaatteesta. Lisäämällä tämän esityksen mukainen lähipalveluperiaate myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, esitetyin rajauksin, turvattaisiin kaikkien opiskeluhoitopalvelujen säilyminen lähipalveluina laintasoisesti. Ehdotettu lakisääteinen lähipalveluperiaate varmistaisi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen säilymisen kouluilla, oppilaitoksissa tai niiden välittömässä läheisyydessä. Tämä varmistaisi palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden, niin että lapsi tai nuori voisi tukea, neuvoja tai apua tarvitessaan edelleen helposti hakeutua koulupäivän aikana haluamalleen työntekijälle. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon säilyminen lähipalveluna on tärkeää, koska lapset ja nuoret ovat kokeneet saaneensa

yleisimmin tukea opiskeluhuollosta nimenomaan terveydenhoitajalta^{28, 29, 30}. Lähipalveluperiaatteen varmistaminen todennäköisesti edistäisi osaltaan myös tuen ja avun oikea-aikaista saatavuutta, kun lapsi tai nuori voitaisiin sujuvasti ja viivytyksettä ohjata sopivan palvelun piiriin. Esitettyjen muutosten opiskeluhuoltopalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamiseksi ja parantamiseksi voidaan arvioida turvaavan lapsen ja nuorten oikeuksia ja hyvinvointia lapsen oikeuksien sopimuksen 24 artiklan mukaiseen parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan ja terveyspalveluihin.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut voitaisiin edelleen järjestää joko oppilaitoksissa tai muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä. Palvelujen järjestäminen muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä mahdollistaisi sujuvat, laadukkaat, oikea-aikaiset ja opiskelijoiden tarpeisiin soveltuvat palvelut. Palvelujen järjestäminen muussa yksikössä mahdollistaisi opiskeluterveydenhuollon palvelujen kokoamisen yhteen paikkaan, jolloin palvelut olisivat opiskelijoiden helposti saatavilla samasta yksiköstä. Tällaisessa yksikössä opiskelijan terveysasiat pystyttäisiin todennäköisemmin hoitamaan niin, ettei opiskelijaa tarvitsisi ohjata jatkohoitoon toisaalle, kun yksikössä olisi palvelujen antamiseksi tarvittava henkilöstö, laitteisto ja välineistö. Tällaisessa yksikössä yksittäisen ammattihenkilön poissaolot eivät myöskään todennäköisesti heikentäisi opiskelijoiden palvelujen saatavuutta samalla tavoin kuin yksittäisen ammattihenkilön työskennellessä oppilaitoksessa. Yksikön etuna voitaisiin myös pitää mahdollisuutta varmistaa ammatillinen tuki, kun kollega tai lääkäri olisivat konsultoitavissa paikan päällä. Tämä voisi kohentaa opiskelijoiden saamien palvelujen laatua ja saatavuutta. Osa opiskelijoista saattaisi myös kokea oppilaitoksen ulkopuoliseen yksikköön hakeutumisen miellyttävämpänä kuin oppilaitoksessa järjestettyyn opiskeluterveydenhuoltoon hakeutumisen. Tämä saattaisi madaltaa kynnystä hakeutua palveluihin ja siten edesauttaa opiskelijoiden omaehtoista palveluihin hakeutumista.

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäminen muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä saattaisi toisaalta myös vähentää opiskelijoiden hakeutumista palveluihin, mikäli opiskelijat kokisivat välimatkan oppilaitoksesta opiskeluterveydenhuollon yksikköön pitkäksi. Tämä voisi heikentää opiskelijoiden oikea-aikaisen tuen ja avun saatavuutta ja johtaa tilanteiden vaikeutumiseen. Mikäli opiskelijat jättäisivät tulematta heille varatuille ajoille, ei aikoja pystyttäisi oppilaitoksen ja opiskeluterveydenhuollon yksikön välisen välimatkan vuoksi hyödyntämään yhtä tehokkaasti muille niitä tarvitseville opiskelijoille kuin oppilaitoksessa järjestetyssä opiskeluterveydenhuollossa. Mikäli opiskeluterveydenhuollon yksikkö eriytyisi liikaa oppilaitoksessa tehtävästä työstä, saattaisi opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöiden osallistuminen oppilaitoksen yhteisölliseen työhön vaarantua. Tämä heikentäisi oppilaitosten työntekijöiden ja opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöiden välistä yhteistyötä ja opiskelijoiden ohjaamista opiskeluterveydenhuollon palveluihin, mikä saattaisi heikentää opiskelijoiden terveysongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Mikäli palvelut järjestettäisiin muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, tulisi hyvin-

²⁸ Kivimäki, Hannele; Hietanen-Peltola, Marke & Ikonen, Riikka. (2020) Opiskeluhuoltopalveluiden käyttö ja saatavuus perusopetuksen oppilaiden kokemana – Kouluterveyskysely 2019. Tutkimuksesta tiiviisti 39/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

²⁹ Kivimäki, Hannele; Hietanen-Peltola, Marke & Ikonen, Riikka. (2020) Opiskeluhuoltopalveluiden käyttö ja saatavuus lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kokemana – Kouluterveyskysely 2019. Tutkimuksesta tiiviisti 38/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

³⁰ Jahnukainen, Johanna; Hietanen-Peltola, Marke; Vaara, Sarianna; Kivimäki, Hanne, Ervasti, Eetu (2021) Asiointi ja avunsaanti toisen asteen opiskeluhuoltopalveluissa – Kouluterveyskysely 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

vointialueen pyrkiä ehkäisemään siitä aiheutuvia mahdollisia haittoja tarjoamalla opiskeluterveydenhuollon palveluja soveltuvin osin myös oppilaitoksissa. Myös riittävä yhteistyö opiskeluhuollon muiden työntekijöiden sekä oppilaitoksen henkilöstön kanssa tulisi varmistaa.

4.2.5 Henkilöstövaikutukset

Henkilöstön osallisuus opiskeluhuollon alueelliseen yhteistyöhön sekä suunnitelmien laatimiseen on esityksessä haluttu varmistaa säädöstasolla. Alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä tulee olla opiskeluhuoltohenkilöstön edustus. Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan edellä mainitussa yhteistyöryhmässä. Henkilöstö osallistuu myös koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen. Yhteistyöhön ja suunnitelmien laatimiseen sekä niiden seurantaan on varttava henkilöstön työaika. Edustuksellisen osallisuuden voidaan kuitenkin arvioida hyödyttävän henkilöstöä siinä määrin, että käytettyä työaika voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. On myös huomattava, että yhteistyötä on ollut ja suunnitelmia on laadittu aiemminkin.

Koulutuksen järjestäjäkohtaisten- ja aluetasojen opiskeluhuoltosuunnitelmien laatiminen edistäisi yhteisten tavoitteiden asettamista ja yhteisiin käytäntöihin sitoutumista. Kun suunnitelmien sisällöstä olisi sovittava yhdessä eri toimijoiden kesken, edesauttaisi yhteisen sanoituksen työstäminen eri toimijoiden ymmärrystä toistensa toimintatavoista, mikä todennäköisesti myös helpottaisi henkilöstön toimintaa monialaisessa toimintaympäristössä. Suunnitelmien avoimuus parantaisi henkilöstön työn ennustettavuutta ja mahdollistaisi tavoitteiden toteutumisen seurannan. Tämä todennäköisesti edistäisi henkilöstön luottamusta ja sitä kautta työhyvinvointia työyhteisössä. Kun opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön kohdentaminen alueen oppilaitoksissa tapahtuisi läpinäkyvästi, yhdessä sovittujen tavoitteiden ja periaatteiden mukaan opiskelijoiden palvelutarvetta vastaavasti, työt todennäköisesti jakautuisivat myös henkilöstön näkökulmasta aiempaa tasavertaisemmin ja oikeudenmukaisemmin, mikä voisi vähentää työstä kuormittumista ja edistää osaltaan työhyvinvointia.

Koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluhuoltosuunnitelmien liittäminen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan selkeyttäisi nykyistä tilannetta ja vähentäisi hallinnollista työtä siltä osin, että samoja suunnitelmia voitaisiin hyödyntää koulutuksen järjestäjäkohtaisessa oppilaitosten ohjauksessa sekä hyvinvointialueen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi suunnitelmat voitaisiin liittää sellaisenaan lakisääteiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisvelvoite helpottaisi oppilaitosten henkilöstön työtä niissä oppilaitoksissa, joissa oppilaitokset ovat joutuneet laatimaan opiskeluhuoltosuunnitelmansa alusta alkaen itse koulutuksen järjestäjäkohtaisen suunnitelman puuttuessa.

Opetustoimen sekä opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö on aina toiminut läheisessä yhteistyössä kouluilla ja oppilaitoksissa, eikä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tuo tähän muutosta. Tämä esitys varmistaa osaltaan, että yhteistyö kouluissa ja oppilaitoksissa jatkuu ja opiskeluhuoltopalvelujen työskentely-ympäristö säilyy nykyisellään. Hyvinvointialueen ja kunnan sekä muiden koulutuksen järjestäjien yhteistyörakenteiden ja käytäntöjen varmistamisen opiskeluhuoltopalveluissa voidaan arvioida tuovan vakautta henkilöstön toimintaympäristöön. Lisäksi sen voidaan katsoa selkeyttävän ja helpottavan sekä opiskeluhuoltopalvelujen että opetustoimen henkilöstön työtä ja työnjakoa muuttuvassa tilanteessa.

Esityksen mukaan opiskeluterveydenhuollon palveluja voisi jatkossakin järjestää muussa opiskeluterveydenhuollon yksikössä. Tämä käytäntö edellyttäisi työntekijöiltä yhteistyön tiivistämistä oppilaitoksen työntekijöiden ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden välillä, sekä aktiivista opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöiden jalkautumista oppilaitoksiin, jotta opiskeluterveydenhuolto toimisi kiinteänä osana opiskeluhuollon kokonaisuutta. Edellä kuvattuun

toimintaan käytetty aika saattaa vähentää opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen työhön käytettävissä olevaa aikaa, mikä saattaa mahdollisesti vaikuttavan resurssitarpeeseen. Toisaalta opiskeluterveydenhuollon keskitetyssä yksikössä työn organisointia voidaan tehostaa esimerkiksi puhelinpalvelun osalta, jolloin työntekijöiden aikaa myös vapautuu vastaanottotyöhön.

Esityksessä ehdotetaan, että opetushenkilöstö voisi ohjata tuen tarpeessa olevan oppilaan tai opiskelijan kuraattorin ja psykologin lisäksi myös koulu- tai opiskeluhuollon palveluihin. Tämän voidaan arvioida selkeyttävän tilannetta sekä opetushenkilöstön että opiskeluhuoltohenkilöstön osalta. Opetushenkilöstö voisi jatkossa ohjata oppilaan tai opiskelijan tämän toivomalle opiskeluhuollon ammattilaiselle. Opiskeluhuollon sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden velvollisuuksiin puolestaan jo lähtökohtaisesti kuuluu arvioida avun ja tuen tarve sekä tarvittaessa ohjata asiakas tai potilas oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Tämän voidaan arvioida vahvistavan tiedonsiirtoa työntekijöiden välillä.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi opiskeluhuollon yksilökohtaisen työn kirjaamista, rekisterinpitoa sekä tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä. Ehdotettujen muutosten arvioidaan selkeyttävän oikeustilaa, koska eri rekisterinpitäjien vastuut ja velvoitteet ilmenisivät aiempaa täsmällisemmin laista. Tämän arvioidaan helpottavan opiskeluhuollossa toimivien toimintaa sekä vahvistavan myös heidän omaa oikeusturvaansa. Huolellinen ja johdonmukainen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa on omiaan edistämään ja sujuvoittamaan opiskeluhuollon toimijoiden työskentelyä. Yleinen tietosuojasetus on ollut voimassa vuodesta 2018 alkaen, joten sen keskeisen sisällön tulisi jo olla henkilöstön tiedossa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitysten^{31 32 33} perusteella näyttää kuitenkin siltä, että opiskeluhuollossa työskentelevät tarvitsisivat lisäkoulutusta tietojen kirjaamisesta ja rekisterinpidosta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen opiskeluhuoltopalvelujen asiakas- ja potilasasiakirjojen rekisterinpitäjänä toimii hyvinvointialue. Tämä edistää opiskeluhuoltopalvelujen kirjaamiskäytäntöjen yhdenmukaistamista, jolloin myös opiskeluhuollon vaikuttavuutta on mahdollista seurata aiempaa paremmin. Muutos myös selkeyttää kirjaamiseen ja rekisteröintiin liittyvää ohjausta, kun Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaus voidaan kohdentaa kaikkiin opiskeluhuoltopalveluihin. Jos kirjaamista ei ole aiemmin tehty valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin, tämä edellyttäneen henkilöstön kouluttamista. Opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien osalta kirjaamisen ja tietosuojan kehittämiseen sekä tietojärjestelmiin ja -sisältöihin liittyvät muutokset liittyvät pääosin palvelujen järjestämisvastuun siirtymiseen hyvinvointialueille. Tämän esityksen ehdotus siirtymäajasta kuraattorien sekä psykologien asiakas- ja potilastietojen tallentamisveloitteeseen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin antanee työntekijöille riittävästi aikaa perehtyä ja omaksua sosiaali- ja terveydenhuollon kirjaamiseen ja tietojenhallintaan liittyviä käytäntöjä.

³¹ Hietanen-Peltola M, Vaara S, Jahnukainen J ja Laitinen K. (2021) Voimavarana yhteistyö - Opiskeluhuoltopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus. THL Raportti 4/2021. OPH ja THL. [URN_ISBN_978-952-343-654-1.pdf \(1.876Mt\)](#)

³² Wiss, K., Hakamäki, P., Hietanen-Peltola, M., Ikonen, J., Järvinen, J., Saaristo, V., Saukko, N. & Ståhl, T. (2019) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 15/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

³³ Hietanen-Peltola, M., Vaara, S. & Laitinen, K. (2019) "Yksi psykologi ei voi tehdä kolmen psykologin työtä.": Opiskeluhuollon seurannan tuloksia psykologityöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

4.2.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjä veloitettaisiin laatimaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Ehdotetut koulutuksen järjestäjäkohtaiset ja alueelliset opiskeluhoitosuunnitelmat muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden ja olisivat sidoksissa toisiinsa sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin. Suunnitelmien sekä erityisesti niiden laatimisprosessin, jossa eri sekä koulutuksen järjestäjät, opiskelijoiden ja huoltajien edustajat, työntekijät sekä hyvinvointialueen vastuutahot työstävä yhteisen sanoituksen opiskeluhoitopalvelujen järjestämisperiaatteista sekä koulutuksenjärjestäjien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä, voidaan arvioida edistävän omalta osaltaan kunnan ja hyvinvointialueen yhteistä vastuuta alueensa väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Opiskeluhoitosuunnitelmien arvioidaan edistävän opiskelijoiden sekä alaikäisten vanhempien ja huoltajien mahdollisuutta seurata ja arvioida opiskeluhoiton tavoitteita ja niiden toteutumista. Alueellisen yhteistyöryhmän toiminta sekä suunnitelmien laatiminen osaltaan edistäisi ja vahvistaisi sidosryhmätyöskentelyä opiskeluhoitoloissa.

Opiskeluhoiton asema palvelujärjestelmässä mahdollisesti vahvistuisi, kun kunnan ja muiden kunnan alueella toimivien koulutuksenjärjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat olisivat aiempaa selkeämmin sidoksissa kunnan talousarvio- ja suunnitelmajärjestelmään. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman hyväksyminen hyvinvointialueen aluevaltuustossa korostaisi opiskeluhoiton merkitystä tärkeänä osana lasten ja nuorten palvelujärjestelmää. Tätä vahvistaisi edelleen se, että osana alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma tulisi sellaisenaan osaksi hyvinvointialueen strategia- ja talousprosessissa

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1 Johdanto

Ehdotetut terveydenhuoltolain muutokset perustuvat eduskunnan hyväksymään hallituksen esitykseen 241/2020 vp sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta. Opiskeluhoiton kirjaamista, rekisterinpitoa ja tietojen luovutusta koskevissa muutosehdotuksissa on huomioitu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen sääntely. Toteuttamisvaihtoehdot ovat siten rajautuneet näiden ehdotusten osalta edellä mainittuihin säännöksiin.

5.2 Yhteistyö hyvinvointialueiden ja koulutuksen järjestäjien välillä

Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyötä voisi vaihtoehtoisesti toteuttaa opiskeluhoitoloissa pitäytymällä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevien hallituksen esitysten säännöksiin (HE 241/2020 vp sekä 56/2021 vp), jättäen säätämättä täsmennetyistä yhteistyökäytännöistä hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välillä. Tämä voisi aiheuttaa riskin, etteivät kaikki osapuolet näkisi yhteistyötä yhtä tärkeänä eivätkä välttämättä sitoutuisi riittävästi opiskeluhoiton kokonaisuuden yhteiseen suunnitteluun ja toiminnan kehittämiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa lausuntopalautteessa tuotiin esiin, että hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyö opiskeluhoitoloissa tulisi varmistaa riittävällä tavalla³⁴.

³⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020) Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistaminen sekä maakuntien perustaminen – Lausuntoyhteenveto. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:32. s. 115. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6877-6>

Yhteistyö hyvinvointialueiden ja koulutuksen järjestäjien välillä on tärkeää. Kuitenkin esitetty malli voidaan kokea raskaaksi. Esitettyä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n voisi vaihtoehtoisesti muuttaa siten, että koulutuksen järjestäjillä olisi aktiivisempi rooli alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhuolto yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhuollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Aloite alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän kokoamiseksi voisi myös olla hyvinvointialueen alueen koulutuksen järjestäjillä ja koulutuksen järjestäjä voisi toimia ryhmän puheenjohtajana. Hyvinvointialue olisi kuitenkin luontevin vastuutaho, koska sillä on vastuu opiskeluhoitopalvelujen järjestämisestä tasapuolisesti kaikkiin alueensa oppilaitoksiin. Kunnilla ja muilla koulutuksen järjestäjillä voi olla omia intressejä, eikä niillä myöskään välttämättä ole hyvinvointialueen kattavia yhteistyörakenteita. Useat kunnat ilmaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevan hallituksen esityksen lausuntopalautteessa huolensa hyvinvointialueen tahtotilasta osallistua yhteistyöhön opiskeluhoitolon osalta.

Opiskeluhoitosuunnitelmien laatimisvelvoite voitaisiin niin ikään jättää nykysäännösten mukaisesti ainoastaan oppilaitostasolle. Jos opiskeluhoitosuunnitelmia laadittaisiin ainoastaan oppilaitoksissa, niiden sisältämää tietoa voisi olla haasteellista hyödyntää kunta- koulutuksen järjestäjä- ja hyvinvointialuetasolla. Lisäksi, mikäli opiskeluhoitosuunnitelmien sisällöistä ja suunnitelmien välisistä yhteyksistä ei säädettäisi, riski päällekkäisestä ja kustannusten kannalta tehottomasta työstä olisi todennäköinen. Mikäli kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä ei säädettäisi, hyvinvointialueet todennäköisesti kehittäisivät erilaisia ratkaisuja yhteistyön varmistamiseksi. Pahimmassa tapauksessa yhteistyö voisi olla riittämätöntä. Erilaisten hyvinvointialuekohtaisten perusratkaisujen kehittäminen vaatisi resursseja eikä olisi kustannustehokasta. Lisäksi se vaikeuttaisi opiskeluhoitopalvelujen kansallista ohjausta ja heikentäisi mahdollisuutta saada yhdenmukaista tietoa palvelujen tilanteesta ja kehityksestä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä olisi myös mahdollista säätää tätä lakiesitystä tarkemmin, esimerkiksi edellyttäen kunnilta ja hyvinvointialueelta ehdotettua tiiviimpää yhteistyötä säädöksin. Tarkempaa sääntelyä ei voine pitää perusteltuna, koska sekä kunnat että hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia toimijoita. Ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida jättävän niille riittävästi itsenäistä harkintavaltaa yhteistyörakenteiden ja -käytäntöjen luomiseksi. Liian yksityiskohtainen sääntely voisi tehdä järjestelmästä menettelyllisesti liian raskaan ja joustamattoman. Yksityiskohtaisemmassa sääntelyssä ei myöskään olisi välttämättä mahdollisuutta huomioida erilaisten koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden tarpeita.

5.3 Opiskeluhoollon ohjaus ja kehittäminen

Tämän esityksen lausunnolle lähetetyssä luonnoksessa ehdotettiin opiskeluhoollon valtakunnallisen ohjauksen selkeyttämistä niin, että hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon opiskeluhoitopalvelujen ohjausvastuu olisi tullut Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. Valmistelun aikana tuotiin esiin myös vaihtoehto, että Opetushallituksen rooli oppilas- ja opiskelijahuollon ohjauksessa ja kehittämisessä säilyisi entisellään. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n 2 momentin mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuja opiskeluhoitopalveluja. Voimassa olevien säännösten mukaan Opetushallituksella on myös norminantovaltuutus opiskeluhoollosta perusopetuslaissa, lukiolaissa sekä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. Opetushallitus valmistelee opetussuunnitelman perusteita ja ammatillisen koulutuksen erillismääräystä koskevat oppilas- ja opiskeluhoittoa koskevat määräykset yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Opetussuunnitelman perusteiden raamittama oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelma sisältää myös yksilökohtaista opiskeluhoittoa ja opiskeluhoitopalveluja koskevia sisältöjä.

Esityksen jatkovalmistelussa päädyttiin siihen, että opiskeluhuollon valtakunnallisen ohjauksen nykytila säilytettäisiin ennallaan huolimatta siitä, että opiskeluhoitopalvelut siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalle hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Opetushallituksen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyö on välttämätöntä kaikissa tilanteissa, koska opiskeluhuollon toiminta on monialaista. Eri toimialojen välisten vastuiden ja velvoitteiden selkeys kuitenkin helpottaisi ja tehostaisi eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Voimavarat voitaisiin tällöin kohdentaa tehokkaammin toimintaan keskinäisten toimivaltakysymysten ja epäselvien tilanteiden selvittelyn sijaan. Ohjausvastuiden ja velvoitteiden selkeys edesauttaisi eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimintaa kaikilla tasoilla ohjaavasta tahosta ohjattaviin organisaatioihin ja työntekijöihin sekä eri sidosryhmiin. Erityisen tärkeää ohjausvastuiden selkeys olisi muutostilanteissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä, kun osa opiskeluhoollon henkilöstöstä siirtyy opetustoimesta sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuu opiskeluhoitopalvelujen valtakunnallisesta ohjauksesta ja kehittämisestä laajenee kuraattori- ja psykologipalvelujen siirtyessä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Ohjausvastuun jakautuminen edelleen myös Opetushallitukselle tulisi edellyttämään Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta sekä Opetushallitukselta jatkuvaa keskinäistä neuvottelua ja yhteydenpitoa palvelujen ohjauksen suuntaamisesta niin, että päällekkäiseltä tai ristiriitaiselta viranomaisohjeistukselta vältytään. Palvelujen, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämien kirjaamiskäytäntöjen sekä esitettyjen yhteistyörakenteiden kehittämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan edellyttävän Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjausresurssin vahvistamista.

5.4 Yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin sekä lähipalveluperiaate

Lakiesityksessä ehdotetaan laajennettavaksi opiskeluhoitopalveluihin tehtävää yhteydenottoa niin, että oppilaitoksen työntekijä voisi opiskelijan tarpeen mukaisesti ohjata hänet opiskeluhoollon kuraattorin tai psykologin ohella myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Oppilailla ja opiskelijoilla on oikeus kaikkiin opiskeluhoollon yksilökohtaisiin palveluihin. Nykyinen oikeustila ei ole opiskelijoiden edun mukainen. Mikäli yhteydenottomahdollisuus jätettäisiin koskemaan ainoastaan opiskeluhoollon psykologeja ja kuraattoreita, opiskelija ei välttämättä saisi oikea-aikaista ja oikein kohdennettua apua tai tukea. Samasta syystä lähipalveluperiaate olisi perusteltua varmistaa niissä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluissa, joissa se on mahdollista, tarkoituksenmukaista ja opiskelijan edun mukaista.

Tässä ehdotetaan mahdollisuutta poiketa lähipalveluperiaatteesta opiskeluterveydenhuollossa. Mikäli hyvinvointialueilla olisi lakisääteinen velvollisuus järjestää opiskeluterveydenhuollon palvelut oppilaitoksissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, tilanne voisi olla hankala opiskeluterveydenhuollon sisällön laajuuden vuoksi. Terveydenhuoltolain 17 §:n perusteella opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät esimerkiksi perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Tähän sisältyvät myös mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto. Mikäli kaikki opiskeluterveydenhuollon palvelut tulisi antaa oppilaitosten tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, riittäviä palveluja ei olisi mahdollista antaa ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Terveydenhuollon palvelut tulee järjestää tiloissa, joissa on riittävät valmiudet ja henkilöstö asiakasturvallisuuden varmistamiseksi. Oppilaitoksissa ei ole mahdollista suorittaa esimerkiksi kuvantamis- ja laboratoriotutkimuksia tai pientoimenpiteitä, vaan opiskelijat tulisi näiden palvelujen saamiseksi ohjata toiseen toimipisteeseen.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntokierros ja sen perusteella tehdyt muutokset

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi -sivustolla 14.7. – 31.8.2021. Lausuntoja saatiin yhteensä 89 kappaletta. Lausunnonantajista 35 edusti kuntia, 7 sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiä, 4 koulutuskuntayhtymiä, 13 työmarkkinajärjestöjä sekä 5 oppilaita, opiskelijoita tai heidän huoltajiaan. Lisäksi lausuntoja saatiin valtion viranomaisilta, järjestöiltä ja yksityishenkilöiltä. Lausunnot ovat luettavissa [Hankeikkunan sivuilla](#).

Lausuntopalautteen mukaan alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän perustamista pidettiin yleisesti ottaen hyvänä, sillä sen nähtiin lisäävän yhdenvertaista opiskeluhoollon alueella ja yhtenäistävän toimintatapoja. Yhteistyöryhmän tehtävien ja työnjaon selkeyteen tuli lausunnonantajien mukaan kiinnittää huomiota. Suurin osa lausunnonantajista oli sitä mieltä, että hyvinvointialueen tulisi olla vastuussa yhteistyöryhmän muodostamisesta. Moni lausunnonantaja nosti esiin, että edustuksen olisi oltava yhteistyöryhmässä tarpeeksi kattava siten, että esimerkiksi erilaiset koulutuksen järjestäjät ja opiskelijat huomioidaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö esitti lausunnossaan säädettäväksi velvoittavammin yksityisten ja muiden koulutuksen järjestäjien mukanaolosta yhteistyöryhmässä, myös Opetushallitus esitti tähän tehtäväksi tarkennuksia. Saadun palautteen pohjalta hallituksen esitysluonnosta muutettiin tarkentamalla, keitä yhteistyöryhmässä tulisi olla edustettuina. Myös yhteistyöryhmän tehtäviä tarkennettiin.

Esitetyt opiskeluhoollon suunnitelmat saivat kannatusta lausunnonantajien keskuudessa. Yleisenä huolena kuitenkin nousi esiin, miten päällekkäisyyksiltä eri suunnitelmien välillä voitaisiin välttyä. Suunnitelmien keskinäiseen suhteeseen toivottiin myös selkeyttä. Esitetyt oppilaitos- ja kuntatason opiskeluhoollon suunnitelmat yhdistettiin esityksen jatkovalmistelussa yhdeksi, koulutuksen järjestäjäkohtaiseksi opiskeluhoollon suunnitelmaksi, joka sisältäisi oppilaitoskohtaisesti tarvittavat tiedot. Lisäksi niin koulutuksen järjestäjäkohtaisen kuin alueellisen opiskeluhoollon suunnitelman sisältöä ja tarkoitusta selkeytettiin, kuten myös suunnitelmien suhdetta toisiinsa.

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa hyvä mahdollisuus järjestää opiskeluhoollon siten, että siitä muodostuu oppilas- ja opiskelijahuollon 9 §:n mukainen toimiva kokonaisuus. Edellytyksinä toimivalle kokonaisuudelle nähtiin muun muassa hyvää valmistelua ja selkeät toimintamallit. Myös asianmukainen resursointi valmistelutyöhön ja yhdyspintojen huomiointi koettiin tärkeiksi.

Yleisesti ottaen esityksen kirjaamisen, rekisterinpidon ja tietojen luovuttamisen selkeyttämistä kiitettiin lausuntopalautteissa. Erityisesti kuntatoimijat ja työntekijöiden edunvalvontatahot toivoivat kuitenkin myös käytännön ohjeistusta kirjaamisen käytäntöihin. Muun muassa oikeusministeriön lausuntopalautteen perusteella monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisteriin liittyviä säännöksiä selkeytettiin esitysluonnokseen. Myös yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa päällekkäistä sääntelyä poistettiin.

Moni lausunnonantaja katsoi, että esitetyt siirtymäajat opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden asiakastietojen kirjaamiseen Kanta-palveluihin olivat riittämättömät. Yhtenäinen siirtymäaika psykologeille ja kuraattoreille katsottiin tarkoituksenmukaiseksi, ja siirtymän toivottiin tapahtuvan aikaisintaan 1.9.2024. Jatkovalmistelussa kuultiin vielä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta. Kuulemisen ja saadun lausuntopalautteen perusteella esitysluonnosta täydennettiin siten, että siirtymäajankohta olisi viimeistään 1.3.2025, ja se olisi sama psykologeille ja kuraattoreille.

Yhteydenotto opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstöön aiheutti runsaasti lausuntopalautetta. Yhteydenoton laajentaminen koskemaan myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja oli lausunnonantajien mukaan kannatettava ehdotus. Moni lausunnonantaja piti myös osaltaan hyvänä, että esityksessä ehdotetulla yhteydenoton suostumusperusteisuudella parannettaisiin opiskelijan itsemääräämisoikeutta. Suostumusperusteisuus osoittautui lausuntopalautteen perusteella kuitenkin myös ongelmalliseksi. Yhteisymmärryksessä tapahtuva yhteydenotto olisi aiheuttanut epäselvyyttä käytännön tasolla. Lisäksi muun muassa tietosuojavaltuutetun toimisto ja oikeusministeriö huomauttivat, että yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely huomioiden hallituksen esitysluonnoksessa esitetyn henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn oikeusperustetta tulisi arvioida uudelleen. Esitystä korjattiin siten, että yhteydenoton suostumusperustaisuudesta luovuttiin ja säännös palautettiin pääosin nykytilan mukaiseksi. Opiskelijan henkilötietojen käsittely perustuisi tällöin jatkossakin rekisterinpitäjän laakisääteiseen tehtävään.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty muutos opiskeluhuoltopalvelujen valtakunnalliseen ohjaukseen sai kannatusta erityisesti sosiaali- ja terveysalan toimijoiden keskuudessa. Opetusalan viranomaisen ja muiden toimijoiden keskuudessa esitettyä ei kuitenkaan kannatettu. Esityksen jatkovalmistelussa ohjausvastuu esitetään jätettäväksi nykyiselleen.

Lausunnonantajat pitivät tärkeänä esitettyä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lähipalveluperiaatteen toteutumista ja sen turvaamista säännöksin. Muun muassa Opetushallitus sekä Helsingin kaupunki nostivat lisäksi esiin tarpeen huomioida ruotsinkielinen opetus ja palvelut esitettyä paremmin. Jatkovalmistelussa kielellisten oikeuksien toteutuminen otettiin huomioon. Jatkovalmistelussa täsmennettiin myös esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia valtionvarainministeriön huomioihin perustuen.

Lausuntopalautteessa esitettyinä muina huomioina oikeusministeriö toi esiin, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muutoksenhakua koskeva 37 § pykälä tulisi päivittää vastaamaan voimassa olevaa sääntelyä. Pykälään tehtiin säädöshuollollinen muokkaus, jolla poistettiin viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin (586/1996). Esityksen jatkovalmistelussa kuultiin Kansaneläkelaitosta ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä. Kuumemisten perusteella hallituksen esitysluonnosta muutettiin siten, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvä yhteistyövelvoite laajennettiin koskemaan säädöstasolla myös palvelujen tuottajaa. Myös yhteistyötahoja tarkennettiin. Lisäksi oikeusministeriön lausunnossa esiin nostetun mukaisesti opiskeluhuoltosuunnitelmien muutoksenhakukelpoisuuden arviointi otettiin mukaan esitykseen.

6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi lausuntonsa esitysluonnoksesta 19.1.2022. Arviointineuvosto totesi lausunnossaan, että esitysluonnoksen perusteella saa hyvän käsityksen asian taustasta. Olennaiset vaikutuslajit on esitysluonnoksessa tunnistettu ja arvioitu pääosin huolellisesti. Arviointineuvosto katsoi, että esityksen vaikutuksia oppilaiden ja opiskelijoiden edun näkökulmasta tulisi vielä kirkastaa. Esitysluonnoksen vaikutuksia oppilaiden ja opiskelijoiden arkeen, terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin tulisi vielä konkretisoida. Lisäksi arviointineuvosto katsoi, että esityksen taloudellisia vaikutuksia tulisi täsmentää erilaisten kuntien näkökulmasta ja tietojärjestelmien muutoksista aiheutuvia kustannuksia tulisi selkeyttää.

Hallituksen esitykseen on tehty lisäyksiä ja tarkennuksia arviointineuvoston lausunnon johdosta. Esityksen kuvausta sen taloudellista vaikutuksista sekä viranomaisvaikutuksista on täsmennetty. Lisäksi esityksen vaikutusta oppilaisiin ja opiskelijoihin on täydennetty. Esityksellä pyritään varmistamaan hyvinvointialueen ja kuntien välinen riittävä yhteistyö opiskeluhuol-

lossa. Tämän esityksen vaikutusten erottaminen tulevan laajan hallinnon uudistuksen vaikutuksista on haastavaa, josta syystä esityksen määrällisten hyötyjen ja odottamattomien vaikutusten arviointi on erittäin vaikeaa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 4 momentti esitetään muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin maininta siitä, että lain säännökset hyvinvointialueesta koskisivat myös Helsingin kaupunkia. Täsmennys on tarpeen, koska Helsingin kaupunki rinnastetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 1 § 3 momentin mukaisesti hyvinvointialueeseen sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen järjestäjänä. Helsingin kaupunkiin ei edellä mainitun momentin mukaan kuitenkaan sovelleta lain 7 §:ää, jossa säädetään alueellisesta hyvinvointisuunnitelmasta, vaan Helsinki laatii kunnan hyvinvointisuunnitelman sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 § 5 momentin mukaisesti. Tämän lain 13 a §:n 4 momenttia, jossa säädettäisiin alueellisesta opiskeluhoitosuunnitelmasta, ei siten sovellettaisi Helsingin kaupunkiin.

Helsingin kaupungin valtuustoon sovellettaisiin tämän lain 13 a §:n ja 14 §:n säännöksiä aluevaltuustosta. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021) säädetään Helsingin kaupunkiin sovellettavista hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännöksistä. Edellä mainitun lain 17 § mukaan Helsingin kaupungin valtuusto käyttää kuntalaissa tarkoitettua ylintä toimivaltaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävissä.

Pykälän 4 momentin ensimmäinen lause säilyisi ennallaan. Siinä säädetään, että lain säännökset opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskevat myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

3 §. *Opiskeluhoollon kokonaisuus.* Pykälän 4 momentti esitetään muutettavaksi niin, että opiskeluhoitoa toteutettaisiin opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Viittaus sosiaali- ja terveystoimeen muutettaisiin momentissa viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Kyse olisi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta aiheutuvasta teknisestä muutoksesta.

12 §. *Opiskeluhoolto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.* Pykälä esitettäisiin kumottavaksi tarpeettomana. Voimassa olevan pykälän mukaan lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava, miten kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksilla opiskeluhoito toteutuu. Tässä esityksessä ehdotetaan lain 13 § muutettavaksi niin, että koulutuksen järjestäjällä tulisi olla opiskeluhoitosuunnitelma, joka liitettäisiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Menettely korvaisi aiemman käytännön.

13 §. *Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma.* Pykälä esitetään muutettavaksi kokonaan. Voimassa olevan pykälän otsikkoa, opiskeluhoitosuunnitelma, esitetään täsmennettäväksi niin, että se vastaisi pykälän sisältöä. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjät laatisivat jatkossa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman nykyisten oppilaitoskohtaisten suunnitelmien sijaan.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjes-

täjän opiskeluhoitosuunnitelman tulisi sisältää opiskeluhoillon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*). Tarkoituksena olisi edistää opiskeluhoillon kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista toteutumista. Opiskeluhoillon omavalvontaa koskeva säännös ehdotetaan sisällytettäväksi 1 momenttiin. Tämä korostaisi omavalvonnan tehtävää nimenomaan koulutuksen järjestäjän tasolla tapahtuvana toimintana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskeluhoitosuunnitelman sisällöstä. Koulutuksen järjestäjä vastaisi siitä, että opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa olisi oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot: 1) arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista; 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi; 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa; 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjäkohtainen opiskeluhoitosuunnitelma kokoaisi yhden koulutuksen järjestäjän kaikkien oppilaitosten erillään olevat tiedot yhteen. Tämä helpottaisi yhteistyön koordinoimista hyvinvointialueen kanssa. Koulutuksen järjestäjä vastaisi siitä, että suunnitelma sisältäisi opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten oppilaitoskohtaisesti arvion opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (1 kohta). Kokonaistarpeen arvoissa huomioitaisiin oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarve sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöön liittyvät opiskeluhoitopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tiedot. Hyvinvointialue tarvitsee alueensa koulutuksen järjestäjien arvion opiskeluhoitopalvelujen tarpeesta, jotta se voi suunnitella opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen tarvetta sekä niiden kohdentamista alueellaan ja järjestää palvelut opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman tulisi myös sisältää tiedot oppilaitosyhteisön toimenpiteistä yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi niin ikään oppilaitoskohtaisesti (2 kohta). Lisäksi suunnitelman olisi sisällettävä tiedot yhteistyön järjestämisestä opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa (3 kohta). Suunnitelmaan tulisi myös liittää suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta sekä häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi lain 6 §:n mukaisesti (4 kohta). Kirjattavat tiedot olisivat vastaavat kuin voimassa olevan lain 13 §:n 2 momentissa, mutta omavalvontaa koskeva säännös ehdotetaan sisällytettäväksi 1 momenttiin. Lisäksi suunnitelmaan liitettäisiin tiedot opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa lain 9 §:n mukaan opiskeluhoillon kokonaisuuden toteutumisesta ja toimii opiskeluhoitoa järjestäessään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhoillon kokonaisuuden toteutumisesta suunnitelmallisesti, momenttiin lisättäisiin velvoite siitä, että koulutuksen järjestäjän tulisi kirjata opiskeluhoitosuunnitelmaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksen mukaisia opiskelijoiden oppimisen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi suunniteltuja ja tehtyjä toimenpiteitä. Käytännössä näitä voisivat olla esimerkiksi suunnitelman mielenterveyden estämiseksi, poissaolojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi sekä päihitteettömyyssuunnitelman mukaiset toimenpiteet. Suunnitelmallisella työllä tuettaisiin yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia, terveellistä ja turvallista oppimisympäristöä sekä edistettäisiin opiskelijoiden mielenterveyttä ja ehkäistäisiin syrjäytymistä lain 6 §:n mukaisesti. Lisäksi koulutuksen järjestäjä voisi liittää opiskeluhoitosuunnitelmaan lakisääteiset suunnitelmansa, kuten toimintasuunnitelma äkillisissä uhka- ja vaaratilanteissa,

HE 19/2022 vp

yhdenvertaisuussuunnitelma sekä tasa-arvosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä voisi näin koota yhteen ja hyödyntää suunnitelmia niin, että niistä muodostuu tarkoituksenmukainen kokonaisuus opiskelijoiden opiskelukyvyin, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen järjestämiseksi monialaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että suunnitelma olisi laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Voimassa olevaan säännökseen verrattuna oikeustila muuttuisi niin, että suunnitelman laatimiseen osallistuisivat myös opiskeluhoitopalvelujen edustajat tai edustaja. Muutoksella varmistettaisiin, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalvelujen edustajilla olisi mahdollisuus osallistua opiskeluhoollon toteuttamisen suunnitteluun.

Pykälän 4 momentin mukaan Opetushallitus antaisi opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta. Säännös vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia, mutta suunnitelmasta annetut määräykset koskisivat muutoksen myötä koulutuksen järjestäjää. Siltä osin, kuin nämä määräykset koskisivat opiskeluhoitopalveluja, Opetushallituksen olisi valmisteltava määräykset yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Opiskeluhoitopalvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joten riittävä yhteistyö Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tulisi varmistaa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjän olisi seurattava opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava opiskeluhoitosuunnitelma tarvittaessa. Säännös vastaisi muilta osin voimassa olevan pykälän 4 momenttia, mutta siihen lisättäisiin koulutuksen järjestäjälle velvollisuus tarkistaa opiskeluhoitosuunnitelma tarpeen mukaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 6 momentti, jonka mukaan kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulisi liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Momentti korvaisi kumottavaksi ehdotetun 12 §:n, jonka mukaan lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava, miten kunnan alueella sijaitsevista oppilaitoksissa opiskeluhoito toteutuu. Liittämällä kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat osaksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa selkeyttäisiin nykyistä menettelyä. Lisäksi välttäisiin päällekkäiseltä työltä ja vahvistettaisiin opiskeluhoollon asemaa lasten ja nuorten peruspalveluna sitomalla se aiempaa tiiviimmin kuntalain mukaiseen kunnan strategia- ja talousarvioprosessiin. Jos koulutuksen järjestäjällä on oppilaitoksia useiden kuntien alueilla, olisi suunnitelmasta mahdollista toimittaa kullekin kunnalle sen kunnan alueella toimivien oppilaitosten osalta tarvittavat tiedot.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa kunnan hyvinvointisuunnitelmaa. Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää kunnan palvelut sekä kunnan alueella tehtävän muun lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävän työn. Suunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja se tarkistetaan vähintään joka neljäs vuosi. Hyvinvointisuunnitelmien on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 ja 7 §:n mukaisesti tarkoitus toimia sekä kunnallisella että alueellisella tasolla konkreettisena terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyön ja yhteensovittamisen välineenä. Kunnan sekä hyvinvointialueiden laatimien suunnitelmien tulee olla yhteydessä toisiinsa. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä hyvinvointisuunnitelmia laatiessaan.

13 a §. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Lakiin lisättäisiin uusi 13 a § alueellisesta opiskeluhoitosuunnitelmasta. Pykälän 1 momentin mukaan hyvinvointialueella tulisi olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma, joka hyväksyttäisiin hyvinvointialueen

aluevaltuustossa. Suunnitelma olisi tarkistettava tarvittaessa. Hyvinvointialueen vastuulla olisi huolehtia siitä, että alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma laadittaisiin yhteistyössä alueen kuntien sekä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Suunnitelma tulisi ehdotetun 14 a §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan valmistella alueellisessa opiskeluhoiton yhteistyöryhmässä.

Pykälän 2 momentin mukaan alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuisi 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin ja sen tulisi sisältää opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet (1 kohta), suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoiton kokonaisuuden toteuttamiseksi (2 kohta), hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet (3 kohta), suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta (4 kohta) sekä toimenpiteet alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (5 kohta).

Alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan tulisi kirjata hyvinvointialueen ja alueen koulutuksen järjestäjien yhdessä sopimat tavoitteet ja periaatteet opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelmaan kirjattaisiin hyvinvointialueen alueella sovitut käytännöt opiskeluhoitopalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelmasta tulisi ilmetä esimerkiksi alueen opiskeluhoitosta vastaavat tahot ja heidän vastuunsa, sovitut yhteistyörakenteet ja käytännöt opiskeluhoitopalvelujen suunnittelemiseksi, toteuttamiseksi ja arvioimiseksi sekä riittävän tietojenvaihdon varmistamiseksi kuntien ja hyvinvointialueen välillä. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma sisältäisi hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien ilmoittamat arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta. Kokonaistarpeen arvoissa huomioitaisiin oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarve sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöihin liittyvät tiedot. Hyvinvointialue tarvitsisi alueensa koulutuksen järjestäjien arvion opiskeluhoitopalvelujen tarpeesta, voidakseen suunnitella opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamista opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Oppilaitosten tilanteet sekä opiskelijoiden tuen tarve vaihtelevat, minkä vuoksi hyvinvointialueen, kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien tulisi tehdä jatkuvaa yhteistyötä yhteisöllisen työn sekä opiskelijoiden riittävän tuen varmistamiseksi.

Alueellisesta opiskeluhoitosuunnitelmasta tulisi ilmetä opiskeluhoiton voimavarojen kohdentamisen periaatteet ja käytännöt sekä riittävän pitkälle ajalle laadittu resurssisuunnitelma. Suunnitelmaan tulisi kirjata myös alueella sovitut käytännöt ja toimenpiteet alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi sekä sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seuraamiseksi. Alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan olisi myös sisällytettävä kirjaukset oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:ssä tarkoitetuista koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenevistä sekä muista mahdollisista opiskeluhoiton kokonaisuuden kannalta oleellisista kehittämistarpeista sekä suunnitelma kehittämistarpeisiin vastaamiseksi. Alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa tulisi huomioida tarkoituksenmukaisella tavalla kaikki koulutustasot varhaiskasvatuksesta ammatillisiin oppilaitoksiin sekä kaikki koulutusmuodot.

Pykälän 3 momentin mukaan alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa olisi huomioitava opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhoitopalveluissa. Hyvinvointialueen tulisi yhteistyössään koulutuksen järjestäjien kanssa, palveluja järjestäessään sekä opiskeluhoitopalvelujen voimavaroja kohdentaessaan toteuttaa ja varmistaa alueensa opiskelijoiden kielelliset oikeudet. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 5 §:ssä säädetään palvelujen kielestä. Opiskeluhoitopalvelut kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluna hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 33 §:ssä tarkoitettujen kielilautakuntien seurannan piiriin. Lain hyvinvointialueesta 33 §:n 2 momentin mukaan kansalliskielilautakunta selvittää, arvioi ja määrittelee hyvinvointialueen vähemmistökielillä tarjottavien palvelujen tarvetta sekä

seuraa näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Se voi tehdä aluehallitukselle ehdotuksia toimenpiteiksi kielivähemmistöjen palvelujen kehittämiseksi. Mitä kansalliskielilautakunnasta säädetään, sovelletaan myös saamen kielen lautakuntaan hyvinvointialueesta annetun lain 33 §:n 6 momentin mukaisesti.

Pykälän 4 momentin perusteella alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma tulisi liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Kyse olisi vastaavasta veloitteesta, jonka mukaan kunnan olisi liitettävä koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Hyvinvointialueen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma olisi osa alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Käytännön avulla vahvistettaisiin opiskeluhoitopalvelujen asemaa lasten ja nuorten peruspalveluna hyvinvointialueen strategia- ja talousarvioprosessissa. Hyvinvointisuunnitelmien on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 ja 7 §:n mukaisesti tarkoitus toimia sekä kunnallisella että alueellisella tasolla konkreettisena terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyön ja yhteensovittamisen välineenä. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä hyvinvointisuunnitelmia laatiessaan ja suunnitelmien tulee olla yhteydessä toisiinsa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että Helsingin kaupungin olisi sisällytettävä 13 §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan 2 momentissa mainitut asiat Helsingin kaupungin alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin perustuen. Helsingin kaupungin on myös huomioitava opiskeluhoitosuunnitelmassaan opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen siten kuin 3 momentissa säädetään.

14 a §. Alueellinen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä. Lakiin lisättäisiin uusi 14 a § alueellisesta opiskeluhoiton yhteistyöryhmästä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hyvinvointialueen olisi yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä (*yhteistyöryhmä*). Hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista vastaava taho olisi vastuussa yhteistyöryhmän kokoamisesta ja toiminnasta. Koska hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitseviin oppilaitoksiin, ja sen on otettava huomioon kaikkien alueensa koulutuksen järjestäjien tarpeet ja näkemykset opiskeluhoitopalveluja järjestessään, on sen tarkoituksenmukaista vastata yhteistyöryhmän toiminnasta.

Mikäli hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, heidän tulisi olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Tilanteessa, jossa alueella on lukuisia koulutuksen järjestäjiä, niiden tulisi sopia riittävästä edustuksesta. Edustuksellisen yhteistyöryhmään osallistumisen lisäksi koulutuksen järjestäjillä tulisi olla mahdollisuus tuoda tarpeitaan alueellisen yhteistyöryhmän tietoon alueella sovittujen yhteistyörakenteiden kautta. Yhteistyöryhmässä tulisi huomioida alueen koulutuksen järjestäjien mahdollisuus olla edustettuna kattavasti niin, että kaikki tasot varhaiskasvatuksesta ammatillisiin oppilaitoksiin ja kaikki koulutusmuodot tulisivat huomioiduksi. Yhteistyöryhmässä tulisi lisäksi olla edustettuina alaikäisten vanhempien ja huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhoiton työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja. Momentti sallisi yhteistyöryhmän kokoonpanon määrittämisen alueellisten tarpeiden mukaisesti. Hyvinvointialue, alueen kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät voisivat sopia kokoonpanosta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteistyöryhmä toimisi hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Tarkoituksena olisi varmistaa riittävä yhteistyö ja vuorovaikutus, koska vastaisuudessa opiskeluhoiton kokonaisuuden järjestäminen on jakautunut koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen vastuulle. Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoiton yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaisi edelleen koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoiton ohjausryhmä, ja oppilaitoksissa toimisivat edelleen monialaiset oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitoryhmät.

Hyvinvointialue ja kunta koulutuksen järjestäjänä neuvottelevat yhteistyörakenteistaan ja -käytännöistään lain hyvinvointialueesta 14 §:n mukaisissa neuvotteluissa. Alueellisen opiskelu- huollon yhteistyöryhmän toiminta loisi perustan yhteistyölle opiskeluhuollon osalta. Kunnat ja hyvinvointialue voisivat niin halutessaan hyödyntää opiskeluhuollon yhteistyössä kehittämiään lapsi- ja perhepalvelujen yhteistyörakenteita ja -käytäntöjä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 6 ja 7 §:n mukaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosittaista rapor- tointi- ja neuvottelukäytäntöä, tai sopia tiiviimmistä yhteistyöstä haluamallaan tavalla muutoin.

Yhteistyöryhmän tehtävänä olisi valmistella 13 a §:ssä tarkoitettu alueellinen opiskeluhoito- suunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle (1 kohta). Säännöksellä varmistettaisiin, että hyvinvointialue tekisi riittävästi yhteistyötä alueensa kuntien kanssa edellä mainittua suunnitel- maa laatiessaan. Yhteistyöryhmän tehtävänä olisi myös seurata alueellisen opiskeluhoitosuun- nitelman toteutumista. Kyse olisi opiskeluhoitopalvelujen sekä yhteisöllisen opiskeluhoollon tarkoituksenmukaisen yhteistyön seurannasta. Yhteistyöryhmä arvioisi siten työskentelyssään opiskeluhoitopalvelujen toteutumista sekä alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman ajantasai- suutta ja päivitystarpeita. Se voisi esittää hyvinvointialueen aluevaltuustolle oma-aloitteisesti alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman tarkistamista. Yhteistyöryhmän tulisi lisäksi seurata opiskeluhoitopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista (2 kohta).

Yhteistyöryhmän tehtävänä olisi myös käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien kou- lutuksen järjestäjien välisiä yhteistyökysymyksiä (3 kohta). Yhteistyöryhmä voisi ottaa käsitel- täväkseen tärkeäksi katsomiaan opiskeluhoitoon liittyviä asioita. Se saisi myös päätöksensä mukaisesti sopia yhteisistä opiskeluhoollon käytännöistä alueella. Koulutuksen järjestäjien mo- nialaiset opiskeluhoollon ohjausryhmät vastaisivat edelleen opiskeluhoollon suunnittelusta, ke- hittämisestä ja arvioinnista koulutuksen järjestäjäkohtaisesti.

Yhteistyöryhmän tulisi lisäksi huolehtia muista kuin 1 – 3 kohdassa tarkoitetuista sille erikseen annettavista tehtävistä (4 kohta). Tämä jättäisi mahdollisuuden kehittää yhteistyöryhmän toi- mintaa. Esimerkiksi hyvinvointialueen aluevaltuusto voisi antaa yhteistyöryhmälle sille sovel- tuvia tehtäviä.

Pykälän 3 momentin mukaan kaksikielisellä hyvinvointialueella alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä on oltava kansalliskielten edustus. Hyvinvointialueella, joihin kuuluu saa- melaisten kotiseutualueeseen kuuluvia kuntia, on alueellisessa yhteistyöryhmässä oltava saa- menkielisten edustus. Kielivähemmistöjen edustus yhteistyöryhmässä edesauttaa ja varmistaa alueen opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutumista.

16 §. *Yhteydenotto opiskeluhoitopalvelujen saamiseksi.* Pykälän otsikkoa esitetään täsmennet- täväksi siten, että se vastaisi paremmin pykälän sisältöä. Voimassa olevan pykälän otsikkona on yhteydenotto opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen saamiseksi. Esityksessä eh- dotetaan yhteydenottomahdollisuuden laajentamista myös koulu- ja opiskeluterveydenhuol- toon.

Pykälän 1 momentissa on säädetty yhteydenotosta opiskeluhoitoon. Momenttia esitetään muu- tettavaksi siten, että oppilaitoksen työntekijä voisi ottaa yhteyttä opiskeluhoitohenkilöstöön yhdessä opiskelijan kanssa, kun hän arvioi opiskelijan mahdollisesti tarvitsevan opiskeluhool- lon palveluja. Yhteydenoton syytä ei enää rajattaisi opiskelijan opiskeluvaikeuksiin tai sosiaa- lisiin tai psyykkisiin vaikeuksiin, vaan syyksi riittäisi oppilaitoksen työntekijän huoli opiskeli- jan terveydestä, hyvinvoinnista tai muusta työntekijän havaitsemasta tai hänen tietoonsa tul- leesta ongelmasta, johon oppilaitoksen työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoito- palvelujen arvioita tai tukea.

Yhteydenottomahdollisuus laajennettaisiin kaikkiin opiskeluhuoltopalveluihin, joten oppilaitoksen työntekijät voisivat jatkossa ottaa opiskelijan kanssa yhteyttä kuraattorin tai psykologin lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstöön. Yhteyden ottaminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäriin edellyttää pääsääntöisesti terveydenhoitajan tekemää hoidon tarpeen arviointia. Maininta siitä, että myös opiskeluhuollon työntekijän on otettava yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin poistettaisiin pykälästä tarpeettomana. Yhteydenotto tehtäisiin, kuten tähänkin asti, viipymättä ja yhdessä opiskelijan kanssa. Myöskään siihen, että oppilaitoksen työntekijän on annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvoimiseksi tarvittavat tiedot, ei esitetä muutoksia.

Pykälän voimassa olevaan 2 momenttiin ei esitetä muutoksia.

Pykälän 3 momentti esitetään kumottavaksi. Momentissa on säädetty, että myös muu henkilö kuin 1 momentissa tarkoitettu oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä, joka ammatillisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin. Säännöksen katsotaan olevan tarpeeton, koska pykälän 1 momentin mukainen yhteydenottomahdollisuus turvaa riittävällä tavalla opiskelijan tuen tarpeen huomioimisen. Rajoittamaton yhteydenotto-oikeus opiskeluhuoltopalveluihin opiskelijan tietämättä arvioidaan myös yleisen tietosuoja-asetuksen valossa ongelmalliseksi opiskelijan oikeusturvan kannalta.

Pykälän voimassa oleva 4 momentti, jossa säädetään huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle annettavasta tiedosta, siirtyisi pykälän 3 momentiksi. Säännöksen mukaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto siitä, että opiskelijan asiassa on otettu yhteyttä opiskeluhuollon työntekijään. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että vanhemmille tiedon antaisi työntekijä, joka on yhteyttä opiskeluhuoltoon ottanut. Voimassa olevan momentin viittausta yhteydenotosta esitetään täsmennettäväksi. Viittaus kohdentuisi tämän lain 18 §:n 2 momenttiin, jossa on säädetty alaikäisen ja muun vajaavaltaisen kielto-oikeudesta itseään koskevien tietojensa antamisesta huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

20 §. *Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa.* Pykälän otsikkoa, opiskeluhuollon kertomukset, esitetään muutettavaksi siten, että se vastaisi paremmin pykälän sisältöä yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen kirjaamisesta.

Pykälän 1 momentin sanamuotoa esitetään tarkennettavaksi siten, että monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen opiskeluhuollon kertomusten sijaan. Vastaava tarkennus on tehty myös lain muissa pykälissä. Muilta osin voimassa olevaan 1 momenttiin ei esitettäisi muutoksia. Tässä laissa ei säädettäisi sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- ja opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Tämä laki ei säätele myöskään oppilaitoksessa tehtävää yhteisöllisen työn kirjaamista.

Pykälän 2 momentti olisi luonteeltaan informatiivinen. Voimassa olevan säännöstä täsmennettäisiin niin, että säännöksen todettaisiin koskevan opiskeluhuoltoa toteuttavia terveydenhuollon ammattihenkilöitä sekä opiskeluhuollon kuraattoreita. Lisäksi selkeytettäisiin kirjaamisvelvollisuuden koskevan opiskeluhuollon yksilökohtaista työtä koskevia tietoja. Potilas- tai asiakasasiakirjoihin kirjaamista edellyttävää tietoa voi syntyä yksilötapaamisten lisäksi myös esimerkiksi pienryhmätapaamisissa tai sitä voidaan saada puhelimitse. Kirjaamisvelvoite koskisi jatkossa yksilökohtaisessa työssä syntyneitä asiakas- ja potilastietoja. Momentin mukaan opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaisivat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin. Niiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetussa potilasasiakirja-asetuk-

nessa (298/2009). Opiskeluhoiltoa toteuttavien kuraattorien olisi kirjattava opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot sosiaalihoillon asiakasasiakirjoihin. Sosiaalihoillon asiakasasiakirjojen käsittelystä säädetään sosiaalihoillon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Opiskeluhoillon kuraattorin kirjaamisesta säädetään sosiaalihoillon asiakasasiakirjalaisissa (254/2015). Momenttiin lisättäisiin viittaus sosiaalihoillon asiakasasiakirjoista annettuun lakiin.

Pykälän voimassa olevassa 3 momentissa säädetään siitä, missä tarkoituksessa opiskeluhoilto-kertomukseen tehdään kirjauksia monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että jo silloin, kun suunnitellaan opiskeluhoillon tukea, olisi monialaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön tehtävä välttämättömät kirjaukset opiskeluhoilto-kertomukseen. Momentissa myös tarkennettaisiin sitä, että opiskeluhoilto-kertomukseen kirjattaisiin opiskelijan opiskeluhoillon tarpeen selvittäminen ja opiskeluhoillon tuen suunnitteleminen sekä monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenen toteuttamat suunnitellut ja sovitut yksilökohtaisen opiskeluhoillon tukitoimet. Opiskeluhoilto-kertomukseen kirjattaisiin vain sellaiset opiskelijan terveydentilaa koskevat tiedot, joita monialaisen opiskeluhoillon asiantuntijaryhmän jäsenet välttämättä tarvitsevat työtehtäviensä hoitamiseksi. Opiskeluhoilto-kertomukseen voisi kirjata vain ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä opiskelijan monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta. Esimerkiksi opiskeluhoilto-kertomukseen voidaan kirjata oppilaan kuormittavan elämäntilanteen tai psyykkisen hyvinvoinnin huomioiminen koulupäivän aikana erilaisin opetusjärjestelyin. Voimassa olevan lain tavoin myös muutkin monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenet kuin monialaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö voisivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Pykälän 4 momenttia siitä, mitä aikajärjestyksessä etenevään opiskeluhoilto-kertomukseen kirjataan, ehdotetaan tarkennettavaksi. Opiskeluhoilto-kertomukseen kirjattaisiin opiskelijan nimi, henkilötunnus ja kotikunta sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot. Opiskelijan yhteystietoja ei tarvitsisi kirjata opiskeluhoilto-kertomukseen, koska tiedot ovat saatavissa koulutuksen järjestäjältä. (1 kohta). Opiskeluhoilto-kertomukseen kirjattaisiin asian aiheen ja vireille panijan lisäksi myös asian tausta. Asian taustalla tarkoitetaan asiantuntijatyöryhmän kokoamiseen johtaneita syitä ja tapahtumia. (2 kohta). Opiskeluhoilto-kertomukseen olisi kirjattava tiedot asian käsittelystä asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa (3 kohta). Opiskeluhoilto-kertomukseen kirjattaisiin suunnitelma toimenpiteistä, joita tarvitaan, kun yksilökohtaista opiskeluhoiltoa järjestetään ja toteutetaan. Lisäksi kirjattaisiin ne tahot, jotka toteuttavat kyseiset suunnitelman toimenpiteet ja seuraavat niiden toteutumista (4 kohta). Koska opiskeluhoillossa voidaan käsitellä opiskelijan terveydentilaa koskevaa tietoa (yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvaa tietoa), olisi vain välttämätön opiskelijaa koskeva monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeellinen tieto kirjattava. Tämä tieto liittyisi opiskeluhoillossa jo toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin (5 kohta). Lisäksi opiskeluhoilto-kertomukseen olisi kirjattava, kuten tähänkin asti, kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammattinsa tai virka-asemansa. Samalla muutettaisiin teknisenä muutoksena ammattiasema ammatiksi (6 kohta).

Pykälän voimassa olevassa 5 momentissa on säädetty opiskeluhoilto-kertomukseen sisältyvien tietojen luovuttamisesta sivulliselle sekä asiakirjaan tehtävistä merkinnöistä, kun tietoja luovutetaan. Momenttia esitetään tarkennettavaksi sivullisen määrittelyllä. Sivullisella tarkoitettaisiin henkilöä tai tahoa, joka ei osallistu opiskelijan monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon tarpeen selvittämiseen, sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

21 §. *Yksilökohtaisen opiskeluhoillon rekisterit.* Pykälää esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi mukaan lukien voimassa oleva otsikko. Uusi otsikko yksilökohtaisen opiskeluhoillon rekisterit vastaisi paremmin pykälän sisältöä.

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään opiskeluhoitokortin rekisterinpitäjistä sekä rekisteriin tallennettavista tiedoista. Momentin sanamuotoja esitetään selkeytettäväksi ja täsmennettäväksi. Momentissa säädettäisiin, että monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoitokortin (*opiskeluhoitokortti*) rekisterinpitäjä olisi koulutuksen järjestäjä. Momentin ilmaisu rekisteri täsmennettäisiin opiskeluhoitokortiksi. Voimassa olevaa momenttia esitetään lisäksi tarkennettavaksi siten, että opiskeluhoitokorttiin tallennettaisiin opiskeluhoitokorttomusten ohella myös opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa tahdonilmaisut, kuten esimerkiksi opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa suostumukset.

Tietosuojasäännösten vakiintuneen tulkinnan mukaan palvelun järjestäjä toimii palveluissaan syntyneiden tietojen rekisterinpitäjänä. Koska opiskeluhoitokortin kokonaisuuden järjestämisvastuu jakaantuu sekä koulutuksen järjestäjälle että hyvinvointialueelle, ja koska monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitokorttia voivat toteuttaa sekä koulutuksen järjestäjän työntekijät että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, momentin säännös opiskeluhoitokorttomuksen rekisterinpitovastuusta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää laissa.

Voimassa olevan pykälän 1 ja 3 momentissa säädetään rekisterinpitäjän nimeämästä opiskeluhoitokortin vastuuhenkilöstä. Säännösten rekisterinpitäjän vastuuhenkilön nimeämisestä ja tämän tehtävistä katsotaan olevan tarpeettomia. Yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely huomioon ottaen vastuuhenkilön nimeämisestä koskeva voimassa olevan momentin erityissäännös olisi tarpeeton ja osin myös päällekkäinen suoraan sovellettavan yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan rekisterinpitäjä määrittelee henkilötietojen käsittelyn keinot ja tarkoitukset. Käsittelyn keinojen määrittely pitää sisällään toiminnot, jotka kohdistetaan henkilötietoihin, kuten esimerkiksi käyttöoikeuksien myöntämisen. Rekisterinpitäjän vastuista säädetään muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklassa. Lisäksi rekisteröidyn informointia koskevissa 13 ja 14 artikloissa säädetään rekisterinpitäjän velvollisuudesta toimittaa rekisteröidylle rekisterinpitäjän, ja tapauksen mukaan tämän mahdollisen edustajan, identiteetti- ja yhteystiedot. Rekisterinpitäjän tulisi ohjeistaa asiasta sisäisesti, joten siitä ei olisi tarpeen säätää laissa.

Pykälän 2 momenttia (sellaisena kuin se on vahvistetussa laissa 633/2021) ehdotetaan muutettavaksi ja täsmennettäväksi. Momentti olisi luonteeltaan informatiivinen hyvinvointialueiden osalta. Hyvinvointialueen asiakas- ja potilastietojen rekisterinpidosta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 58 §:ssä. Momentissa esitettäisiin erikseen hyvinvointialueen sekä yksityisten koulutuksen järjestäjien ja valtion rekisterinpitovelvoitteet. Terveydenhuollon potilasasiakirjat, joista säädetään lain 20 §:n 2 momentissa, tallennettaisiin potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimisi palvelun järjestänyt hyvinvointialue. Vahvistetun lain ilmausta opiskeluhoitokortin kuraattorin asiakasrekisteristä esitetään muutettavaksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain mukaiseksi. Näin ollen 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin opiskeluhoitokortin kuraattorin asiakaskertomukset tallennettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaalihuollon asiakasrekisteriin.

Sekä potilasrekisterin että sosiaalihuollon asiakasrekisterin osalta rekisterinpitäjänä toimisi palvelu- ja järjestäjä hyvinvointialueen toimielin. Kun opiskeluhoitokorttia toteuttava terveydenhuollon ammattihenkilö tekee kirjaus- ja potilastietojen rekisterinpitäjän tai sosiaalihuollon ammattihenkilö sosiaalihuollon asiakirjoihin, määräytyvät käyttöoikeudet näihin tietoihin siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021, *asiakastietolaki*) 15 §:ssä säädetään. Sen mukaan käyttöoikeuksien on perustuttava sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön ja muun asiakas- ja potilastietoja käsittelevän henkilön tvötehtävään ja annettavaan palveluun siten, että henkilöllä on käyttöoikeus vain tvötehtävissään tarvitsemiinsa välttämättömiin asiakastietoihin, joihin hänellä on tiedonsaantioikeus. Asiakastietojen käsittelyn perusteena on oltava tietoteknisesti varmistettu asiakas- tai hoitosuhde tai muu lakiin

perustuva oikeus. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella säädetään, mitä tietoja ammattihenkilöt ja muut asiakastietoja käsittelevät henkilöt työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella saavat käyttää.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestäisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja lain 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti, sillä olisi velvollisuus toimia potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä. Koska vahvistetussa laissa tunnustetaan hyvinvointialueen lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäjäksi ainoastaan lain 10 §:n mukainen toiminta, lisättäisiin momenttiin myös yksityisen koulutuksen järjestäjän velvollisuus toimia rekisterinpitäjänä tämän järjestäessä opiskeluhuollon palveluja lain 9 §:n 2 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yksityisen koulutuksen järjestäjän ja valtion potilasasiakirjojen sekä sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpidon vastuuhenkilöstä. Voimassa olevan momentin ilmaisua koulutuksen järjestäjästä esitetään täsmennettäväksi niin, että yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio toimisi potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä järjestäessään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja lain 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti. Momentin mukaan yksityisen koulutuksen järjestäjän tai valtion tulisi nimetä potilasasiakirjojen ja sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterien vastuuhenkilöksi kyseisen alan ammattihenkilö. Vaikka rekisterinpitäjän vastuista säädetään muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklassa, ja muun muassa yleisestä vastuuhenkilöiden nimeämiseen liittyvästä tietosuoja-sääntelyn kanssa päällekkäisestä sääntelystä tulee muutoin pidättäytyä, on tässä katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää voimassa olevan momentin säännös. Koulutuksen järjestäjän velvoitteella nimetä terveydenhuollon potilasasiakirjojen sekä sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterien vastuuhenkilöksi kyseisen alan ammattihenkilö halutaan varmistaa asiakirjojen hallinnointi sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaisesti.

Voimassa olevassa momentissa on säädetty opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilön tehtävistä. Vastuuhenkilön tehtäviä koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Rekisterinpitäjä päättää rekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta. Rekisterinpitäjän tulee sisäisin menettelyin ja ohjeistuksin järjestää tietojen luovuttaminen, eikä siitä ole tarpeen säätää erityislaissa.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin, ettei koulutuksen järjestäjä saisi käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen monialaisen opiskeluhuollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetäisi. Säännös vastaisi voimassa olevan 3 momentin sisältöä.

Pykälän 5 momentti olisi informatiivinen ja se sisältäisi viittaukset voimassa oleviin tietosuojasäännöksiin. Voimassa olevassa momentissa on viitattu lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja henkilötietolakiin (523/1999). Koska henkilötietolaki on kumottu, esitetään viittausta muutettavaksi siten, että henkilötietolain sijasta viitataan Euroopan parlamentin ja neuvoston yleiseen tietosuoja-asetukseen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja tietosuojalakiin (1050/2018). Yleinen tietosuoja-asetus sisältää kansallista liikkumavaraa, minkä perusteella tietosuojalailla on voitu täydentää ja täsmentää asetuksessa määriteltyjä seikkoja. Tietosuojalailla kumottiin aiemmin voimassa ollut henkilötietolaki. Momentin viittaukset ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että tämän lain lisäksi opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyssä sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, yleisessä tietosuoja-asetuksessa sekä tietosuojalaissa olevia säännöksiä.

Pykälän voimassa oleva 5 momentti esitetään kumottavaksi tarpeettomana. Säännös tietojen luovutuksesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti ei ole tarpeellinen, koska

tietojen luovuttamisesta teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla viranomaisten välillä säädetään laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019). Tämän myötä viranomaisten välisestä tekniseen käyttöyhteyteen liittyvästä sääntelystä luovutaan erityislainsäädännössä tarpeettomana.

22 §. Opiskeluhoitokisteriin sisältyvien tietojen salassapito. Pykälän 1 momentin sanamuotoa esitetään tarkennettavaksi siten, että käsite yksittäinen opiskelija korvattaisiin käsitteellä opiskelija. Muuten momentti jäisi ennalleen. Momentin mukaan edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoiton rekisteriin, eli opiskeluhoitokisteriin, tallennetut tiedot, jotka koskevat opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin julkisuuslain 24 §:ssä säädetään. Julkisuuslain 24 §:ssä on luettelo salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, samoin kuin asiakirjat, joista ilmenee ylioppilastutkintolautakunnan määräämien arvostelijoiden arvostelutehtäviä koskeva koulukohtainen työnjako, kunnes on kulunut vuosi kyseisestä tutkintakerrasta.

Pykälän 2 momenttiin esitetään muutettavaksi siten, että täsmennetään momentissa olevaa sivullisen käsitettä ilmaisulla henkilöstä, joka ei osallistu kyseisen opiskelijan monialaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Momentissa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoiton toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoiton toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet voivat luovuttaa monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoiton asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja henkilölle, joka ei osallistu kyseisen opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon.

Tietojen luovutuksen tulisi jatkossakin perustua asianomaisen henkilön, tai ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjalliseen, yksilöityyn suostumukseen, tai vaihtoehtoisesti tiedon luovuttamiseen oikeuttavaan lain säännökseen. Opiskeluhoitossa on huomioitava, että esimerkiksi oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n 4 momentin mukaan rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhoitotyöhön osallistuvilta salassapitosäännösten estämättä.

Pykälän 3 ja 4 momentti esitetään kumottavaksi. Pykälän 3 momentissa on määritelty sivullisen käsite. Tämä määritelmä olisi tarpeeton, koska sivullisen käsite on esitetty määriteltäväksi jo 20 §:n 5 momentissa. Sivullisella tarkoitettaisiin henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoiton tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Pykälän 4 momentissa on viitattu julkisuuslain 22 §:ssä säädettyyn asiakirjasalaisuuteen ja 23 §:ssä säädettyyn vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon. Momentti esitetään kumottavaksi tarpeettomana. Laissa on jo aiemmin viitattu julkisuuslain kyseisiin säännöksiin, joten tässä kohtaa viittaussäännös on tarpeeton.

26 §. Opiskeluhoiton valvonta. Pykälän 1 momentti säilyisi sellaisenaan. Vahvistetun lain (633/2021) mukaan koulutuksen järjestäjä vastaisi yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan

opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Hyvinvointialueen palvelujen omavalvonnasta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 40 §:ssä.

Pykälän 2 momentti esitetään kumottavaksi. Kansanterveyslaki (66/1972) on kumottu sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä lailla sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanosta sekä sitä koskevan lainsäädännön toimeenpanosta (616/2021). Lisäksi momentissa viitataan jo kumottuun sosiaalihuoltolakiin (710/1982). Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksesta ja valvonnasta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 42–49 §:ssä sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:ssä. Näin ollen pykälän 2 momentti jäisi tarpeettomaksi.

Pykälän 3 momenttiin ei esitettäisi muutoksia. Aluehallintovirastolla olisi edelleen oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä tarkoitetun opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

7.2 Terveystoimilaki

15 a §. Opiskeluhoitopalvelut. Lakiin lisättäisiin uusi 15 a § opiskeluhoitopalveluista. Tässä pykälässä esitetyn myötä kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämällä tavalla kunnilta hyvinvointialueille. Opiskeluhoitopalveluissa on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä kyse sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään lukeutuvista palveluista, joten on perusteltua säätää niiden määritelmästä sekä muista hyvinvointialueen opiskeluhuollon järjestämiseen liittyvistä velvoitteista sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä.

Pykälän 1 momentin mukaan opiskeluhoitopalveluilla tarkoitettaisiin 16 §:ssä tarkoitettuja kouluterveydenhuollon palveluja, 17 §:ssä tarkoitettuja lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja ja 17 a §:ssä tarkoitettuja psykologipalveluja sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 27 c §:ssä tarkoitettuja kuraattoripalveluja. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto ei sisälly opiskeluhoitopalveluihin, sillä oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) ei sovelleta korkeakouluopiskelijoihin.

Opiskeluhuollon kokonaisuus muodostuu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n mukaan ennalta ehkäisevästä koko oppilaitosyhteisöä tukevasta yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllinen opiskeluhoito kuuluu kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien tehtäviin. Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitettaisiin terveydenhoitolaissa yksittäiselle oppilaalle tai opiskelijalle annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja.

Pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitettujen koulujen ja oppilaitosten oppilaille ja opiskelijoille heidän kotikunnastaan riippumatta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon olisivat siten jatkossakin oikeutettuja perusopetuksen oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijat, mutta palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi kunnilta hyvinvointialueelle. Momentin sisältö vastaisi kouluterveydenhuollon järjestämisvastuun osalta osin voimassa olevan lain 16 § 1 momenttia ja opiskeluterveydenhuollon osalta osin 17 § 1 momenttia.

tia. Termit koulu ja opetuksen järjestäjä viittaavat opetustoimen lainsäädännössä perusopetukseen ja oppilaitos sekä koulutuksen järjestäjä lukiokoulutukseen sekä ammatilliseen koulutukseen.

Momentissa säädettäisiin, että opiskeluhoitopalvelujen olisi muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:n mukaan asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Opiskeluhoitossa tämä tarkoittaisi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoitollon psykologin ja kuraattorin toiminnan yhteensovittamista saumattomaksi kokonaisuudeksi niin, että oppilaat ja opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea viiveettä opiskeluhoitollon ammattilaisilta. Tämä edellyttäisi sitä, että opiskeluhoitopalveluissa työnjaoista on sovittu, tiedonvaihto on toimivaa ja kunkin ammattiryhmän osaamista hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti. Hyvinvointialueen järjestämien opiskeluhoitopalvelujen kokonaisuus tulisi myös sovittaa yhteen opiskeluhoitollon kokonaisuuteen yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti, niin että sekä yhteisöllinen että yksilökohtainen työ tulevat huomioituksi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hyvinvointialueen olisi opiskeluhoitopalveluja järjestäessään huomioitava myös, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä sosiaalihuoltolaissa säädetään opiskeluhoitosta. Momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen muuhun lainsäädäntöön, koska opiskeluhoittoa koskeva sääntely on hajaantunut useaan eri lakiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltosta säädetään lain 16 ja 17 §:ssä, psykologipalveluista lain 27 c §:ssä. Opiskeluhoitollon kuraattoripalvelu on sosiaalipalvelu sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin ja 27 c §:n perusteella. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään opiskeluhoitollon kokonaisuuden, järjestämisen ja valvonnan lisäksi myös yksilökohtaisen opiskeluhoitollon toteuttamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hyvinvointialueen olisi opiskeluhoitopalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Hyvinvointialueen olisi tehtävä yhteistyötä myös oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain kouluterveydenhuoltoon koskevan 16 §:n 3 momenttia sekä opiskeluterveydenhuoltoon koskevan 17 §:n 4 momenttia. Kuitenkin yhteistyötahoja täsmennettäisiin siten, että hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:n mukaisesti palvelujen käyttäjillä, eli oppilailla ja opiskelijoilla, olisi osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus palveluja kehitettäessä. Alaikäisten osalta olisi myös pyrittävä varmistamaan riittävä yhteydenpito vanhempiin ja huoltajiin sekä tarvittaessa muihin yhteistyötahoihin. Muut tarvittavat tahot voisivat olla esimerkiksi viranomaisia, julkisyhteisöjä tai muita lasten ja nuorten parissa toimivia yhteisöjä.

Pykälän 4 momenttiin olisi koottu viittauksia hyvinvointialueen yhteistyövelvoitteisiin. Hyvinvointialueen olisi osallistuttava perusopetuslain 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoon sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueen tulisi osallistua myös lukiolain 12 §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoon sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 16 §:n 4 momenttia sekä 17 §:n 5 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ehdotetun 13 a §:n mukaisesti. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuisi alueen koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin. Se hyväksyttäisiin aluevaltuustossa ja se tulisi liittää lasten-

suojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Hyvinvointialueen tulisi lisäksi muodostaa alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä alueensa kuntien sekä muiden opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa ehdotetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n mukaisesti. Alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän tehtävänä olisi muun muassa valmistella alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma, seurata sen toteutumista sekä käsitellä hyvinvointialueen ja alueen koulutuksen järjestäjien välisiä yhteistyöky-symyksiä.

Pykälän 5 momentin mukaan opiskeluhoollon palvelujen olisi oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluhoollon palvelut ensisijaisesti kouluissa tai oppilaitoksissa. Esiopetusikäisten neuvolapalvelut järjestetään pääsääntöisesti lastenneuvolassa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän olisi tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Mikäli oppilaitokseen ei olisi mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja, hyvinvointialueen olisi järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla, tarkoitukseen soveltuvilla tiloissa. Välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan kohtuullista kävelymatkaa koulusta tai oppilaitoksesta, kuten esimerkiksi samaan kiinteistöön kuuluvaa erillistä rakennusta. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä olisi oikeutettu saamaan tilojen käytöstä kohtuulliset pääoma- ja ylläpitokustannukset kattavan korvauksen hyvinvointialueelta. Koska oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat osa hyvinvointialueen palveluja, myös opetuksen tai koulutuksen järjestäjien hyvinvointialueille vuokraamien tilojen vuokrien määrittämisessä sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista annetun lain (616/2021) 22 §:n 3 momentin nojalla annettua asetusta.

Pykälän 6 momentin mukaan mitä 5 momentissa säädetäisiin opiskeluhoollon palvelujen järjestämisestä kouluissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, ei koskisi ehdotetun terveydenhuoltolain 16 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua kouluterveydenhuoltoon sisältyvää suun terveydenhuoltoa, eikä saman momentin 6 kohdassa tarkoitettuja kouluterveydenhuollon erikoistutkimuksia. Suun terveydenhuoltoa tai oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeellisia erikoistutkimuksia on harvoin mahdollista järjestää kouluissa laitteistojen ja tilojen erityisvaatimusten vuoksi. Erikoistutkimukset ja suun terveydenhuolto on järjestettävä asianmukaisissa terveydenhuollon tiloissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta säädetäessä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:ään lisättiin säännös opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen lähipalveluperiaatteesta. Lisäämällä esityksen mukainen lähipalveluperiaate myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, esitetyin rajauksin, turvattaisiin kaikkien opiskeluhoollon palvelujen säilyminen lähipalveluina laintasoisesti.

Pykälän 7 momentin mukaan ehdotetussa terveydenhuoltolain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskeluterveydenhuollon palveluja voitaisiin perustellusta syystä järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä. Kyse olisi lähipalveluperiaatteesta poikkeamisen sallimisesta opiskeluterveydenhuollon palvelujen osalta. Opiskeluterveydenhuollon palveluja antavalla yksiköllä tarkoitettaisiin yksikköä, jossa on riittävä osaaminen ja voimavarat opiskeluterveydenhuollon palvelujen antamiseen. Opiskeluterveydenhuoltoa antavien yksiköiden tulisi olla sijoitettuna niin, että opiskelijat pystyisivät hakeutumaan niihin mahdollisimman vaivatta.

Palvelut voitaisiin järjestää muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, jos opiskelijoiden oikea-aikainen, laadukas ja tarpeiden mukainen palvelujen saanti voitaisiin varmistaa tällä tavoin paremmin. Sitä, järjestetäänkö palvelut lähipalveluna vai muussa opiske-

luterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, olisi arvioitava opiskelijoiden edun näkökulmasta. Opiskelijoiden edun näkökulmasta tulisi arvioida, milloin opiskelijoiden tarpeet, palvelujen laatu, potilasturvallisuus tai muu näihin rinnastuva syy osoittaisivat tarkoituksenmukaiseksi tarjota palvelut muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä. Esimerkiksi palvelun edellyttämä erityisosaaminen, joka keskittyy tietyille ammattihenkilöille tai palvelun antamiseksi tarvittava henkilöstö, laitteisto tai välineistö voisi olla peruste järjestää palvelut muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä.

Vaikka opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestettäisiin muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, opiskelijoiden terveyttä edistävän ja sairauksia ehkäisevän toiminnan sekä terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden tulisi muodostaa valtioneuvoston neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun asetuksen (338/2011) 17 §:n 2 momentin mukainen yhtenäinen kokonaisuus, joka edistäisi opiskelijan terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä. Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tulisi muodostaa yhtenäinen kokonaisuus myös muiden opiskeluhuoltopalvelujen kanssa, eikä lähipalveluperiaatteesta poikkeaminen saisi vaarantaa tätä. Opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään hyvinvointialueen olisi huomioitava opiskeluterveydenhuollon henkilöstön riittävä yhteistyö opiskeluhuollon muiden työntekijöiden sekä oppilaitoksen henkilöstön kanssa huolimatta siitä, missä palvelut opiskelijoille tarjotaan.

16 §. Kouluterveydenhuolto. Koko pykälä muutettaisiin. Voimassa olevan 1 momentin sisältö jäisi järjestämisvastuun osalta turhaksi, koska hyvinvointialueen järjestämisvastuu ilmenisi ehdotettujen muutosten jälkeen 15 a §:n 2 momentista. Kouluterveydenhuoltoon olisivat jatkossakin oikeutettuja perusopetuksen oppilaat.

Pykälän ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin kouluterveydenhuollon sisällöstä, josta säädetään voimassa olevan pykälän 2 momentissa. Kouluterveydenhuollon sisältö ei muuttuisi.

Pykälän ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin oppilaan työelämään tutustumisen aikaisesta terveydenhuollosta, joka kuuluisi kouluterveydenhuoltoon. Momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaan pykälän 1 momentissa säädettyä.

Pykälän ehdotettu 3 momentti olisi osin saman sisältöinen kuin voimassa oleva 5 momentti. Momentissa muutettaisiin viittaus kuntaan viittaukseksi siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee. Momentin mukaan se hyvinvointialue, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee, olisi vastuussa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan. Lisäksi lisättäisiin viittaus kotikuntalakiin (201/1994). Käytännössä kyse olisi suun terveydenhuollon käynneistä sekä kouluterveydenhuoltoon sisältyvistä erikoistutkimuksista. Tällaiset toimintayksiköt eivät ole yleensä sijoitettuina kouluihin.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin sisältö kouluterveydenhuollon järjestäjän yhteistyövelvoitteista oppilaiden vanhempien ja opetushenkilöstön kanssa siirtyisi osin muutettuna ehdotetun 15 a §:n 3 momenttiin. Lisäksi voimassa olevan pykälän 4 momentin sisältö kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain mukaisen opetus suunnitelman laatimiseen siirtyisi osin muutettuna ehdotetun 15 a §:n 1 ja 4 momenttiin.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin, että jos 16 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen erikoistutkimukset on hankittu kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalle, jonka kotikunta ei sijaitse sen hyvinvointialueen alueella, jossa hänen koulunsa sijaitsee, olisi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee, suoritettava erikoistutkimuksen hank-

kineelle hyvinvointialueelle korvaus tutkimuksesta sekä oppilaan ja tarpeellisen saattajan matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista. Momentissa muutettaisiin viittaukset kuntaan ja kotikuntaan viittauksiksi hyvinvointialueeseen ja sen hyvinvointialueen alueeseen, jossa oppilaan kotikunta sijaitsee. Lisäksi momenttia täsmennettäisiin erikoistutkimusten osalta lisäämällä viittaus kouluterveydenhuoltoa koskevan 16 §:n 1 momentin 6 kohtaan, jossa kouluterveydenhuollon erikoistutkimukset on määritetty. Pykälän ehdotettu 4 momentti olisi osin saman sisältöinen kuin voimassa oleva 6 momentti.

17 §. *Opiskeluterveydenhuolto.* Koko pykälä muutettaisiin. Voimassa olevan 1 momentin sisältö opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuusta siirtyisi lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osalta ehdotetun 15 a §:n 2 momenttiin. Korkeakouluopiskelijoiden osalta voimassa olevassa 1 momentissa säädetty viittaus opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuuseen siirtyisi pykälän ehdotettuun 3 momenttiin.

Pykälän ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin opiskeluterveydenhuollon sisällöstä, josta säädetään voimassa olevan pykälän 2 momentissa. Opiskeluterveydenhuollon sisältöön ei esitetäisi muutoksia. Opiskeluterveydenhuoltoon olisivat oikeutettuja lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijat sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 2 §:ssä tarkoitetut opiskelijat. Oikeustila säilyisi tältä osin ennallaan. Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla tarkoitettaisiin opiskelijoita, jotka opiskelevat oppilaitoksissa, joista säädetään neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (338/2011) 3 §:ssä.

Pykälän ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin, että opiskeluterveydenhuoltoon kuuluisi myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto. Kyse olisi voimassa olevan pykälän 3 momentin sisällöstä, joten ehdotus ei toisi muutosta nykytilaan.

Pykälän ehdotetun 3 momentin mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakouluopiskelijoille. Kyse olisi informatiivisesta viittauksesta korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettuun lakiin.

Voimassa olevan pykälän 4 momentin sisältö opiskeluterveydenhuoltoa järjestävän tahon velvoitteesta tehdä yhteistyötä opiskelijoiden sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa siirrettäisiin lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osalta ehdotetun 15 a §:n 3 momentiksi sekä korkeakouluopiskelijoiden osalta osin muutettuna korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain ehdotettuun 6 §:ään uudeksi 2 momentiksi.

Voimassa olevan pykälän 5 momentin sisältö kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen velvollisuudesta osallistua lukiolain mukaisen opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siirtyisi osin muutettuna ehdotetun 15 a §:n 1 ja 4 momenttiin.

7.3 Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta

6 §. *Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä korkeakoulujen, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön, opiskelijoiden edustajien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Muita tarvittavia tahoja olisivat esi-

merkiksi opiskeluterveydenhuollon keskeiset sidosryhmät ja asiantuntijatahot. Kansaneläkelaitoksen yhteistyövelvoitteista olisi johdonmukaisempaa säätää samassa laissa, jossa muutoinkin säädetään kyseisen palvelun järjestämisestä.

Ehdotettu 2 momentti olisi osin vastaavan sisältöinen kuin voimassa olevan terveydenhuoltolain 17 §:n 4 momentti. Laissa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa ei olisi tarpeen säätää yhteistyövelvoitteesta alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien kanssa, sillä korkeakouluopintoja suorittavia alaikäisiä opiskelijoita on vähäinen määrä. Terveydenhuoltolain esitöissä (HE 90/2010 vp) kyseisen yhteistyövelvollisuuden on katsottu liittyvän erityisesti toisen asteen opiskelijoihin. Kansaneläkelaitoksen rooli palvelujen järjestäjänä ei myöskään ylety yksittäisten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon.

8 §. *Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön olisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja tuottaessaan toimittava yhteistyössä korkeakoulujen, Kansaneläkelaitoksen, opiskelijoiden sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Muita tarvittavia tahoja voisivat olla esimerkiksi korkeakoulujen muut hyvinvointipalvelut, erilaiset järjestöt ja muut opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavat tahot. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voisi tarvittaessa tehdä yhteistyötä myös alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien kanssa.

Momentissa ehdotetussa yhteistyövelvoitteessa olisi kyse uudesta velvoitteesta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle säädöstasolla. Ehdotettu yhteistyövelvoite täydentäisi Kansaneläkelaitokselle 6 §:n 2 momentissa ehdotettua yhteistyövelvoitetta. Koska palvelujen järjestäjän lisäksi myös niiden tuottajalta edellytetään yhteistyötä eri tahojen kanssa, olisi yhteistyövelvoitteen säätäminen Kansaneläkelaitoksen lisäksi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle perusteltua. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö on jo toteuttanut säädettäväksi ehdotettua yhteistyövelvoitetta omassa toiminnassaan.

Pykälän voimassa oleva 2 momentti siirtyisi uudeksi 3 momentiksi. Momentin sisältö säilyisi ennallaan.

37 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 ja 2 momenttiin tehtäisiin säädösteknisiä muutoksia ja ne yhdistettäisiin. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) on tullut voimaan 1.1.2020 ja kumonnut aiemman hallintolainkäyttölain (586/1996). Näin ollen momentista poistettaisiin viittaus hallintolainkäyttölakiin ja se korvattaisiin viittauksella lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Lisäksi momentissa viitattaisiin selvyyden vuoksi muutoksenhaun osalta oikeudesta valittaa hallintotuomioistuimeen, joka pitää sisällään sekä hallinto-oikeuden, että korkeimman hallinto-oikeuden. Lisäksi momentin kirjoitusasu päivitetäisiin vastaamaan ajantasaisia säädösvalmistelun suosituksia.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin yleislain kanssa tarpeettomana päällekkäisenä sääntelynä. Lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa mukaan jatkomuutoksenhaun valitusluvanvaraisuus on pääsääntö, joten siitä ei ole tarvetta säätää erikseen erityislaeissa.

7.4 Sosiaalihuoltolaki

27 c §. *Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut.* Pykälän 2 momenttia, sellaisena kuin se on laissa 635/2021, ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan terveydenhuoltolakiin esitettäviä muutoksia.

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhuollon palveluja. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa opiskeluhuollon kuraattoripalveluina järjestämisestä ja sisällöstä säädetään, hyvinvointialueen olisi niitä järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen- ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden toimijoiden kanssa

siten kuin terveystieteidenhuoltolain 15 a §:n 3 momentissa säädetään. Hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain (628/1998) 15 §:n sekä lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen säädettäisiin terveydenhuoltolain 15 a §:n 4 momentissa.

7.5 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä

52 §. Siirtymäsäännökset. Siirtymäsäännökseen lisättäisiin uusi 14 momentti, jolla mahdollistetaan riittävä siirtymäaika valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin liittyneille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajille opiskelu- ja kuraattorien ja psykologien laatimien asiakasasiakirjojen tallentamiseksi valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin. Tallentamisen aloittaminen edellyttää muutoksia asiakasasiakirjojen tietorakenteisiin ja tietojärjestelmiin sekä uusien kirjaamiskäytäntöjen ja toimintamallien koulutuksen sekä käyttöönoton.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2023, kuitenkin samanaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa.

Opetushallituksen on uudistettava perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet, lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä määräys ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskelijahuollon tavoitteista tämän lain mukaisiksi siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa tämän lain 13 §:n mukaiset opiskeluhuoltosuunnitelmat käyttöön 1.8.2023.

9 Toimeenpano ja seuranta

Koska esitys täydentää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta (HE 241/2020 vp), sen toimeenpano tapahtuu samoin ehdoin kuin muukin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva uudistus. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen alueellinen valmistelu perustuu nykyisten järjestämistä koskevien kuntien ja kuntayhtymien alueelliseen yhteistyöhön. Alueilla tapahtuva valmistelu voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: (i) sosiaali- ja terveydenhuollon sisällöllinen kehittäminen valtionavustushankkeissa, (ii) lakien voimaantulon jälkeen väliaikaisen valmistelu- ja toimeenpanon toiminta sekä (iii) aluevaltuuston toiminta ennen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä koskevien siirtymistä. Uudistuksen alueellisen toimeenpanon suunnittelemiseksi sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alueellisen valmistelun jaoston.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä 241/2020 vp todetaan, että ehdotukseen saattaa liittyä odottamattomia vaikutusmekanismeja ja yllättäviä seurannaisvaikutuksia. Siksi on olennaista seurata ja tutkimuksellisin keinoin arvioida uudistuksen odotettuja ja odottamattomia vaikutuksia. Koska tässä ehdotetut muutokset täsmäntävät sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta annettua esitystä, seurannassa on huomioitava opiskeluhuoltopalvelut niin osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa kuin itsenäisenä osana palvelujärjestelmää.

Eduskunnan hyväksymän hallituksen esityksen 241/2020 vp mukaan hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut. Hyvinvointialueen on myös laadittava selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan vuosittain. Valvira ja kukin aluehallintovirasto laativat vuosittain sosiaali- ja terveyden-

HE 19/2022 vp

huollon valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta hyvinvointialueilla. Opiskeluhoitopalvelujen seuranta sisältyy tähän seurantaan.

Esitetyillä muutoksilla vahvistettaisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaus- ja kehittämisvastuuta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus ovat seuranneet opiskeluhoollon kokonaisuuden toteutumista säännöllisin seurantatutkimuksin. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä tässä esityksessä ehdotettujen muutosten toteutumista, kuten kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön toimivuutta, seurataan ja arvioidaan jatkossa osana edellä mainittua seurantaan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa säännöllisesti myös Kouluterveyskyselyn kahden vuoden välein. Kysely kohdistetaan perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. vuosiluokan oppilaille sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Oppilaitokset voivat käyttää Kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja opiskeluhoitotyössä. Kunnat voivat hyödyntää tuloksia hyvinvointijohtamisessa, esimerkiksi laadittaessa hyvinvointistrategiaa, lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa tai lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Valtakunnan tasolla Kouluterveyskyselyn tuloksia voidaan käyttää tässä esitettyjen muutosten toimeenpanon seurannassa ja arvioinnissa.

10 Suhde muihin esityksiin sekä talousarvioesitykseen

Esitys on riippuvainen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen säännöksiä täydentävästä hallituksen esityksestä HE 56/2021 vp, jossa esitetään lastensuojelulain 12 §:n muutos kosken lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen. Kuntien laajentuvista tehtävistä johdettua vuoden 2023 talousarvioehdotuksessa tullaan ehdottamaan 330 000 euron lisäystä momentille 28.90.30. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen velvoitteiden kasvamisen johdosta tullaan vastaavasti ehdottamaan 80 000 euron lisäystä momentille 33.03.04.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen kannalta keskeisiä perusoikeuksia ovat perustuslain 6 §:n mukainen oikeus yhdenvertaisuuteen, 10 §:n 1 momentin mukainen oikeus yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, 19 §:n 3 momentin mukainen oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, oikeusturvaa koskeva 21 § ja perusoikeuksien turvaamista koskeva 22 § sekä kuntien itsehallintoa koskeva 121 §. Koska esitys koskee suurelta osin alaikäisiä, muutosehdotuksia tulee arvioida myös Suomea velvoittavan Yhdistyneiden kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta.

11.1 Suomea koskevat kansainväliset ihmisoikeusveloitteet – lapsen oikeuksien sopimus

Suomi on ratifioinut Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen, joka on Suomessa lain tasoisena voimassa. Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus velvoittaa sopimusvaltion turvaamaan lapsille oikeuden suojeluun ja huolenpitoon, osuuden yhteiskunnan voimavaroista sekä oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään. Sopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. (myös PeVL 16/2019, s. 5, PeVL 18/2018 vp, s. 3 sekä PeVL 17/2018 vp, s. 3.) Lapsen oikeuksia turvaavan sääntelyn on hyväksyttävyyden lisäksi täytettävä myös

muut perusoikeusrajoituksia koskevat yleiset edellytykset, kuten vaatimukset sääntelyn tarkka-rajaisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta (PeVL 58/2006 vp, s. 3/II).

11.2 Perustuslaki ja keskeiset perusoikeussäännökset

11.2.1 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Luettelo ei ole tyhjentävä. Perustuslain 6 §:n 1 momentista ilmenee vaatimus oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta ja tosiasiallisesta tasa-arvosta. (HE 309/1993 vp, s. 42).

Yhdenvertaisuussäännös velvoittaa myös lainsäätäjää. Lailla ei voida asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä muita edullisempaan eikä epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia sekä asetettaessa velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43, myös PeVL 31/2014 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I sekä PeVL 59/2002 vp, s. 2/II). Keskeistä on, voidaan kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (esim. PeVL 75/2014 vp, PeVL 67/2014 vp, PeVL 31/2014 vp, s. 8, PeVL 46/2006 vp, s. 2, PeVL 16/2006 vp, s. 2, PeVL 73/2002 vp). Erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 47/2018 vp, PeVL 20/2017 vp, PeVL 58/2014 vp, PeVL 7/2014 vp, s. 5–6, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 4).

Esitettävän terveydenhuoltolain 15 a §:n mukaisella opiskeluhuoltopalvelujen lähipalveluperiaatteella tavoitellaan palveluiden saavutettavuuden edistämistä. Yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta on kuitenkin huomionarvoista, että lähipalveluperiaatteesta saisi poiketa opiskeluterveydenhuollon osalta. Siten opiskelijat olisivat erilaisessa asemassa perusopetuksen oppilaisiin verrattuna, joille järjestetään kouluterveydenhuollon palvelut oppilaitoksissa. Opiskeluterveydenhuollon olosuhteiden ja järjestämisedellytysten voidaan katsoa poikkeavan muista opiskeluhuoltopalveluista laajan palveluvalikoiman sekä henkilöstön ja toimitilojen vaatimusten vuoksi. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen käyttäjien osalta on kyse myös iältään ja kehitystasoltaan erilaisista väestöryhmistä, sillä suurin osa lukioiden ja ammatillisen koulutuksen oppilaitosten opiskelijoista on täysi-ikäisiä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, etteivät eri opiskelijaryhmien palvelut, edut tai velvoitteet perusteettomasti poikkea toisistaan (PeVL 33/2018 vp, s. 2 ja PeVL 24/2014 vp, s. 3–4, myös PeVL 37/2014 vp, s. 3). Lähipalveluperiaatteesta poikkeaminen tarkoittaisi, että opiskeluterveydenhuollon järjestämistavoissa saattaisi ilmetä alueellista vaihtelua. Poikkeaminen olisi toisaalta sallittua vain, jos se olisi hyvinvointialueen alueella opiskelevien opiskelijoiden edun mukaista. Vaikka etäisyys opiskeluterveydenhuollon palveluihin kasvaisi, takaisivat muussa opiskeluterveydenhuollon yksikössä tarjottavat palvelut opiskelijoille kuitenkin laadukkaat, keskitetyt ja kokonaisvaltaiset palvelut tavalla, joka ei olisi mahdollista oppilaitoksissa. Palveluiden tulisi myös edelleen olla helposti saavutettavissa, vaikka ne annettaisiinkin lähipalveluperiaatteesta poiketen.

HE 19/2022 vp

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Säännöksellä on esitöiden mukaan korostettu vaatimusta lasten kohtelemisesta paitsi keskenään yhdenvertaisesti myös aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä (HE 309/1993 vp, s. 45/I). Lasta tulee kohdella yksilönä, ei pelkästään passiivisena toiminnan kohteena. (PeVL 64/2018 vp, s. 2).

11.2.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Henkilötietojen suoja sekä oikeus yksityiselämän suojaan on taattu perustuslain 10 §:n 1 momentissa. Lisäksi henkilötietojen suojasta säädetään EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Kirjaamista ja rekisterinpitoa koskevat ehdotukset (ehdotetut oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20–22 §) sekä yhteydenotto opiskeluhuoltopalveluihin (ehdotettu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §) perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan alakohtaan (c). Saman alakohdan (c) mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että yleinen tietosuoja-asetus on EU:n säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltujen edellytysten mukaisesti (PeVL 1/2018 vp.) Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt huomioita unionin lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön suhteesta. Valiokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp.) Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta on syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suojan valtiosääntöisessä arvioissa painopiste on henkilötietojen suojan ja käsittelyä määrittävien säännösten sisällöllisessä arvioinnissa. Kansallisen liikkumavaran käyttöön kohdistuvassa valtiosääntöisessä arvioinnissa ovat merkityksellisiä esimerkiksi paitsi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan asettamat sisällölliset vaatimukset myös muiden informaatioon liittyvien perusoikeuksien suojan suhde yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Valtiosääntöisiä kysymyksiä liittyy myös esimerkiksi kansallista sääntelyä edellyttäviin oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeisiin (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 7.) Perustuslakivaliokunta on painottanut, ettei yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 8).

Perustuslakivaliokunnan mielestä yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla (PeVL 14/2018 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään yleisen tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on

HE 19/2022 vp

arvioitava myös yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. (PeVL 14/2018 vp, s. 5.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp ja PeVL 15/2018 vp). Vaikka yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee yleiseen tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyyden vuoksi (myös PeVL 14/2018 vp), pitää perustuslakivaliokunta perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tiettyjä henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi (PeVL 15/2018 vp). Näillä tarkoitetaan laajempaa tietojoukkoa kuin vain yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetut erityiset henkilötietoryhmät (ks. tältä osin myös esim. PeVL 17/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 15/2018 vp, myös 13/2016 vp, PeVL 14/2009 vp).

Perustuslakivaliokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (ks. PeVL 15/2018 vp ja esim. PeVL 38/2016 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (esim. PeVL 7/2019 vp, PeVL 15/2018 vp ja PeVL 17/2016 vp, s. 6 ja siinä viitatus lausunnot).

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamisen jälkeen hyvinvointialueesta tulee opiskeluhoitopalveluissa kertyvän sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon rekisterinpitäjä. Hyvinvointialueelle kuuluu tietosuoja-sääntelyssä säädetyt rekisterinpitäjän vastuut ja velvoitteet. Sosiaali- ja terveydenhuollossa kertyvät tiedot kuuluvat pääsääntöisesti erityisiin henkilötietoryhmiin, ja käsiteltävät tiedot ovat usein arkaluonteisia. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoista ja niiden käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä. Tässä esityksessä ei muuteta edellä mainittuja säännöksiä.

Ehdotettu sääntely toisi ennen kaikkea rajoitteita ja vaadittua tarkkarajaisuutta opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyyn opiskeluhoitokertomuksessa, jonka rekisterinpitäjänä toimii koulu-

tuksen järjestäjä. Ehdotetulla sääntelyllä selkiytettäisiin monialaisen yksilökohtaisen opiskelu-
huollon rekisterinpitäjän roolia sekä täsmennettäisiin salassapitosääntelyä. Esityksessä myös
täsmennettäisiin opiskeluhoitokertomukseen kirjattavia tietoja. Oppilaitoksen työntekijä voisi
ottaa yhteyttä opiskeluhooltoon havaitessaan opiskelijan tuen tarpeen. Yhteydenotto opiskelu-
huoltopalveluihin tulisi tehdä pääsääntöisesti yhdessä opiskelijan kanssa. Jos yhteydenottoa ei
voida tehdä yhdessä, opiskelijalle annettaisiin tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella
yhteydenottoon liittyvistä syistä oppilas- ja opiskeluhoitolain 15 §:n 1 momentissa säädetyssä
ajassa. Yhteydenottomahdollisuus opiskeluhooltoon rajattaisiin oppilaitoksen henkilöstöön ku-
moamalla voimassa olevan lain 16 § 2 momentin epätäsmällinen säännös, jonka mukaan kuka
hyvänsä ammatillisessa tehtävässään tuen tarpeen havainnut voisi ottaa yhteyttä opiskeluhool-
lon kuraattoriin tai psykologiin salassapitosääntösten estämättä. Ehdotetun sääntelyn voidaan
nähdä toteuttavan yleisen tietosuojasetuksen edellyttämää yleisen edun mukaisuutta ja oikea-
suhteisuutta tavoiteltuun päämäärään nähden. Ehdotettujen muutosten jälkeen opiskeluhool-
lossa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely vastaisi yleisen tietosuojasetuk-
sen sekä kansallisen tietosuojasääntelyn asettamia vaatimuksia.

11.2.3 Lähipalveluperiaate sekä opiskeluhoitopalvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla
tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön ter-
veyttä. Viittaus lailla toteutettavaan tarkempaan sääntelyyn jättää lainsäätäjälle liikkumavaraa
oikeuksien sääntelyssä. Viittaus tarkoittaa myös sitä, että perusoikeuden täsmällinen sisältö
määräytyy perusoikeussäännöksen ja tavallisen lainsäädännön muodostamassa kokonaisuus-
udessa (PeVM 25/1994 vp, s. 5–6). Samalla on kuitenkin otettava huomioon, että oikeus riittäviin
sosiaali- ja terveyspalveluihin on taattava yksilötasolla. Palvelujen riittävyttä arvioidaan viime
kädessä juuri yksilötasolla. (PeVL 30/2013 vp, s. 3/I). Perustuslain 19 §:n 3 momentti viittaa
yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuh-
teiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään
suuntaan. Kysymys on etenkin palvelujen saatavuuden turvaamisesta. Palvelujen saatavuuteen
vaikuttavat välillisesti myös muut perusoikeussäännökset, kuten yhdenvertaisuus ja syrjinnän
kielto (PeVL 26/2017 vp, s. 32, PeVL 63/2016 vp, s. 2, PeVL 67/2014 vp, s. 3/II, myös HE
309/1993 vp, s. 71).

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmis-
oikeuksien toteutuminen. Esityksen kannalta perustuslain 22 § kytkeytyy perustuslain 6 §:stä ja
19 §:n 3 momentista johtuvaan julkisen vallan velvoitteeseen turvata riittävät sosiaali- ja ter-
veyspalvelut yhdenvertaisesti.

Lähipalveluperiaatteella edistettäisiin opiskeluhoitopalvelujen saavutettavuutta. Opiskelu-
hoitopalvelut on tarkoitettu ennalta ehkäiseviksi palveluiksi. Koska näiden palvelujen saavu-
tettavuutta parannettaisiin, esitettyjen muutosten voidaan katsoa myös edistävän opiskelijoiden
terveyttä ja hyvinvointia. Palvelujen parempi saavutettavuus vaikuttaa myös osaltaan palvelui-
den tosiasialliseen saatavuuteen. Vastaisuudessa opiskeluhoitopalveluihin tehtävässä yhtey-
denotossa ei enää myöskään lueteltaisi laissa syitä yhteydenotolle. Myös tämän voidaan katsoa
omalta osaltaan edistävän ennalta ehkäisevien palvelujen saatavuutta.

11.2.4 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja
ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viran-
omaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen
tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla

HE 19/2022 vp

kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Ehdotetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi laatia opiskeluhoitosuunnitelma ja 13 a §:n mukaan hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelmat olisivat luonteeltaan ohjaavia ja tavoitteellisia, eikä niissä olisi kyse sellaisista perustuslain 21 §:ssä tarkoitetuista yksilön oikeuksista ja velvollisuuksia koskevista päätöksistä, joita koskee muutoksenhakuoikeus.

11.2.5 Kuntien itsehallinto

Suomi jakaantuu perustuslain 121 §:n 1 momentin mukaan kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Saman pykälän 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Kunnan tulee voida itse päättää tehtävistä, joita se itsehallintonsa nojalla ottaa hoidettavakseen. Muuten kunnalle voidaan antaa tehtäviä vain lailla. (PeVL 20/2013 vp, s. 4). Tavallisella lailla ei voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (esim. PeVL 22/2006 vp, s. 2/I). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut, että kunnan tehtävistä säädettyä on myös huolehdittava kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. (PeVL 41/2014 vp, s. 3/II, PeVL 36/2014 vp, s. 3, PeVL 34/2013 vp, s. 3, PeVL 30/2013 vp, s. 5, PeVL 20/2013 vp, s. 4, PeVL 42/2010 vp, s. 5/I, PeVL 29/2009 vp, s. 2 sekä PeVL 41/2002 vp, s. 3/II).

Kunnan on voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan kirjattava lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, kuinka kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksissa opiskeluhoito toteutuu. Ehdotetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan kunnan tulisi koulutuksen järjestäjänä laatia opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma liitettäisiin sellaisenaan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, jolloin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ei enää tarvittaisi erillisiä kirjauksia opiskeluhoollosta. Ehdotetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n 1 momentin mukaan kunnan tulisi lisäksi koulutuksen järjestäjänä osallistua hyvinvointialueen muodostamaan alueelliseen opiskeluhoollon yhteistyöryhmään. Kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyövelvoitteesta opiskeluhoollon kokonaisuuden järjestämiseksi säädetään muun muassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä terveydenhuoltolaissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyövelvoite siirtyy kunnan ja hyvinvointialueen väliseksi, jolloin kunnille tulisi uutena velvoite osallistua alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän työskentelyyn opiskeluhoollon kokonaisuuden järjestämiseksi.

Kunnan velvoitteista säädetään vaaditulla tavalla laintasoisesti. Esitettyjen velvoitteiden toteuttamiseen kunnille arvioidaan jäävän riittävästi itsehallinnollista liikkumavaraa. Kunnilla arvioidaan olevan hyvät mahdollisuudet suoriutua esitettävistä velvoitteistaan. Lisäksi ehdotetulla sääntelyllä kunnille turvattaisiin riittävät valtuudet tehdä yhteistyötä uuden hallintotason kanssa. Tätä voidaan pitää kuntien etuna.

Esityksen voidaan arvioida täyttävän perustuslain 6 §:n ja 19 §:n 3 momentista johtuvan velvoitteen turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut yhdenvertaisesti. Esityksen voidaan myös arvioida täyttävän perustuslain 10 §:n mukaisen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan ja olevan sopusoinnussa 21 §:ää koskevan oikeusturvan kanssa. Samalla julkinen valta turvaa perustuslain 22 §:n mukaisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Esityksen voidaan myös katsoa olevan sopusoinnussa kuntien itsehallintoa koskevan perustuslain 121 §:n kanssa. Lisäksi esityksen voidaan arvioida edistävän osaltaan lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisia velvoitteita.

HE 19/2022 vp

Edellä esitetyin perustein hallitus katsoo, että ehdotetut lait voidaan säätää tavallisessa lain säätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 12 § ja 26 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 12 § laissa 1501/2016,
muutetaan 1 §:n 4 momentti, 3 §:n 4 momentti 13, 16 ja 20—22 §,
sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 4 momentti laissa 1225/2020, 13 § osaksi laeissa 791/2014 ja 1501/2016, 20 § osaksi laissa 1409/2014 ja 21 § osaksi laissa 633/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a ja 14 a § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua. Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia. Mitä 13 a §:n 4 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta Helsingin kaupunkiin. Mitä 13 a §:ssä ja 14 §:ssä säädetään aluevaltuustosta, sovelletaan Helsingin kaupungin valtuustoon.

3 §

Opiskeluhuollon kokonaisuus

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

2 luku

Opiskeluhuollon järjestäminen

13 §

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista;

2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;

3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;

4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.

Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta. Siltä osin, kuin määräykset koskevat opiskeluhoitopalveluja, Opetushallitus valmistelee edellä mainitut määräykset yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava sitä tarvittaessa.

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

13 a §

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma

Hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa.

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuu 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin ja sen tulee sisältää:

1) opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet;

2) suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi;

3) hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet;

4) suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta;

5) toimenpiteet alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa on huomioitava opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhoitopalveluissa.

Tässä pykälässä tarkoitettu opiskeluhoitosuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Helsingin kaupungin on sisällytettävä 13 §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettut asiat ja huomioitava suunnitelmassa kielelliset oikeudet noudattaen 3 momenttia.

14 a §

Alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä

Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä (*yhteistyöryhmä*). Jos hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, heidän tulee olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhoollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja.

Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Sen tehtävänä on:

1) valmistella 13 a §:ssä tarkoitettu alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle;

2) seurata 13 a §:ssä tarkoitetun alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhoitopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista;

3) käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhoiton yhteistyökysymyksiä;

4) huolehtia muista kuin 1—3 kohdassa tarkoitetuista sille erikseen annettavista tehtävistä.

Kaksikielisen hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhoiton yhteistyöryhmässä on oltava kummankin kansalliskielen edustus. Hyvinvointialueella, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvia kuntia, on alueellisessa yhteistyöryhmässä oltava saamenkielisten edustus.

16 §

Yhteydenotto opiskeluhoitopalvelujen saamiseksi

Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhoitopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhoiton psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhoiton työntekijään, jollei 18 §:n 2 momentissa tai muussa laissa säädetä toisin.

20 §

Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa

Yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoitokertomukseen siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- ja opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Opiskeluhoitoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä. Opiskeluhoitoa toteuttavat kuraattorit kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Opiskeluhoiton kuraattorin kirjaamisessa noudatetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015).

Jos 14 §:ssä tarkoitetussa opiskeluhoiton monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään opiskelijan opiskeluhoiton tarvetta ja suunnitellaan opiskeluhoiton tukea, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilökohtaisia opiskeluhoiton tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava opiskelijan opiskeluhoiton järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan opiskelijan:

1) nimi, henkilötunnus ja kotikunta sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;

- 2) asian aihe, tausta ja vireillepanija;
 - 3) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa;
 - 4) suunnitelma toimenpiteistä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja niiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
 - 5) opiskelijaa koskeva välttämätön tieto liittyen opiskeluhuollossa toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin;
 - 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammattinsa tai virka-asemansa.
- Jos opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 §

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterit

Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterin (*opiskeluhoitorekisteri*) rekisterinpitäjä on koulutuksen järjestäjä. Opiskeluhoitorekisteriin tallennetaan oppilaitoksen monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa antamat tahdonilmaisut.

Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan sosiaalihuollon asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin. Jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti, se toimii potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä.

Jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti ja koulutuksen järjestäjä toimii potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan rekisterinpidosta.

Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) ja tietosuojalaissa (1050/2018).

22 §

Opiskeluhoitorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhoitorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaisesti.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhuollon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa henkilölle, joka ei osallistu

HE 19/2022 vp

kyseisen opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon opiskeluhuoltorekisteriin sisältyviä tietoja tai muuten tietoonsa saamia opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetushallituksen on uudistettava perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet, lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä määräys ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskelijahuollon tavoitteista tämän lain mukaisiksi siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa tämän lain 13 §:n mukaiset opiskeluhuoltosuunnitelmat käyttöön 1 päivänä elokuuta 2023.

2.

Laki

terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat, 16 § osaksi laissa 1293/2013 ja 17 § laissa 696/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

15 a §

Opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitopalveluilla tarkoitetaan 16 §:ssä tarkoitettuja kouluterveydenhuollon palveluja, 17 §:ssä tarkoitettuja lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja ja 17 a §:ssä tarkoitettuja psykologipalveluja sekä sosiaalihoitolain 27 c §:ssä tarkoitettuja kuraattoripalveluja.

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitettussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotikunnastaan riippumatta. Opiskeluhoitopalvelujen on muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Opiskeluhoitopalveluja järjestettäessä on tämän lain säännösten lisäksi huomioitava, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä sosiaalihoitolaissa säädetään opiskeluhoollosta.

Hyvinvointialueen on opiskeluhoitopalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä on tehtävä myös oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Hyvinvointialueen on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) 15 §:ssä tarkoitettua opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueen tulee osallistua myös lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitettua opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueella tulee lisäksi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukaisesti. Hyvinvointialueen tulee myös muodostaa alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n mukaisesti.

Opiskeluhoitopalvelujen on oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä tässä pykälässä tarkoitettua palvelua ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja koulusta tai oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevista tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista kohtuullisen korvauksen hyvinvointialueelta.

Mitä 5 momentissa säädetään opiskeluhoitopalvelujen järjestämisestä kouluissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, ei koske 16 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua suun terveydenhuoltoa eikä 6 kohdassa tarkoitettuja erikoistutkimuksia.

HE 19/2022 vp

Jäljempänä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan perustellusta syystä järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, jos se on tarkoituksenmukaista opiskelijoiden tarpeiden, palvelujen laadun, potilasturvallisuuden taikka muun näihin rinnastettavan syyn perusteella.

16 §

Kouluterveydenhuolto

Perusopetuksen oppilaiden kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- 1) kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen;
- 3) oppilaan vanhempien ja hoitajien kasvatustyön tukeminen;
- 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;
- 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan työelämään tutustumisen aikainen terveydenhuolto.

Se hyvinvointialue, jonka alueella oppilaan kotikuntalain (201/1994) 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee, vastaa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Jos 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen erikoistutkimukset on hankittu kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalle, jonka kotikuntalain 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta ei sijaitse sen hyvinvointialueen alueella, jossa hänen koulunsa sijaitsee, on hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee, suoritettava erikoistutkimuksen hankkineelle hyvinvointialueelle korvaus tutkimuksesta sekä oppilaan ja tarpeellisen saattajan matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista.

17 §

Opiskeluterveydenhuolto

Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 2 §:ssä tarkoitettujen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

- 1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;
- 4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

HE 19/2022 vp

Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakouluopiskelijoille säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 37 §, sekä
lisätään 6 §:ään uusi 2 momentti ja 8 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

6 §

Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen

Kansaneläkelaitoksen on korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä korkeakoulujen, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön, opiskelijoiden edustajien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

8 §

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön on korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja tuottaessaan toimittava yhteistyössä korkeakoulujen, Kansaneläkelaitoksen, opiskelijoiden sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

37 §

Muutoksenhaku

Edellä 22, 23, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen ja 34 §:ssä tarkoitettuun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sosiaalihuoltolain 27 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 27 c §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 635/2021, seuraavasti:

27 c §

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhuollon palveluita. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään opiskeluhuollon kuraattoripalvelujen järjestämisestä ja sisällöstä, hyvinvointialueen on niitä järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen- ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden toimijoiden kanssa terveydenhuoltolain 15 a §:n 3 momentin mukaisesti. Hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain (628/1998) 15 §:ssä sekä lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen säädetään terveydenhuoltolain 15 a §:n 4 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) 52 §:ään uusi 14 momentti seuraavasti:

52 §

Siirtymäsäännökset

Poiketen siitä, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään veloitteesta tallentaa liittymisen jälkeen asiakasasiakirjojen alkuperäiset kappaleet valtakunnalliseen arkistointipalveluun, palvelunantajan tulee aloittaa opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien laatimien asiakirjojen tallentaminen viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2025.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 17.2.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén

1.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 12 § ja 26 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 12 § laissa 1501/2016,
muutetaan 1 §:n 4 momentti, 3 §:n 4 momentti, 13, 16 ja 20– 22 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 4 momentti laissa 1225/2020, 13 § osaksi laeissa 791/2014 ja 1501/2016 ja 20 § osaksi laissa 1409/2014 ja 21 § osaksi laissa 633/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a ja 14 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua. *Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia. Mitä 13 a §:n 4 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta Helsingin kaupunkiin. Mitä 13 a §:ssä ja 14 §:ssä säädetään aluevaltuustosta, sovelletaan Helsingin kaupungin valtuustoon.*

3 §

3 §

Opiskeluhuollon kokonaisuus

Opiskeluhuollon kokonaisuus

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä *hyvinvointialueen* monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

12 §

Opiskeluhoolto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava, miten kunnan alueella sijaitsevilla oppilaitoksissa opiskeluhoolto toteutuu.

13 §

Opiskeluhooltosuunnitelma

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

Opiskeluhooltosuunnitelmaan on kirjattava:

- 1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytävissä olevista opiskeluhooltopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinäältä;
- 5) toimenpiteet opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

12 §

Opiskeluhoolto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

(kumotaan)

13 §

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

- 1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytävissä olevista opiskeluhooltopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinäältä *sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.*

Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhooltopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset *koulutuksen järjestäjän* opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta. *Siltä osin, kuin määräykset koskevat opiskeluhooltopalveluja,*

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista.

Opetushallitus valmistelee edellä mainitut määräykset yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava sitä tarvittaessa.

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

13 a §

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma

Hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa.

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuu 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin ja sen tulee sisältää:

- 1) opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet;*
- 2) suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoiton kokonaisuuden toteuttamiseksi;*
- 3) hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet;*
- 4) suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta;*
- 5) toimenpiteet alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seurauksiksi.*

Alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa on huomioitava opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhoitopalveluissa.

Tässä pykälässä tarkoitettu opiskeluhoitosuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Helsingin kaupungin on sisällytettävä 13 §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten

hyvinvointisuunnitelmaan tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetut asiat ja huomioitava suunnitelmassa kielelliset oikeudet noudattaen 3 momenttia.

14 a §

Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä (yhteistyöryhmä). Jos hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, heidän tulee olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhoollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja.

Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Sen tehtävänä on:

1) valmistella 13 a §:ssä tarkoitettu alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle;

2) seurata 13 a §:ssä tarkoitettujen alueellisen opiskeluhoollon suunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhoollon palvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista;

3) käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhoollon yhteistyökysymyksiä;

4) huolehtia muista kuin 1 – 3 kohdassa tarkoitetuista sille erikseen annettavista tehtävistä.

Kaksikielisen hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä on oltava kummankin kansalliskielen edustus. Hyvinvointialueella, johon kuuluu saamelaisien kotiseutualueeseen kuuluvia kuntia, on alueellisessa yhteistyöryhmässä oltava saamenkielisten edustus.

16 §

Yhteydenotto opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen saamiseksi

16 §

Yhteydenotto **opiskeluhoollon palvelujen saamiseksi**

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoillon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoillon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoillon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhoillon psykologiin tai kuraattoriin.

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto tässä pykälässä säädetystä yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

20 §

Opiskeluhoillon kertomukset

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoillon kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoita koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö sekä muut opiskeluhoiltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Opiskeluhoillon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhoillon kuraattorin asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhoiltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulutai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhoillon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

(kumotaan)

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhoillon työntekijään, jollei 18 §:n 2 momentissa tai muussa laissa säädetä toisin.

20 §

Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhoillossa

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan *opiskeluhoilto kertomukseen* siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoita koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- ja opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Opiskeluhoiltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä. Opiskeluhoiltoa toteuttavat kuraattorit kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Opiskeluhoillon kuraattorin kirjaamisessa noudatetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015).

Kun 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;

6) kirjausten päivämäärä sekä kirjausten tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 §

Opiskeluhuollon rekisterit

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (opiskeluhoitorekisteri). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opis-

Jos 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta ja suunnitellaan opiskeluhuollon tukea, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilökohtaisia opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava *opiskelijan opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen* kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus ja kotikunta sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe, tausta ja vireillepanija;
- 3) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa;
- 4) suunnitelma toimenpiteistä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja niiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) opiskelijaa koskeva välttämätön tieto liittyen opiskeluhoitokertomukseen toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin;

6) kirjausten päivämäärä sekä kirjausten tekijä ja hänen ammattinsa tai virka-asemansa.

Jos opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 §

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterit

Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterin (opiskeluhoitorekisteri) rekisterinpitäjä on koulutuksen järjestäjä. Opiskeluhoitorekisteriin tallennetaan oppilaitoksen monialaisessa yksilökohtaisessa opiskelu-

keluhoollossa laadittavat opiskeluhooltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin.

Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialue tai 10 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut opiskeluhoollon kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan opiskeluhoollon kuraattorin asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialue tai 10 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä. ([29.6.2021/633](#))

Jos koulutuksen järjestäjä toimii opiskeluhoollon potilasrekisterin tai opiskeluhoollon kuraattorin asiakasrekisterin rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan sanottuun toimintaan liittyvien tietojen rekisterinpidosta. Tässä ja 1 momentissa tarkoitettu vastuuhenkilö päättää myös vastaamaansa rekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta tilanteissa, joissa niitä pyytävällä on lakiin perustuva oikeus tiedon saantiin. Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluhoollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa (523/1999).

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oi-

huollossa laadittavat opiskeluhooltokertomukset sekä opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa antamat tahdonilmaisut.

Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt *hyvinvointialueen toimielin*. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut opiskeluhoollon kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan *sosiaalihuollon asiakasrekisteriin*, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt *hyvinvointialueen toimielin*. *Jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti, se toimii potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä.*

Jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti ja koulutuksen järjestäjä toimii potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakaskertomusten rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan rekisterinpidosta.

Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluhoollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, *luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, (yleinen tietosuojasetus) ja tietosuojalaissa (1050/2018).*

(kumotaan)

keutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

22 §

Opiskeluhooltorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhooltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoiton toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoiton toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhoiton asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka

2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoiton tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (asiakirjasalaisuus) ja 23 §:ssä (vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto).

22 §

Opiskeluhooltorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhooltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaisesti.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoiton toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoiton toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa henkilölle, joka ei osallistu kyseisen opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon opiskeluhooltorekisteriin sisältyviä tietoja tai muuten tietoonsa saamia opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka

2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

(kumotaan)

(kumotaan)

26 §

Opiskeluhoillon valvonta

*Tämän lain 7 ja 8 §:ssä säädettyjen opiskelu-
huillon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta
säädetään lisäksi sosiaalihoitolain
(710/1982) 3 §:ssä ja kansanterveyslain
(66/1972) 2 §:ssä.*

26 §

Opiskeluhoillon valvonta

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

*Opetushallituksen on uudistettava perus-
opetuksen opetussuunnitelmien perusteet, lu-
kiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet
sekä määräys ammatillisen koulutuksen opis-
kelijahuillon keskeisistä periaatteista sekä
opiskelijahuillon tavoitteista tämän lain mu-
kaisiksi siten, että koulutuksen järjestäjät voi-
vat ottaa tämän lain 13 §:n mukaiset opiske-
luhoiltosuunnitelmat käyttöön 1 päivänä elo-
kuuta 2023.*

2.

Laki

terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat, 16 § osaksi
laissa 1293/2013 ja 17 § laissa 696/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 a §

Opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitopalveluilla tarkoitetaan 16 §:ssä tarkoitettuja kouluterveydenhuollon palveluja, 17 §:ssä tarkoitettuja lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja ja 17 a §:ssä tarkoitettuja psykologipalveluja sekä sosiaalihoitolain 27 c §:ssä tarkoitettuja kuraattori-palveluja.

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotikunnastaan riippumatta. Opiskeluhoitopalvelujen on muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Opiskeluhoitopalveluja järjestettäessä on tämän lain säännösten lisäksi huomioitava, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä sosiaalihoitolaissa säädetään opiskeluhollosta.

Hyvinvointialueen on opiskeluhoitopalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä on tehtävä myös oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Hyvinvointialueen on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) 15 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tulee osallistua myös lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatumiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelija-huoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueella tulee lisäksi olla alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukaisesti. Hyvinvointialueen tulee myös muodostaa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n mukaisesti.

Opiskeluhuoltopalvelujen on oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä tässä pykälässä tarkoitetut palvelut ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja koulusta tai oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista kohtuullisen korvauksen hyvinvointialueelta.

Mitä 5 momentissa säädetään opiskeluhuoltopalvelujen järjestämisestä kouluissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, ei koske 16 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua suun terveysterveystuhoiltoa eikä 6 kohdassa tarkoitettuja erikoistutkimuksia.

Jäljempänä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan perustellusta syyistä järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, jos se on tarkoituksenmukaista opiskelijoiden tarpeiden, palvelujen laadun, potilasturvallisuuden taikka muun näihin rinnastettavan syyn perusteella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto

Kunnan on järjestettävä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan työelämään tutustuttamisen aikainen terveydenhuolto.

Kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- 1) kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraminen ja edistäminen;
- 3) oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen;
- 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatko-tutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;
- 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Kunnan on kouluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa sekä muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Kouluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaisia opiskeluhuollon palveluja. Kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

Perusopetuksen oppilaiden kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- 1) kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraminen ja edistäminen;
- 3) oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen;
- 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatko-tutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;
- 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan työelämään tutustumisen aikainen terveydenhuolto.

Voimassa oleva laki

Kunta vastaa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Jos erikoistutkimukset on hankittu kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalle, joka ei ole terveyskeskusta ylläpitävän kunnan asukas, oppilaan kotikunnan on suoritettava erikoistutkimuksen hankkineelle terveyskeskukselle korvaus tutkimuksesta sekä oppilaan ja tarpeellisen saattajan matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista.

17 §

Opiskeluterveydenhuolto

Kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioden ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (695/2019) säädetään Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakoulujen opiskelijoille.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

- 1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;

Ehdotus

Se hyvinvointialue, jonka alueella oppilaan kotikuntalain (201/1994) 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee, vastaa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Jos 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetut erikoistutkimukset on hankittu kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalle, jonka kotikuntalain 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta ei sijaitse sen hyvinvointialueen alueella, jossa hänen koulunsa sijaitsee, on hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaan kotikunta sijaitsee, suoritettava erikoistutkimuksen hankkineelle hyvinvointialueelle korvaus tutkimuksesta sekä oppilaan ja tarpeellisen saattajan matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista.

17 §

Opiskeluterveydenhuolto

Lukioden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 2 §:ssä tarkoitettujen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

- 1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;

Voimassa oleva laki

3) perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;

4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

Kunnan perusterveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen on opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskelijahuolto- ja opetushenkilöstön, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Opiskeluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhuoltoa sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 3 momentin mukaista opiskelijahuoltoa. Kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen tulee osallistua lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitettua opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

Ehdotus

3) perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;

4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakouluopiskelijoille säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki**korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 37 §, sekä
lisätään 6 §:ään uusi 2 momentti ja 8 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
6 §	6 §
<i>Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen</i>	<i>Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen</i>
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	
8 §	8 §
<i>Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen</i>	<i>Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen</i>
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	
37 §	37 §
<i>Muutoksenhaku</i>	<i>Muutoksenhaku</i>
Tämän lain 22, 23, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua Kansaneläkelaitokselta siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa	<i>Edellä 22, 23, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen ja 34 §:ssä tarkoitettuun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa</i>

hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämän lain 34 §:ssä tarkoitettuun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön päätökseen saa vaatia oikaisua Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

(434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sosiaalihuoltolain 27 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 27 c §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 635/2021, seuraavasti:

Vahvistettu laki

Ehdotus

27 c §

27 c §

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhuollon palveluita. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa opiskeluhuollon kuraattoripalvelujen järjestämisestä ja sisällöstä säädetään, hyvinvointialueen on niitä järjestäessään toimittava yhteistyössä oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskeluhuolto- ja opetushenkilöstön, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä muiden

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhuollon palveluita. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään opiskeluhuollon kuraattoripalvelujen järjestämisestä ja sisällöstä, hyvinvointialueen on niitä järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen- ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden toimijoiden kanssa terveydenhuoltolain 15 a §:n 3 momentin mukaisesti. Hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain (628/1998) 15 §:ssä sekä lukiolain

HE 19/2022 vp

Vahvistettu laki

tarvittavien tahojen kanssa. Hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain (628/1998) 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen säädetään terveydenhuoltolain 16 §:n 4 momentissa ja hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen terveydenhuoltolain 17 §:n 5 momentissa. (29.6.2021/635)

Ehdotus

(714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen säädetään terveydenhuoltolain 15 a §:n 4 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) 52 §:ään uusi 14 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

52 §

52 §

Siirtymäsäännökset

Siirtymäsäännökset

Poiketen siitä, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään velvoitteesta tallentaa liittymisen jälkeen asiakasasiakirjojen alkuperäiset kappaleet valtakunnalliseen arkistointipalveluun, palvelunantajan tulee aloittaa opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien laatimien asiakirjojen tallentaminen viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2025.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
